

ЦЕРКВА, СУСПІЛЬСТВО, ДЕРЖАВА У ПРОТИСТОЯННІ ВИКЛИКАМ І ЗАГРОЗАМ СЬОГОДЕННЯ (інформаційні матеріали)

Звернення Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій,
а також окремих Церков України з приводу
актуальних подій і проблем

Виклики і загрози для України: співпраця Церкви і держави
в їх подоланні (заочний Круглий стіл)

Релігія і Церква в українському суспільстві:
соціологічне дослідження-2017:

- *рівень і характер релігійності українського суспільства*
- *релігія, Церква і суспільство*
- *Церква і держава*
- *Церква, суспільство і влада*
- *ставлення до окремих подій останнього часу*

Інформаційні матеріали підготовлені до чергового засідання постійно діючого Круглого столу
“Релігія і влада в Україні: проблеми взаємовідносин” 24 травня 2016р.
за сприяння Представництва Фонду Конрада Аденауера в Україні.

З М І С Т

ЗВЕРНЕННЯ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ РАДИ ЦЕРКОВ І РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ, А ТАКОЖ ОКРЕМИХ ЦЕРКОВ УКРАЇНИ З ПРИВОДУ АКТУАЛЬНИХ ПОДІЙ І ПРОБЛЕМ.....3

Звернення Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій щодо становлення справедливості в Україні	3
Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій закликає звільнити заручників з полону на Донбасі.....	5
Звернення Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій щодо утвердження миру та поступу українського суспільства	6
Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій просить Уряд не робити поспішних змін у законодавстві про реєстрацію.....	8
Звернення Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій від 12 квітня 2017р.	9
Звернення до військовослужбовців напередодні створення у Збройних Силах служби військового духовенства.....	10
Звернення Синоду Єпископів УГКЦ до тих, хто фізично і морально постраждав від окупації Криму та війни на Сході України	12

ВИКЛИКИ І ЗАГРОЗИ ДЛЯ УКРАЇНИ: СПІВПРАЦЯ ЦЕРКВИ І ДЕРЖАВИ В ЇХ ПОДОЛАННІ

(Заочний Круглий стіл)

Представники церков і релігійних організацій.....	14
Представники державних структур	20

РЕЛІГІЯ І ЦЕРКВА В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ: СОЦІОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ-2017

1. Рівень і характер релігійності українського суспільства.....	23
2. Релігія, Церква і суспільство.....	26
3. Церква і держава	28
4. Церква, суспільство і влада.....	28
5. Ставлення до окремих подій останнього часу	29

Дані соціологічних досліджень, узагальнені в таблицях і діаграмах.....30

Довідково: Круглий стіл “Релігія і влада в Україні: проблеми взаємовідносин”, організований Центром Разумкова спільно з Представництвом Фонду Конрада Аденауера в Україні, діє з 1996р.; його постійними членами є керівники і представники найчисельніших християнських церков і релігійних організацій України. На засідання запрошуються представники органів державної влади, громадськості, засобів масової інформації, експертного співтовариства. Головними проблемами, що обговорюються на засіданнях Круглого столу, є проблеми вдосконалення державно-конфесійних відносин та запровадження моделі партнерських взаємин між державою і Церквою в Україні. Зокрема, учасниками Круглого столу був опрацьований і у 2004р. представлений державі і громадськості проект *Концепції державно-конфесійних відносин в Україні*, який дістав підтримку Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій України.

ЗВЕРНЕННЯ*

Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій щодо становлення справедливості в Україні

Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій як одна з найбільших інституцій громадянського суспільства України, турбуючись про справедливість як основу громадянської злагоди на землі України, висловлює своє занепокоєння станом захисту прав людини українськими судами, здійснення ними правосуддя та становищем українських суддів.

Ми як частина громадянського суспільства разом з усім Українським народом молимося і сподіваємося, що наша державна влада зробить все залежне від неї для покращення життя наших громадян, для утвердження і забезпечення прав і свобод людини. Адже саме забезпечення прав і свобод людини за Конституцією України є одним із головних обов'язків держави.

Однак будь-яка праця, будь-які потуги в цьому напрямку є марними, коли немає справедливості. Справедливість була і буде основою співжиття в демократичному суспільстві. Забезпечувати справедливість в сучасних державах покликані, насамперед, суди (судова влада) на засадах верховенства права. Водночас зробити це належним чином суди можуть тільки будучи незалежними – і від Президента, і від Парламенту, і від Уряду, і від органів прокуратури. Самостійність судової влади, поруч із владою законодавчою та виконавчою, є такою ж гарантією сталого демократичного розвитку України, як і недопущення узурпації влади в “одних руках” чи в одному державному органі.

Мусимо з гіркотою констатувати – справедливості сьогодні бракує. Часто виною тому є і недосконале законодавство, і “черства” поведінка чиновників, і несправедливі судові рішення. Все це разом підсилює негативне ставлення у суспільстві до суддів. Свою недобру роль в цьому процесі відіграють також і окремі приклади недоброчесної поведінки окремих суддів чи членів їхніх родин. Проте це не може бути підставою для огульного звинувачення всіх суддів без розбору в корумпованості, продажності та непорядності.

Політична влада проголосила судову реформу однією з найважливіших та намагається здійснювати її у відповідності до міжнародних рекомендацій. Проводяться перевірки усіх без винятку суддів на предмет компетентності та добросовісності, десятки суддів звільнено за порушення присяги. Ці кроки дають надію на справедливий суд в Україні, адже в чітко структурованій, прозорій та справді незалежній судовій системі мають працювати не тільки добре підготовлені спеціалісти-юристи, а й морально стійкі та порядні громадяни.

На жаль, деякі радикально налаштовані політики та громадські діячі продовжують розпалювати ненависть та зневагу до суду, підбурюючи людей до відверто незаконних, а іноді і злочинних, насильницьких дій проти суддів. Такі дії нищать авторитет суду та повагу до нього, руйнують віру у справедливість та право, стають перепороною на шляху судової реформи.

Просимо українське суспільство бути більш толерантним, більш милосердним і справедливим до усіх своїх громадян без винятку.

Закликаємо українських суддів більше шукати справедливості у нормах законодавства, беручи до уваги не тільки букву, але й дух закону, базований на справедливості, а також сміливіше знаходити в собі мужність відмежовуватись від недоброчесних колег – від осіб, чії дії чи бездіяльність є несумісними з високим становищем судді.

Як частина громадянського суспільства, як очільники основних Церков і релігійних організацій України висловлюємо нашу готовність до діалогу та співпраці з керівниками і всім суддівським корпусом України. Ми декларуємо готовність внести свій посильний вклад у становлення справедливості в нашій Державі, бо тільки разом ми зможемо зробити наш світ добрішим і справедливішим.

Нехай на нас усіх і на Україні перебуває Боже благословення!

Прийнято на засіданні ВРЦіРО у Києві 17 травня 2016р.

* Джерело: офіційне інтернет-представництво Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій – <http://vrciro.org.ua/ua/statements/465-uccro-statement-justice-court-judge-ukraine>.

ЗВЕРНЕННЯ*

Рада Церков закликає звільнити заручників з полону на Донбасі

Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій закликала російських релігійних діячів та Всесвітню Раду Церков сприяти звільненню заручників на Сході України як прояв милосердя.

Адресатами звернень стали Міжрелігійна рада Росії, Рада із взаємодії з релігійними об'єднаннями при Президенті Російської Федерації та Всесвітня Рада Церков.

Українські релігійні діячі зауважують, що в усьому світі питання заручників та полонених є однією з найгостріших проблем військових конфліктів людства.

На переконання ВРЦіРО, *“катування заручників і полонених, жорстокі умови утримання, затягування процесу звільнення – саме таке звірство часто можна спостерігати на окремих територіях Донецької та Луганської областей на Сході України, охоплених військовим конфліктом вже понад два роки”*.

Однак світ, наповнений болем і стражданням, потребує проявів милосердя, вважають релігійні діячі України.

Окрім молитов за мир, Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій закликає:

Прикласти всі можливі зусилля для того, аби заручники і полонені на Сході України були звільнені найближчим часом;

Зрозуміти, що усі “преференції”, які можуть бути досягнені грою з людським життям та гідністю, прокляті Богом і не принесуть довгострокових позитивних результатів для суспільства та політикуму;

Якщо деякі заручники та полонені не можуть бути звільнені найближчим часом, забезпечити належні та гідні умови їх утримання відповідно до вимог міжнародного гуманітарного права, підтверджуючи цим свою повагу до гідності кожної людини.

“Коли життя та здоров'я одних людей стають інструментом, за допомогою якого інші намагаються отримати певні політичні преференції або переваги у військовому протистоянні, це не просто принижує цінність життя самих заручників та полонених, але є викликом правам та свободам цілого світу, оскільки біль та приниження будь-якої людської істоти – трагедія усього людства”, – наголошується у зверненнях ВРЦіРО.

“Заохочуємо Всесвітню Раду Церков і релігійних діячів Російської Федерації підтримати цей заклик і сприяти зі свого боку звільненню заручників і полонених на Сході України. Ми віримо, що з допомогою Всевишнього людяність та мир можуть наповнити жорстоке людське серце”, – закликали українські релігійні діячі.

08 вересня 2016р.

* Джерело: офіційне інтернет-представництво Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій – <http://vrciro.org.ua/ua/statements/471-uccro-statement-hostages-captives-donbas-donetsk-luhansk-ukraine>.

ЗВЕРНЕННЯ*

Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій щодо утвердження миру та поступу українського суспільства

Підтверджуючи свою позицію, викладену у Зверненнях

- щодо нормалізації суспільно-політичної ситуації в Україні з огляду на внутрішні та зовнішні виклики від 24.03.2014 року;
- щодо ситуації на Сході України від 09.07.2014 року;
- на підтримку благодійництва та волонтерської діяльності від 31.10.2014 року;
- про обов'язок допомоги у захисті Батьківщини від 10.02.2015 року;
- з приводу звільнення заручників на Сході України як прояву милосердя від 06.09.2016 року,

Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій

закликає всіх віруючих продовжувати молитися за мир та благополуччя в Україні. Всіх причетних до розпалювання військового конфлікту на Сході України закликаємо до пошуку порозуміння та прагнення до миру, припинення штучного загострення ворожнечі через поширення неправдивої пропаганди та інформаційних маніпуляцій. Закликаємо до складання зброї тих, хто взяв її до рук незаконно, і тих, хто прийшов на українську землю зі злочинними та загарбницькими намірами.

Війна руйнує та нищить, приносячи з собою біль і страждання. Жахливі події останніх років на Донбасі мають спонукати всіх замислитися про цінність кожного людського життя, яке не повинне ставати розмінною монетою у геополітичних амбіціях жодної держави та у власних корисливих цілях. Усе суспільство і кожен громадянин окремо – чи то політик, чи то релігійний діяч, чи то працівник ЗМІ – мають плекати суспільний мир і злагоду, не допускати у своїх висловлюваннях мову ворожнечі, шукати шляхи до примирення через діалог та взаємне прощення.

Ми звертаємось до людей, які проживають в зоні бойових дій і до яких ми приїхали, до людей які страждають від війни, до людей, які опинилися на окупованих територіях та в “сірій зоні”, до людей, які пережили окупацію і визволення, та відчуваємо своїм обов'язком сказати про вас і запевнити, що ми є ті, хто хоче усім вам послужити, щоб ви почували себе гідними громадянами та були огорнуті увагою і допомогою. Ми щиросердечно готові вам послужити задля вилікування ран нанесених цією війною.

Ми знову звертаємося до міжнародного співтовариства з проханням зробити все можливе для збереження територіальної цілісності, суверенітету і недоторканості кордонів України, включаючи український Крим і Донбас. Сучасна система світової безпеки ґрунтується на повазі до міжнародного права та суверенітету кожної держави, відтак ці основоположні принципи мають бути дотримані і відносно України. Адже до цього часу на Сході України спостерігаються неприпустимі порушення прав людини, захоплення у заручники і тортури, релігійно-вмотивовані переслідування та утиски релігійних меншин, які мають нарешті припинитися та знайти своє відображення у звітах Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ.

Релігія не повинна використовуватися як інструмент для штучного розпалювання ворожнечі та ескалації конфлікту, а бути джерелом миру, порозуміння та любові. Ми як глави церков і релігійних організацій звертаємося до наших віруючих для того, щоб кожен своїм відповідним прикладом показав прагнення до миру та взаємного прощення, виявляв повагу до представників інших конфесій.

Піднесення духовних цінностей у суспільстві є життєво важливим для України і умовою позитивних перетворень фундаментального рівня. Ми закликаємо до духовного оновлення кожного громадянина і кожної родини, що стане підґрунтям для оздоровлення нації в цілому, побудови міцного морального фундаменту, перемоги над корупцією та іншими людськими спокусами.

Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій високо цінує служіння українських воїнів-захисників, а також військових капеланів і волонтерів на Сході України. На сьогодні душпастирська опіка, моральна підтримка та практична соціальна допомога як ніколи потрібні військово-службовцям і членам їхніх сімей, а також багатьом мешканцям Донбасу, спокій і безпеку яких забезпечують українські захисники.

Добродійність та взаємодопомога співгромадян здатні ще більше згуртувати українське суспільство, зміцнити соціально-культурну ідентичність багатонаціонального народу України.

Ми переконані, що налагодження широкого суспільного діалогу, співпраця між владою та громадськістю у прагненні до необхідних змін та дотриманні основоположних прав сприятимуть утвердженню миру, згуртуванню нації, виходу з економічної та політичної кризи, проведенню життєво необхідних реформ.

Перебуваючи у Краматорську, ми пам'ятаємо, що це українське місто, як і Слов'янськ з околицями, є територіями нашої Вітчизни, які були окуповані та стали визволені. Вони є передвісниками перемоги миру над війною, правди над неправдою і добра над злом.

Просимо у Всемогутнього Бога миру для всього Українського народу!

Прийнято 2 листопада 2016р. у Краматорську.

* Джерело: офіційне інтернет-представництво Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій – <http://vrciro.org.ua/ua/statements/475-uccro-statement-on-peace-in-ukraine>.

ЗВЕРНЕННЯ*

ВРЦіРО просить Уряд не робити поспішних змін у законодавстві про реєстрацію

Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій звернулася до Прем'єр-міністра та Департаменту у справах релігій та національностей Мінкультури з проханням не вносити поспішних змін до законодавства про реєстрацію релігійних організацій.

Такі звернення надіслав Головуючий у ВРЦіРО, Старший єпископ Церкви ХВС Михайло Паночко за результатами засідання Секретаріату Ради Церков, яке відбулося 21 грудня.

За два дні до засідання Департамент у справах релігій та національностей Мінкультури надіслав до ВРЦіРО “для оперативного розгляду та обговорення” проект змін до Закону України “Про свободу совісті та релігійні організації” в частині взаємного узгодження процедур реєстрації статутів (положень) релігійних організацій та внесення даних про них до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань (державна реєстрація).

“Такого роду зміни, пропонувані у наданому на розгляд ВРЦіРО законопроекті, потребують більш уважного аналізу та доопрацювання без будь-якого поспіху, оскільки їх прийняття матиме наслідком суттєві зміни у відносинах між органами державної влади і релігійними організаціями, що не можна запроваджувати без належного аналізу, консультацій з іншими дотичними органами влади та прогнозування”, – наголошується у зверненні Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій.

Законопроект, підготовлений Департаментом у справах релігій та національностей Мінкультури, передбачає зміни в процедурі реєстрації релігійних організацій та запроваджує нові підстави для примусової припинення релігійних організацій у судовому порядку. Також законопроектом запроваджується релігієзнавча експертиза стосовно релігійних організацій.

Варто нагадати, що поспішне прийняття “антирейдерського” законопроекту №5067 (Закон №1666-VIII від 06.10.2016 року) призвело до того, що до нинішньої подвійної реєстрації релігійних організацій додалася ще одна проміжна ланка у вигляді вимоги нотаріального посвідчення зареєстрованих статутів релігійних організацій та відповідних протоколів загальних зборів.

Як повідомлялося, на підставі Закону України № 1667-VIII від 06.10.2016 року Податковий кодекс України вже доповнено нормою, згідно якої строк перереєстрації статутів релігійних організацій продовжено до 1 січня 2018 року.

Водночас раніше директор Департаменту у справах релігій та національностей Мінкультури Андрій Юраш попередив, що перереєстрація статутів “фактично означатиме ревізію всієї діючої у нашій державі мережі релігійних організацій”, а не лише внесення доповнень, необхідних для збереження їх неприбуткового статусу.

“Зрозуміло, що, з одного боку, ця ситуація створить надзвичайно сильне навантаження на всі державні органи, відповідальні за реєстрацію релігійних спільнот, а, з другого боку, це може викликати напруження та спірні моменти з боку окремих церковних структур, оскільки має відбуватися не механічна перереєстрація релігійних громад, а реєстрація нових редакцій статутів, в яких усі положення мають відповідати діючому законодавству у сфері релігії”, – сказав Андрій Юраш.

Окрім цього Секретаріат ВРЦіРО підвів підсумки діяльності Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій за поточний рік у сфері державно-конфесійних відносин, захисту суспільної моралі, розвитку капеланського та іншого духовного і соціального служіння українських віруючих.

30 грудня 2016р.

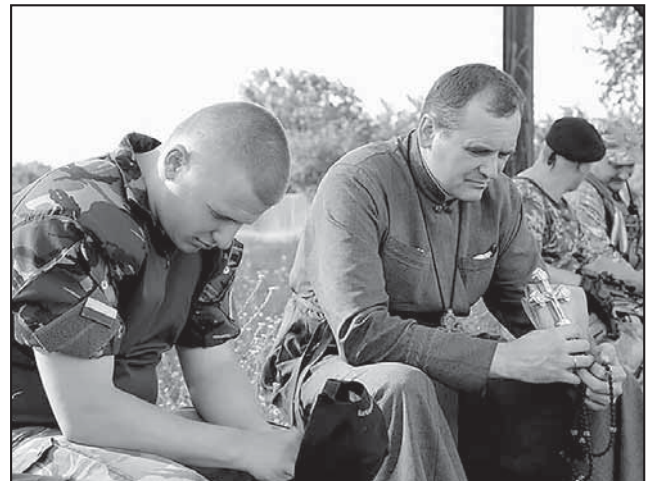
* Джерело: офіційне інтернет-представництво Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій – <http://vrciro.org.ua/ua/statements/481-vrtsiro-prosyty-uriad-ne-robyty-pospishnykh-zmin-u-zakonodavstvi-pro-relestratsiiu>.

ЗВЕРНЕННЯ*

Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій

В час великих релігійних свят для християн і юдеїв – Воскресіння Христового та Песаха, звертаємося до всіх, від кого це залежить, надати можливість з цієї нагоди представникам релігійних та гуманітарних організацій (за відповідним погодженням) відвідати українських військових та цивільних осіб, що утримуються в окремих районах Донецької та Луганської областей, передати їм святкові подарунки.

Сподіваємося, що цей заклик від імені релігійної спільноти України буде почутий і буде виявлене милосердя до ув'язнених. Нехай у цій добрій справі допоможе усім Господь.

За дорученням Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій
Михайло ПАНОЧКО, Головуючий у Всеукраїнській Раді Церков і релігійних організацій,
Старший єпископ Церкви християн віри євангельської України

12 квітня 2017р.

* Джерело: офіційне інтернет-представництво Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій – <http://vrciro.org.ua/ua/statements/488-uccro-easter-appeal-mercy-for-captives-hostages>.

ЗВЕРНЕННЯ*

ДО ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАПЕРЕДОДНІ СТВОРЕННЯ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ СЛУЖБИ ВІЙСЬКОВОГО ДУХОВЕНСТВА

**Звернення уповноважених від Церков і релігійних організацій
за співпрацю зі Збройними силами та іншими військовими
формуваннями України до військовослужбовців**

Дорогі військовослужбовці Збройних сил України, від генерала до рядового, від тих, хто на фронті під кулями несе службу на нульовій позначці, і до тих, хто на найвіддаленіших від фронту полігонах удосконалює свій вишкіл і гартує дух для захисту України і свого рідного дому.

Дорогі браття і сестри всіх конфесій і віросповідань, сприйміть це послання як моральну позицію Капеланської служби, яка сьогодні створюється у війську і найближчим часом стане невід'ємною складовою військового життя, перейшовши від волонтерської діяльності в офіційну інституцію.

В Україні це перший досвід, коли Церква (релігійна організація) за покликом душі і на запрошення Держави займає своє місце у строю зі своїми вірними під час виконання ними особливо важливого і небезпечного завдання.

Третій рік, як ворог з війною прийшов на нашу землю і приніс із собою біль і страждання. Частина нашої держави – Крим – анексована Росією, інша її частина – схід Донецької і Луганської областей – знаходиться під російською окупацією.

Зневажаючи Христові Заповіді Любові, загортаючи зло і ненависть у слова хитрості й обману, ворог калічить не тільки тіла людей на загарбаних територіях, а й отрує їхні душі і серця.

Тисячі життів віддано за свободу й незалежність нашої держави. Сотні тисяч військовослужбовців, відважних синів і дочок України, виконують свій громадянський і військовий обов'язок у лавах Збройних сил України і сьогодні продовжують боротьбу за її вільне майбутнє.

Увесь цей час поруч із військовослужбовцем під час усіх випробувань, у всіх проявах життя і смерті на війні знаходяться капелани. Представники різних конфесій і віросповідань, виконуючи свій обов'язок перед Богом і людьми, молитвою і Божим словом серед мороку і жахів війни намагаються нести мир і спокій у душі наших захисників, запалюють у них світло надії.

* Джерело: офіційний веб-сайт "Церква.info" Української Православної Церкви Київського Патріархату – http://news.ugcc.ua/documents/zvernennya_do_v%D1%96yskovosluzhbovts%D1%96v_naperedodn%D1%96_stvorenniya_u_zbroynih_silah_sluzhbi_v%D1%96yskovogo_duhovenstva_79216.html.

Тому, змінюючи свій статус із волонтерського на офіційний, військове душпастирство переходить в інший формат взаємин із військовослужбовцями та їхніми родинами, максимально наближений до них.

Бути всім для всіх, рівним серед рівних, незалежно від віку, чину чи конфесії. Дбати за простір гідності для людини у формі, в якому вона стає вправним командиром, підлеглим, військовим фахівцем, побратимом, батьком чи матір'ю, ЛЮДИНОЮ за подобою БОЖОЮ – захисником України.

Ми, уповноважені від Церков і релігійних організацій за співпрацю зі Збройними силами та іншими військовими формуваннями України, розуміючи свою відповідальність перед БОГОМ і УКРАЇНОЮ за доручену справу, засуджуємо окремі випадки, що мали місце у військово-релігійній співпраці і призвели до болючих травмувань почуттів віруючих військових і їхніх родин, до створення одвічних християнських (Божих) постулатів щодо любові до ближнього, вшанування загиблих і благословення захисників рідної землі. Немає Божої волі в подібних вчинках, і наша оцінка таких дій є одноставною.

Сьогодні, як ніколи, є потреба в душпастирській опіці військових. Саме духовна витримка і міцність робить їх непереможними і благородними у справедливій боротьбі за свою землю.

У цей непростий для нашої країни час ми б хотіли запевнити Вас у нашій підтримці та молитві. Військові капелани готові працювати для Збройних сил України заради підтримки їхнього високого духу і впевненості в перемозі. Ми готові стати поруч і розділити всі випробування цього часу.

Зсилаємо на Вас і на все Українське військо наші молитви і Боже благословення.

Слава Богу!

Слава Україні!

Пастор Рустам ФАТУЛЛАСВ,

Голова Ради, уповноважений від Всеукраїнського союзу церков християн віри євангельської – п'ятидесятників

Митрополит Іоан (ЯРЕМЕНКО),

уповноважений від Української Православної Церкви (Київський Патріархат)

Єпископ Михаїл (КОЛТУН),

уповноважений від Української Греко-Католицької Церкви

Єпископ Володимир (ЧЕРПАК),

уповноважений від Української Автокефальної Православної Церкви

Єпископ Станіслав (ШИРОКОРАДЮК),

уповноважений від Римо-Католицької Церкви

Єпископ Михайло (АНДРАШКО),

уповноважений від Всеукраїнського союзу церков євангельських християн-баптистів

Пастор Павло ЦАРЕВСЬКИЙ,

уповноважений від Духовного управління капеланів

Союзу вільних церков християн євангельської віри України

Шейх Хасан (МАЛЛАКУРБААНОВ Іслам Агамірзаєвич),

уповноважений від Духовного управління мусульман України

12 квітня 2017р.

ЗВЕРНЕННЯ*

Синоду Єпископів УГКЦ до тих, хто фізично і морально постраждав від окупації Криму та війни на Сході України

Ми, єпископи Української Греко-Католицької Церкви, які зібралися на щорічному Синоді, хочемо звернутися зі словами підтримки й солідарності до всього українського народу, який уже більше ніж два роки живе в умовах неоголошеної, але нищівної та кровопролитної війни.

Дорогі чоловіки і жінки, сини і доньки! Наймиліші в Христі браття і сестри!

Ми, єпископи Української Греко-Католицької Церкви, які зібралися на щорічному Синоді, хочемо звернутися зі словами підтримки й солідарності до всього українського народу, який уже більше ніж два роки живе в умовах неоголошеної, але нищівної та кровопролитної війни. Особливою увагою й запевненням про молитву бажаємо огорнути тих, кого війна зачепила безпосередньо: учасників бойових дій, поранених, родини загиблих і пропалих безвісти, тих, хто змушений покинути рідні домівки, і тих, хто живе під окупацією та на лінії розмежування.

Насамперед хочемо промовити до всіх вас словами Христа: “Не бійтеся!” (Лк. 12, 32).

Війна, що прийшла на нашу землю, принесла страх, руйнування, смерть і нещастя. Вона забрала десять тисяч життів, з’явилися мільйони внутрішніх переселенців та сотні тисяч біженців, велике число вдів і сиріт. Безліч людей страждають від тілесних та душевних ран. Після двох років лихоліття реальність війни міцно вкоренилася в нашій свідомості і в нашому житті. Постало нове воєнне глибоко травмоване покоління. Не один із нас міг би сказати словами псалмоспівця: “Доки, о Господи, зовсім будеш мене забувати? Доки ховатимеш лице Твоє від мене?” (Пс. 13[12], 2). Як же важко знайти в собі ту силу віри, яка навіть у найважчі моменти життя дозволяє нам сказати: “Нехай радіє моє серце Твоїм спасінням! Заспіваю Господеві, добро бо мені вдіав” (Пс. 13[12], 6).

Звертаємося, отже, до мільйонів українців, що були змушені покинути рідні домівки через обстріли, погрози чи іншу загрозу для життя. Ставши вигнанцями на своїй землі та втративши майже все, ви часто почуваетесь забутими, покинутими й безпомічними. Вірте, проте, що ви ніколи не будете покинутими чи забутими Богом. Він є з вами в найтяжчі хвилини. І знайте, що ви можете у спільнотах нашої Церкви завжди знайти тепле слово співчуття та братньої підтримки. Молимо про опіку над вами Пресвятої Богородиці – Утішительки та Заступниці скитальців.

Багато з вас втратили родинні та дружні зв’язки, які нелегко замінити. Досвід показує, що часто порятунком є церковні чи громадські спільноти: вони допомагають не лише долати матеріальні труднощі, а й не впадати у відчай. Ми закликаємо вас будувати нові взаємини підтримки, що

* Джерело: офіційний веб-сайт “Церква.info” Української Православної Церкви Київського Патріархату – http://ugcc.ua/official/official-documents/zvernennya/2016/zvernennya_sinodu_yepiskop%D1%96v_ugkts_do_tih_hto_f%D1%96zichno_%D1%96_moralno_postrazhdav_v%D1%96d_okupats%D1%96i_krimu_ta_v%D1%96yni_na_shod%D1%96_ukraini_%D1%96_tih_hto_im_dopomagaie_77475.html.

не дадуть залишитися наодинці з болем. Для християн це можуть бути парафії, які покликані бути “місцем зустрічі з живим Христом”.

Бажаємо також звернутися до тих, які приймають вимушених переселенців, зокрема допомагають їм знайти житло, роботу, налагодити побут, повернути надію. Дякуємо, що ви відкрили свої серця та домівки, аби прийняти самого Христа (пор. Мт. 25, 31-46). Усі ми – один Божий народ, в єдності наша сила і можливість перемоги над злом.

Огортаємо словом підтримки і любові тих, що змушені залишатися на окупованих територіях, і тих, що живуть у сірій зоні на лінії розмежування. Не бійтеся, Господь могутніший за всі сили зла, за всі труднощі, болі та випробування. Пам’ятайте, що той, хто несе війну, сіє розбрат і брехню виправдовує насилля – не від Бога. Тому не вірте йому. Пише св. Павло: “Одягніться в повну зброю Богу, щоб ви могли дати відсіч хитрощам диявольським” (Еф. 6, 11).

Війна увиразнила не лише зло, а й доброту і жертовність нашого народу. Ми на власні очі побачили мужність тисяч чоловіків, які без вагань кинулися на захист країни від ворога, попри те, що наша держава не була здатна, особливо на початку, забезпечити військових навіть найнеобхіднішим.

Ви, славні наші воїни, по-новому відкрили для всіх нас значення відваги, відданості й честі. Коли в церкві ми разом молимося “за все воїнство”, то уявляємо саме ваші світлі обличчя.

Багато з вас отримали важкі поранення, які, можливо, залишаться на тілі назавжди. Тяжкими є і невидимі душевні рани, що їх залікувати може лише любов – ваших рідних, близьких, друзів і знайомих. Ми бажаємо поділитися з вами християнською любов’ю та благаємо всемілостивого Бога, Лікаря душ і тіл, допомогти вам отримати зцілення. Хай наша спільна молитва буде: “Вилікуй мене, о Господи, щоб я одужав, спаси мене, щоб я врятувався, бо ти – моя надія!” (Єрем. 17, 14).

З особливою подякою звертаємося до волонтерів, які безнастанно допомагають тим, кого болісно вдарила війна. Ми захоплюємося вашою жертовністю, відвагою та вірою, вчимося від вас чуйності, молимося за вас. З любові до ближнього й через глибоке покликання кожної людини допомогти тому, хто в біді, ви діяльно приєдналися до широкого волонтерського руху і виконуєте часто неймовірно складну роботу. Ви постійно даєте нам свідчення про помноження добра і своїм прикладом запалюєте інших.

На цьогорічній сесії Синоду Єпископів УГКЦ ми роздумували над соціальним служінням Української Греко-Католицької Церкви – дияконією, яка разом із проповіддю Євангелія та молитвою є складовою частиною християнського буття. Війна поставила усіх нас перед новими викликами у служінні. Бажаємо, щоб наші церковні структури вміло та ефективно служили тим, хто цього потребує.

Іноді видається, що частина українського суспільства забула, що в країні війна. Проте ви – воїни, волонтери й вимушені переселенці – знаєте, що вона триває і продовжує забирати життя та руйнувати долі. Ви не самі! Місія Церкви завжди полягала в служінні стражденим. Це покликання Церкви в Україні виконують через діяльність капеланів, допомогу пораненим, переселенцям і родинам загиблих.

Війна на Сході нашої країни зачепила кожного з нас. Вона є великим горем для всіх. Проте воєнні випробування водночас є нагодою проявити все найкраще, що є в людині: любов, милосердя, відкритість до іншого. Якщо приглянемося ближче, то зауважимо, що всемілостивий Господь про нас не забуває, не ховає свого лиця від нас. Його присутність серед нас постійна. Він чинить добро руками своїх синів і дочок. Нашими устами Він потішає тих, хто в скорботі, руками медиків Він рятує поранених, через нас Він пригортає всіх до свого серця. Справді, у цей час війни ми найкраще розуміємо слова Христа: “Так нехай світить перед людьми ваше світло, щоб вони, бачивши ваші добрі вчинки, прославляли вашого Отця, що на небі” (Мт. 5, 16).

Нехай, за словами Папи Франциска, любов переможе ненависть, а мир – війну.

Не біймося! Христос уже переміг. У Ньому й наша перемога!

Від імені Синоду Єпископів Української Греко-Католицької Церкви
+ СВЯТОСЛАВ

12 квітня 2017р.

ВИКЛИКИ І ЗАГРОЗИ ДЛЯ УКРАЇНИ: СПІВПРАЦЯ ЦЕРКВИ І ДЕРЖАВИ В ЇХ ПОДОЛАННІ

Маючи на меті з'ясування позицій Церков, релігійних організацій, державних і громадських структур, причетних до розв'язання актуальних нинішніх проблем українського суспільства, експерти Центру Разумкова звернулися до керівництва близько 30 зазначених організацій із проханням про надання стислих відповідей на кілька питань. Отримані таким чином інтерв'ю передбачалося оприлюднити в цьому виданні у вигляді заочного Круглого столу.

Зокрема, керівництву Церков і релігійних організацій пропонувалися такі питання:

1. Які саме виклики і загрози для України є сьогодні, на Вашу думку, особливо небезпечними і потребують протидії об'єднаними зусиллями держави і громадянського суспільства, включно із Церквою і релігійними організаціями?
2. Наразі в Україні багато категорій громадян (сім'ї учасників АТО, внутрішньо переміщені особи, жителі т.зв. "сірої зони" та ін.), які потребують особливої допомоги і підтримки – як моральної, так і матеріальної. Чи надає та в який спосіб таку допомогу Ваша Церква або релігійна організація?
3. Чи дозволяє чинне вітчизняне законодавство повною мірою використовувати можливості Церкви в допомозі тим, хто її наразі потребує?
4. Що, на Вашу думку, найбільше заважає наразі плідній співпраці держави і релігійних організацій у різних сферах суспільного життя?

Державним, громадським, благодійним організаціям пропонувалися питання, дотичні до їх конкретної сфери діяльності.

Нижче наводяться тексти відповідей, отримані станом на 19 травня 2017р.¹ Редакція висловлює вдячність їх авторам за увагу до запитів громадськості загалом та зокрема – до організаторів постійно діючого Круглого столу "Релігія і влада в Україні: проблеми взаємовідносин".

ПРЕДСТАВНИКИ ЦЕРКОВ І РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

**Верховний Архієпископ
Української Греко-Католицької Церкви
СВЯТОСЛАВ (Шевчук)**

– Які саме виклики і загрози для України є сьогодні особливо небезпечними і потребують протидії об'єднаними зусиллями держави і громадянського суспільства, включно із Церквою і релігійними організаціями?

Якщо проаналізувати все те, що відбувається з нашою державою сьогодні, то можна побачити, що наша держава проходить важкий шлях свого становлення та дозрівання, ми переживаємо важкі часи, але ті виклики та загрози, які є сьогодні перед нами, дають пізнати хто ми є сьогодні, чи ми здатні з цим впоратись.

Тому сьогодні українська держава і суспільство потребують консолідації зусиль державних інституцій і громадянських, в числі яких, важливу роль відіграють українська Церква та релігійні організації.

Сьогодні бачимо, що українське суспільство, попри військові дії, намагаються розхитати за допомогою різних способів, які є ніби лакмусовим папірцем, на який реагує український соціум. Яскравий приклад цьому може бути, зокрема, той, що стосується напруження польсько-українських відносин, та й не лише цих подій. Тут, мабуть, недостатньо одних зусиль громадськості, церковних ініціатив, які активно співпрацюють у цій сфері задля подолання напруження, але вартує ще більше об'єднати зусилля всіх, щоб подолати різного роду конфронтації між двома народами. Тому є необхідність постійно на цьому наголошувати і працювати, а не лише в силу якихось обставин.

В силу трагічних подій, котрі сьогодні відбуваються в Україні, перед кожним із нас стоїть виклик подолати непорозуміння. Українське суспільство поки що не готове до примирення, оскільки ми ще живемо в стані війни. Ми є жертвою несправедливої агресії, але думаю, що ніколи не є зарано почати говорити про примирення, за мир молитися і його будувати. Сьогодні це дуже делікатна тема, дуже

¹ Тексти відповідей наводяться з максимальним збереженням авторської стилістики; тексти державних структур не редагувалися.

болюча, але тим не менше ми маємо обов'язок про це думати і робити все для того, спільно з державними інституціями, щоб в результаті ми досягнули миру. Однак у жодному разі не можна говорити про мир без правди, без справедливості, про мир, який не буде збудований процесом каяття і діалогу.

З іншої сторони ми проходимо процес усвідомлення власних гідності і свободи. Очевидно, що свобода завжди пов'язана з відповідальністю, й іноді у нас відповідальність кульгає. Зараз українське суспільство нагадає підлітка, який відкриває в собі нові сили і здібності свого організму, але до пуття не знає, що з ними робити. Цей процес дуже позитивний, але приховує в собі багато небезпек.

І якщо гідність людини більше не пріоритет і не основа державного устрою – це загроза демократії. Якщо європейське суспільство починає закриватися, очевидно, що його кордони завжди хтось намагатиметься порушити [і це загроза миру].

– Наразі в Україні багато категорій громадян (сім'ї учасників АТО, внутрішньо переміщені особи, жителі т. зв. "сірої зони" та ін.), які потребують особливої допомоги і підтримки – як моральної, так і матеріальної. Чи надає та в який спосіб таку допомогу Ваша Церква або релігійна організація?

Природнім покликанням людини є служіння ближньому, яке проявляється на всіх рівнях життя: в особистому та сімейному житті, у парафіяльній спільноті, у місцевій громаді, на локальному чи національному рівнях. У сучасному контексті війни та вимушеного переселення багатьох наших співвітчизників із Криму та Донбасу тема служіння ближньому стає особливо актуальною. Тому наша Церква активно працює у цій ділянці.

Вийшовши з підпілля, наша Церква в Україні почала відбудовувати свої структури – парафії, монастирі, навчальні заклади, і відразу посіла активну громадянську позицію, чим здобула авторитет не лише серед власних вірних, а й серед усіх людей доброї волі в Україні. Захист ненародженого життя, рух за тверезість, душпастирські програми подолання недуги корупції, підтримка сімейних цінностей, регулярні відозви за чесність і прозорість політичних процесів, капеланське служіння в українському війську, у в'язницях та лікарнях, духовний супровід мирних змагань народу за власні права й свободи – ось далеко не повний перелік тих ділянок, в яких Церква підносила свій голос на захист гідності людини й гармонійного розвитку всього суспільства на основі Божого закону.

Наші військові капелани активно працюють на лінії фронту. Адже капелан, це той, хто є поруч з людьми завжди, він як добрий пастир – завжди дбає про своїх, він залишає тих, яким нічого не загрожує, а йде шукати тих, на кого чатує небезпека. Тому, властиво сьогодні, за велінням свого сумління, наші священнослужителі знаходяться поруч військово-службовців, надаючи їм духовну опіку. І вони йдуть туди, де є найбільш небезпечно.

Особливої опіки потребують і ті, хто залишив зону бойових дій і став вимушеним переселенцем. Така

категорія наших співгромадян чи не найбільше потребує уваги та піклування. Тому існують різні програми допомоги вимушено переселеним особам, пораненим; тим, які опинилися в пастці – в тій так званій "сірій зоні", чи потребують якоїсь іншої допомоги, а також організуються різного роду заходи, які спрямовані на підтримку постраждалих від збройного конфлікту. Ми з початку війни в Україні розпочали надавати різного роду допомогу вимушено переселеним людям. Це і продуктові набори, інша матеріальна допомога, і навіть коштами. Організували різні зустрічі з цими людьми.

Такого роду діяння, або соціальне служіння нашої Церкви, яке через наші різні організації, структури, це те, що ми робимо, як можемо послужити людям в потребі сьогодні в Україні.

– Чи дозволяє чинне вітчизняне законодавство повною мірою використовувати можливості Церкви в допомозі тим, хто її наразі потребує?

Ситуація в Україні, можна сказати, є двоякою. З однієї сторони, чинне законодавство, яке регулює можливості Церкви надання допомоги особам потребуючим – є досить сприятливим. І не забороняє надавати різного роду соціальні послуги.

Але з іншої сторони, досі діють деякі закони, які перешкоджають нормальній та суспільно-корисній діяльності Церков і релігійних організацій. Є відсутність належних механізмів чи нормативно-правових інструментів, які б забезпечували спільне скоординоване регулювання надання допомоги тим, хто її потребує. Зокрема це стосується діяльності Церкви і держави в соціальній сфері.

Зараз є потреба відповідного врегулювання питання медичного капеланства на законодавчому рівні, що дасть можливість, як пацієнтам, так і лікарям, відповідної духовної опіки, а медичним капеланам офіційного статусу, з усіма впливаючими наслідками. При цьому українське законодавство гарантує доступ священнослужителя до пацієнта, і є порушенням закону, коли не допускається священник до хворого. Отже, є важливим офіційно ввести в юридичне поле діяльність медичного капелана.

Сьогодні все ще необхідно посилити діалог між державою та Церквою в юридичній площині. Церкви пропонують свої ініціативи, але бракує відповідного діалогу. При цьому такий діалог має розвиватися лише на партнерських засадах.

– Що найбільше заважає наразі плідній співпраці держави і релігійних організацій у різних сферах суспільного життя?

Конституційна норма про відокремлення Церкви від держави є досить позитивною і має зберігатися в українському суспільстві незалежно, які вітри віють на владному Олімпі. Тому Церква не бере участь у політичних проектах чи справах, але завжди присутня там де є людина, якою вона опікується.

Важливо є відзначити, що сильні українські Церкви мають стати силою українського суспільства і народу. Сьогодні Україна є поліконфесійним суспільством. І дуже небезпечно, коли держава починає фаворизувати одну Церкву. Це створює напругу в релігійному суспільстві. Треба нам взаємно побажати, щоб всі Церкви в Україні стали сильними, щоб Україна навіть у своєму новому історичному періоді лишилася християнською державою.

**Валерій АНТОНЮК,
Голова Всеукраїнського Союзу
євангельських християн-баптистів**

Виклики і загрози, які сьогодні є особливо небезпечними і потребують об'єднаних зусиль держави та громадянського суспільства із Церквою та релігійними організаціями

Упродовж років зовнішньої агресії Росії та внутрішніх економічних негараздів, українці стали жити з почуттям зневіри, незадоволення і відчаю. Зусібач чути розчарування в очікуванні, пригнічення від нестатків, не виключаючи при цьому загострення бойових дій на Сході. Це стало тлом для процесів, які посилюють в українському суспільстві відчуття розгубленості і безнадії. Також населення потерпає від економічної кризи, до того ж країна все ще залишається в переліку найкорумпованіших країн світу.

Повертаючись до війни на Сході і російської експансії, яка суперечить світогляду і цінностям України в цілому, зауважимо, що для українців завжди були цінними свобода слова, свобода совісті і віровизнання. Ми маємо об'єднаними зусиллями держави і Церкви та релігійних організацій, аби взяти відповідальність за ситуацію, що склалася. Ми можемо об'єднати зусилля в тому, аби разом в один голос проголошувати християнські цінності, важливі для розвитку держави. Адже ми бачимо державу саме такою, яка розбудована на біблійних християнських цінностях.

Також в Україні до особливо небезпечних загроз ми відносимо матеріалізм, а саме – пропаганду матеріалістичних цінностей, навіть неоатеїстичних, що руйнують духовні підвалини і не сприяють зміцненню держави. Оскільки ми відійшли від радянського атеїстичного минулого, держава мала б поєднувати з нами зусилля для того, щоб голос Церкви звучав сильніше.

Зауважимо, що ми розглядаємо західноєвропейські цінності через призму розвинутої Європи, яка стверджувалась у XIX-XX століттях. Сучасна ж Європа лише користується плодами цього розвитку, тому для нас небезпечно абсолютно не християнські цінності, які пропагуються сьогодні: ЛГБТ, пропаганда абортів, – тобто ліберальні погляди, які розмивають духовні цінності.

Моральна і матеріальна підтримка тим категоріям громадян, які потребують особливої допомоги і підтримки

Всеукраїнський союз церков ЄХБ докладає значних зусиль, аби духовна, психологічна і матеріальна підтримка звершувалася на належному рівні. Упродовж двох років на Схід України було відправлено тисячі тонн гуманітарних вантажів, що включають у себе продуктові набори та засоби гігієни для дорослих і дітей, керамічні обігрівачі, термобілизну, водонагрівачі. Було закуплено і передано найбільш нужденним людям понад тисячу тонн вугілля і дров для обігріву. В соціальних їдальнях при церквах змогли обслужити понад десятки тисяч осіб. Усе це було реалізовано завдяки українським і закордонним баптистським церквам, благодійним організаціям і фондам.

Приміром, лише за 2014 рік силами помісних церков євангельських християн-баптистів було надано допомогу переселенцям із Криму і Сходу України в такий спосіб:

- понад 30 тисяч переселенців могли знайти притулок на території всієї України у помешканнях християн, приміщеннях домів молитви, християнських таборів, місіях і навчальних закладах;
- з метою розселення людей та розподілення допомоги було утворено 5 координаційних гуманітарних центрів;
- помісні церкви ЄХБ в Україні могли зібрати понад 500 тонн продовольчої, медичної та іншої гуманітарної допомоги для постраждалих і переселенців;
- також завдяки співпраці із братами та сестрами з Європи та США окуповані території за рік отримали понад 120 тонн гуманітарних вантажів (одяг, продукти харчування, засоби особистої гігієни, білизна).

Водночас, сьогодні з метою надання духовно-психологічної допомоги у шпиталях служать групи християнських медиків-волонтерів, також розповсюджено десятки тисяч примірників Біблії та іншої духовної літератури, проходять зустрічі з переселенцями, із солдатами у військових частинах; регулярно здійснюються гуманітарні проекти з надання допомоги інвалідам та сім'ям, в яких загинули чоловіки на війні, а діти, відповідно, залишилися сиротами, дружини – вдовами.

Коли на передовій волонтерський рух лише зароджувався, релігійні служителі у камуфляжній формі вже були серед бійців. Їм вдалося створити особливий феномен, поєднавши в собі ролі постачальників, психологів та душпастирів. Із 2015р. потреба у капеланах, яких постійно запрошують військові командири, була закріплена документально. Ми переконані, що надання допомоги бійцям АТО і військовим у шпиталях української армії необхідна.

Союз церков ЄХБ в Україні підтримує служіння близько 50 пасторів-капеланів. На сьогодні душ-пастирська опіка, моральна підтримка та соціальна допомога, як ніколи, потрібні військовослужбовцям і членам їх сімей, а також багатьом мешканцям небезпечної зони.

– Чи дозволяє чинне законодавство повною мірою використовувати можливості Церкви у допомозі нужденним?

У цілому – так, якщо говорити про Конституцію, гарантовані права і можливості, які має Церква. Однак бракує того, щоб на різних ланках влади як у Києві, так і у віддаленому селі зберігався паритет, рівність у дотриманні свободи і права для всіх християн. Щоб не надавалася перевага якимось конкретним конфесіям, а дотримувалися демократичні норми, незалежно чи це на Сході, чи на Заході. Тобто слід забезпечити можливість усім рівноправно займатися своєю діяльністю. Це часто залежить від рішення місцевої влади і релігійних діячів на місцях. Щодо соціального служіння церков і законодавчого забезпечення, то є потреба у кращій збалансованості у цих питаннях. Для нас важливо, щоб чинне законодавство передбачало дієві механізми такої взаємодії. Наприклад, рух волонтерства, який виник у 2014-2015рр., розвивався самотужки завдяки церквам і відіграв ключову роль у підтримці армії.

– Що найбільше заважає плідній співпраці держави і Церкви в різних сферах суспільного життя?

Поле служіння Церкви в українському суспільстві досить широке, але для кращої взаємодії необхідно забезпечити постійний діалог, який мали б вести між собою держава і Церква. Церква відділена від держави, проте вона перебуває в суспільстві і служить йому. Тому діалог із різних питань, особливо з болючих і проблемних – завжди на часі. Тож органи влади, особливо на місцях, мали б демонструвати більшу відкритість і зацікавленість, аби релігійні організації змогли доносити до них свої пропозиції.

Також на заваді стоїть свідомість влади у сприйнятті самих церков і релігійних організацій, тому не завжди є розуміння, яку будівну функцію виконують церкви. І не лише у плані соціально-гуманітарних проектів, але й у духовно-моральному вихованні. Церква тримає державу від занепаду і розтління у царині професійної етики, у вихованні молодого покоління, культурі стосунків тощо. Адже щиро віруюча людина завжди благотворно впливає на суспільство. Що ж до самого сприйняття релігійних організацій, то не кожен мер чи інший посадовець готовий іти на діалог у проведенні якихось заходів, не завжди влада сприяє виділенню земельної ділянки для церкви чи проведення якихось заходів. Для нас важливо, що людина має право на віросповідання, і гарантування цих свобод є досить важливим для України, яка вчиться жити в демократичних умовах. Цей контакт держави і Церкви мав би поглиблюватися і розвиватися.

Ми, як представники і послідовники християнських засад в Україні, всіляко прагнемо сприяти, аби кожен віруючий своїм належним прикладом показав прагнення до миру та взаємного прощення, насаджував духовні цінності у своєму народі і сприяв

утвердженню біблійних істин. І цим самим ми знайдемо вихід з економічної та політичної криз, реалізуємо життєво необхідні реформи.

Довідка: Сьогодні Союз церков євангельських християн-баптистів в Україні налічує 2 550 церков, загальна чисельність членів становить 115 тисяч осіб. За 25 років незалежності України (1991-2016рр.) церкви Союзу утворили 1 тис. 96 нових церков.

Максим КРУПСЬКИЙ, керівник відділу суспільних зв'язків та релігійної свободи Української Уніонної Конференції Адвентистів Сьомого Дня

– Які саме виклики і загрози для України є сьогодні на вашу думку особливо небезпечними і потребують протидії об'єднаними зусиллями держави і громадянського суспільства включно із Церквою і релігійними організаціями?

Загроза традиційним сімейним цінностям через спроби впровадження гендерної ідеології в Україні.

Ліквідація експертної комісії з питань моралі призвела до засилля інформаційних матеріалів, фільмів тощо, які пропагують розпусну та цікавість українців до спіритизму (містика у кіно та мультфільмах).

Безпека на дорогах України, повага до правил дорожнього руху.

– Наразі в Україні багато категорій громадян (сім'ї учасників АТО, внутрішньо переміщені особи, жителі т.зв. "сірої зони" та ін.) які потребують особливої допомоги і підтримки – як моральної так і матеріальної. Чи надає та в якій спосіб таку допомогу Вашу Церква або релігійна організація?

Наша церква допомагає цим категоріям громадян через діяльність Адвентистського Агенства Допомоги та Розвитку, яке є партнером багатьох міжнародних організацій та інших країн у соціальної роботи. Більше інформації: <https://adra.org.ua/>

Також активними є місцеві осередки Церкви, які збирають кошти серед вірян і надають посильну допомогу.

– Чи дозволяє чинне вітчизняне законодавство повною мірою використовувати можливості Церкви в допомозі тим, хто її наразі потребує?

Як і раніше, проблема оформлення (розмитнення) гуманітарних вантажів залишається актуальною. Дуже складна процедура.

Також є слабким використання соціального потенціалу Церкви у місцевих освітніх та гуманітарних проектах. Особливо це очевидно в сфері профілактики захворювань, де наша Церква має цінні напрацювання та ряд партнерів за кордоном. Є позитивні зрушення в сфері освіти.

– Що найбільше заважає плідній співпраці держави і релігійних організацій в різних сферах суспільного життя?

Існуюче упереджене ставлення до деяких релігійних організацій, які вже мають досить давню історію в Україні. Намагання використати релігійні організації (релігійний фактор, релігійну тематику, релігійних лідерів) в політичній боротьбі.

Не прийнята Концепція державно-конфесійних відносин (питання, якому вже скоро буде 10 років).

Михайло ПАНОЧКО,
Президент, старший єпископ
Церкви християн віри євангельської України

– Які саме виклики і загрози для України є сьогодні особливо небезпечними і потребують протидії об'єднаними зусиллями держави і громадянського суспільства, включно із Церквою і релігійними організаціями?

а). Агресія Росії зовнішня – АТО, а внутрішня – задіяні кримінальні структури, вплив через УПЦ МП (особливо їхні монастирі), потоки неправдивої пропаганди через ЗМІ, спроби розхитувати ситуацію всередині країни.

б). Ще більша загроза – це корупція, яка як ржа роз'їдає суспільство, жадібність і користолюбство вищих і нижчих чиновників, які відштовхнули багатьох інвесторів, низький моральний стан силових структур, які покликані боротися з таким злом (Рим.13:6-5). Дуже різка відмінність між матеріальним становищем людей при владі і простим народом. Безпрецедентне розкрадання бюджетних коштів, що приводить до жахливих наслідків у всіх сферах (дороги, медикаменти і т.д.).

в). Загроза впливу багатой Європи, керівники якої нав'язують Україні беззаконні закони – які мають ціль підірвати моральні підвалини суспільства, після чого йде повна деградація суспільства і хаос.

Церква ХВС всіма засобами бореться і буде боротися за збереження здорової нації, здорового розуму, за мудру і чесну владу в Україні.

– Наразі в Україні багато категорій громадян (сім'ї учасників АТО, внутрішньо переміщені особи, жителі т. зв. "сірої зони" та ін.), які потребують особливої допомоги і підтримки – як моральної, так і матеріальної. Чи надає та в який спосіб таку допомогу Ваша Церква або релігійна організація?

Церква ХВС надає величезну моральну і матеріальну допомогу людям, які такої допомоги потребують².

– Чи дозволяє чинне вітчизняне законодавство повною мірою використовувати можливості Церкви в допомозі тим, хто її наразі потребує?

На нашу думку, не в повній мірі, можна більш простіше і, враховуючи ситуацію в державі, сприяти церквам у більших можливостях.

– Що найбільше заважає наразі плідній співпраці держави і релігійних організацій у різних сферах суспільного життя?

Відбуваються ряд різних зустрічей і на різних рівнях, але вони не є ефективними, так як владні структури не дуже прислуховуються до добрих порад. Немає відкритості як би належало, але вірою, що процес співпраці має стати кращим. Ми готові.

Леонід ПАДУН,
старший єпископ Української Християнської
Євангельської Церкви

– Які саме виклики і загрози для України є сьогодні особливо небезпечними і потребують протидії об'єднаними зусиллями держави і громадянського суспільства, включно із Церквою і релігійними організаціями?

Особливо небезпечними викликами і загрозами для України, які сьогодні потребують протидії з боку держави, суспільства та Церкви, є:

- корупція і аморальність влади;
- Російська агресія проти України;
- негативні сторони євроінтеграції (намагання нав'язати гомосексуалізм та одностатеві шлюби як норму, ідеологія Gender тощо).

² Розгорнуту інформацію передбачається надати у виступі на засіданні Круглого столу 24 травня 2017р.

– Наразі в Україні багато категорій громадян (сім'ї учасників АТО, внутрішньо переміщені особи, жителі т. зв. “сірої зони” та ін.), які потребують особливої допомоги і підтримки – як моральної, так і матеріальної. Чи надає та в який спосіб таку допомогу Ваша Церква або релігійна організація?

Наша церква є однією з тих, хто найбільше постраждав від російської агресії та її наслідків. Ми безпосередньо допомагали і продовжуємо допомагати як морально, так і матеріально цим категоріям людей – постраждалим громадянам, внутрішньо переміщеним особам і т.д.

– Чи дозволяє чинне вітчизняне законодавство повною мірою використовувати можливості Церкви в допомозі тим, хто її наразі потребує?

Повною мірою вітчизняне законодавство дозволяє Церкві використовувати можливості в служінні та допомозі людям, але ще потребує вдосконалення в цій сфері.

– Що найбільше заважає наразі плідній співпраці держави і релігійних організацій у різних сферах суспільного життя?

Найбільше заважає плідній співпраці держави і релігійних організацій недостатня зацікавленість влади у цій співпраці, надання переваг окремим церквам, недооцінювання ролі всіх церков і релігійних організацій у спільній та ефективній роботі на добробут людям.

**о. Петро ЖАРКОВСЬКИЙ,
Президент “Карітас-Спес Україна”³**

1. Церква і релігійні організації України в подоланні наслідків військового конфлікту на території України

Римо-католицька Церква через свої релігійні благодійні організації (як Карітас-Спес, християнська служба порятунку, сестри милосердя матері Терези з Калькутти, спільнота святого Егідія) виконують роль і швидкої допомоги, і медичного пункту, і реабілітації, і багато іншої допомоги надає Церква жертвам війни в подоланні наслідків військового конфлікту. Капелани військові надають духовну і психологічну допомогу на війні.

2. Роль Церкви в запобіганні зниженню життєвого рівня та захисту прав і свобод громадян

Папа Римський св. Йоган Павло II в Енцикліці “*Sollicitudo rei socialis*” (“Соціальна турбота”) окреслює соціальну доктрину Католицької Церкви як “соціальне вчення, що розвивається в міру того, як Церква, в повноті Слова, проповідованого Ісусом Христом, і за допомогою Святого Духа, відчитує події, котрі відбуваються з плином історії”. Отже, саме на цьому основана і оцінка соціальних негараздів будь-якого людського суспільства, в тому числі, і в Україні. Тут важливо підкреслити, що Церква вважає гідність кожної людини, належне ставлення до неї незаперечними і головними цінностями, нарівні з самим людським життям. Відповідно, нехтування

цими ціннісними критеріями, занедбання або відверте ущемлення прав і свобод в суспільстві є беззаперечним злом. І Католицька Церква в Україні прагне усіма наявними засобами донести цю свою позицію до суспільства. Тут ідеться як про послугу слова (офіційні документи Конференції Єпископату, оцінки та звернення єпископів, висвітлення у ЗМІ, проповіді священників), так і про реальні вчинки милосердя і допомоги (служіння Місії “Карітас-Спес”, чернечих громад, загальноукраїнських та єпархіальних рухів, парафіяльних спільнот).

Друге: недаремно Папська Рада, що особливо опікується питаннями соціальної справедливості, має назву “*Iustitia et Pax*”. Традиційно це словосполучення перекладається як “Справедливість і Мир”. Але саме слово “*Iustitia*” має кілька значень: “благочестя”, “повага”, “шанування”, “сукупність законів” і, нарешті, власне “справедливість” чи “правосуддя”. Так само слово “*Pax*” має багато вимірів: від миру у світі, миру між народами, так і миру в суспільстві, в родині, в душі людини. І поєднання цих двох термінів повною мірою відображає ставлення Церкви до співвідношення людини, окремої людської особистості і соціуму.

3. Актуальні проблеми міжконфесійних і державно-конфесійних відносин в Україні: внутрішній і міжнародний вимір

Проблем у міжконфесійних, як і в державно-конфесійних відносинах, є декілька, це:

- невміння і небажання слухати одні одних;
- нетолерантність і нетерпимість одні до одних;
- монополія на свою правду (кожен має свою правду, але істина є одна!!! В Євангелії є істина і відповіді на всі запитання);
- проблема між державою і Церквою в тому, на жаль, що держава й досі не розуміє, який вагомий вклад робить Церква у вихованні та формуванні майбутнього суспільства. Держава не однаково ставиться до різних конфесій, одним конфесіям дають і місце хороше під храм, і з бюджету великі кошти надають, а іншій конфесії навіть місця під церкву чи благодійний осередок не дають;
- багато акцій (напр. дитячі садочки, гуртожитки, ліцеї, дома пристарілих), якими по своїй суті мала би опікуватися держава, але Церква бере на свої плечі ці обов'язки держави, а держава не тільки не допомагає – але й перешкоджає.

4. Що найбільшою мірою заважає наразі плідній співпраці держави і релігійних організацій України в різних сферах спільного життя?

- те що держава й надалі вважає Церкву відділеною від держави й лише хоче використовувати її перед виборами;
- чиновники-бюрократи, які посилаються на застаріле законодавство, не мають бажання допомогти, а лише карати;
- недосконале законодавство, зокрема, майно не передається історичним власникам, але передається іншій громаді;
- корупція.

³ Інформація викладена у формі тез до виступу на засіданні Круглого столу 24 травня 2017р.

ПРЕДСТАВНИКИ ДЕРЖАВНИХ СТРУКТУР

Олександр ЛІНЧЕВСЬКИЙ,
заступник Міністра охорони здоров'я України

Міністерство охорони здоров'я України розглянуло Вашого листа від 26.04.2017р. №66/3 щодо проведення чергового засідання постійно діючого Круглого столу “Релігія і влада в Україні: проблеми взаємовідносин” та повідомляє наступне.

16 грудня 2008 року укладено Угоду про співробітництво між Всеукраїнською Радою Церков і релігійних організацій та Міністерством охорони здоров'я України (далі – Угода), дія якої автоматично продовжується що-п'ять років, якщо жодна із сторін не заявить про протилежне. Необхідність укладання Угоди мотивується прагненням до врегулювання засад взаємодії у справі гуманізації медичної опіки на основі поваги прав та гідності людини; традиційних духовних, морально-етичних та культурних цінностей, а також усвідомленням спільної відповідальності за оздоровлення українського суспільства.

Розділ 2 Угоди передбачає співпрацю сторін за такими напрямками:

- пропагування загальнолюдських цінностей та ідеалів, високоморального, відповідального, суспільно-корисного і здорового способу життя;
- благодійна допомога, інформаційна й духовно-просвітницька діяльність, спрямовані на подолання відчуження, соціальної ізоляції осіб;
- розробка та реалізація програм профілактики ВІЛ/СНІДу, алкоголізму, наркоманії, залежності від інших психоактивних речовин;
- підготовка методичних рекомендацій для надання духовно-психологічної підтримки, задоволення потреб у здійсненні Св. Таїнств та інших релігійних обрядів;
- залучення можливостей добровільних інституцій та окремих жертводавців для надання благодійної допомоги;
- облаштування каплиць та молитовних кімнат на території установ задля створення належних умов реалізації релігійних потреб;
- створення та підтримка діяльності центрів медико-соціального патронажу осіб та госпісів;
- розробка та викладання навчальних програм гуманітарних дисциплін (культурологія, етика);
- проведення конференцій, науково-практичних семінарів та інших освітніх заходів.

Відповідно до пункту 2.3. Угоди для її реалізації наказом МОЗ України від 22.05.2009р. №358 “Про створення Громадської ради при Міністерстві охорони здоров'я України з питань співпраці з Всеукраїнською Радою Церков і релігійних організацій” створено зазначений постійно діючий консультативно-дорадчий орган, який здійснює свою діяльність на громадських засадах.

Станом на сьогодні наказ залишається чинним, але потребує оновлення у зв'язку з організаційними

змінами та зміною персонального складу. Цим же наказом затверджено та погоджено з представниками Церков і релігійних організацій – членами ВРЦіРО Положення про Громадську раду при Міністерстві охорони здоров'я України з питань співпраці із Всеукраїнською Радою Церков і релігійних організацій (далі – Громадська рада).

Основними завданнями Громадської ради є:

- вироблення та представлення позицій Церков та релігійних організацій з питань діяльності Міністерства у сфері охорони здоров'я та біоетики;
- подання методичної допомоги з питань, пов'язаних з організацією та проведенням консультацій з громадськістю та виробленням за їх результатами узгоджених пропозицій щодо формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я;
- виконання дорадчих функцій під час обговорення та прийняття Міністерством владних рішень, а також здійснення моніторингу їх реалізації та внесення пропозицій до Міністерства за його результатами;
- забезпечення співпраці ВРЦіРО з Міністерством щодо організації та проведення публічних громадських обговорень з основних напрямів його діяльності, нормативно-правових актів та їх проектів, ініціатив Міністерства чи Громадської ради тощо;
- взаємодія і співпраця ВРЦіРО з Міністерством, Міністерством охорони здоров'я АР Крим, місцевими органами та закладами охорони здоров'я, органами державної влади і місцевого самоврядування, підприємствами і організаціями, окремими особами у розв'язанні проблем охорони здоров'я;
- представництво інтересів ВРЦіРО у сфері управління охороною здоров'я та захист їх в органах державної влади і місцевого самоврядування, на підприємствах і в організаціях різних форм власності;
- напрацювання спільних поглядів з питань, які стосуються життя та здоров'я людини.

Громадська рада має право інформувати громадськість через засоби масової інформації про свою діяльність, прийняті рішення та стан їх виконання. Міністерство зі свого боку надає Громадській раді можливості використання власних засобів масової інформації та інших інформаційних ресурсів, включаючи створення окремої рубрики на офіційному веб-сайті МОЗ України (http://www.moz.gov.ua/ua/portal/ms_councilofchurches).

Любов ЧЕРСЬКА,
начальник Управління організації
соціального захисту постраждалих
внаслідок надзвичайних ситуацій
Міністерства соціальної політики України

Управління організації соціального захисту постраждалих внаслідок надзвичайних ситуацій Міністерства соціальної політики України в межах компетенції розглянуло лист Українського центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова від 26.04.2017р. №66/3.

Відповідно до Закону України “Про гуманітарну допомогу”, Міністерство соціальної політики здійснює визнання вантажів, коштів, послуг гуманітарною допомогою.

Відповідно до Порядку взаємодії центральних органів виконавчої влади та Національного банку щодо реалізації Закону України. “Про гуманітарну допомогу”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25.03.2013р. №241 (зі змінами), Мінсоцполітики протягом 5 робочих днів після надходження поданих заявниками документів про визнання гуманітарною допомогою опрацьовує їх, готує проект рішення та направляє його на погодження до центральних органів виконавчої влади (Мінекономрозвитку, Мінфін, Міноборони, МОЗ, ДФС, Нацполіція та Нацбанк).

Рішення приймається Мінсоцполітики з урахуванням розгляду позицій зазначених органів на засіданні робочої групи з питань гуманітарної допомоги.

Інформація про прийняті рішення щодо визнання гуманітарною допомогою із зазначенням донорів, отримувачів, ваги та складу вантажу оприлюднюється на офіційному веб-сайті Мінсоцполітики (www.msp.gov.ua) в розділі “Гуманітарна допомога”.

Протягом 2016-2017 років (станом на 15.05.2017р.) Міністерством видано 114 наказів про визнання гуманітарною допомогою вантажів, автомобілів та коштів, послуг по 3563 зверненням.

Отримувачами гуманітарної допомоги, як правило, є благодійні громадські, релігійні організації, кінцевими набувачами – фізичні особи, які її потребують у зв'язку з соціальною незахищеністю, матеріальною незабезпеченістю, важким фінансовим становищем, зокрема і внутрішньо переміщені особи.

Артур ДЕРЕВ'ЯНКО,
Голова Державної служби України
у справах ветеранів війни та учасників
антитерористичної операції

На Ваш лист від 26.04.2017р. №66/3 щодо співпраці з Церквами, релігійними організаціями та стосовно законодавства, що регулює їх діяльність, Державна служба України у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції (далі – Служба) повідомляє.

Служба співпрацює з усіма релігійними конфесіями під час підготовки та проведення ритуалів пам'яті з нагоди пам'ятних дат, перепоховання загиблих учасників Другої світової війни та захорення загиблих учасників антитерористичної операції.

Представники релігійних конфесій активно залучаються центрами соціально-психологічної реабілітації (далі ЦСПР), що належать до сфери управління Служби, під час повернення учасників антитерористичної операції до мирного життя, проведення психологічної реабілітації, а також надання допомоги внутрішньо переміщеним особам та іншим категоріям громадян, що потребують особливої допомоги.

Така співпраця зокрема налагоджена між ЦСПР м.Славутич та місцевим осередком української православної церкви Московського патріархату, між Бородянським ЦСПР та Свято-Михайлівським храмом смт Бородянка УПЦМП, Адвентистською Агенцією Допомоги та Розвитку (ADRA), капеланом УПЦКП Федіром Мацурою, між Києво-Святошинським ЦСПР та усіма церквами міста Боярка й інших населених пунктів Київської області. Таких прикладів можна навести чимало.

Системний характер має співпраця з церквами із збору гуманітарної допомоги для жителів прифронтових сіл та дитячих будинків, що там розташовані, а також з конкретними церковнослужителями, які особисто їздять у зону АТО та населені пункти “сірої зони”.

Ситуативна співпраця, що стосується допомоги конкретним особам чи сім'ям, що опинилися у складних життєвих обставинах, налагоджується через зв'язок із тією церквою, до якої ходить людина, або з тією, яка територіально розташована найближче до місця проживання конкретної сім'ї.

Співпраця налагоджена з усіма церквами, в тому числі з православною Церквою Московського та Київського патріархату, Українською автокефальною, Греко-католицькою та Протестантською церквами.

Одночасно повідомляємо про те, що представники релігійних громадських об'єднань входять до складу дорадчих органів, утворених при центральних та місцевих органах державної влади та місцевого самоврядування.

До цього часу релігійні громадські об'єднання з проханням про включення до консультативно-дорадчих органів, утворених при Службі, не зверталися.

Принагідно інформуємо про таке.

Законодавство України передбачає надання статусу учасника війни капеланам-волонтерам, які на волонтерських засадах здійснюють душ-пастирську опіку особового складу в зоні проведення АТО відповідно до визначеного Міністерством оборони порядку.

Надання статусу учасника бойових дій у зв'язку з безпосередньою участю в антитерористичній операції іншій категорії осіб, окрім визначених пунктами 19 та 20 частини першої статті 6 Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту” (далі – Закон) чинним законодавством не передбачено.

Водночас, згідно з пунктом 13 статті 9 Закону працівники підприємств, установ, організацій, які залучалися та брали безпосередню участь у забезпеченні проведення антитерористичної операції, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, вважаються учасниками війни.

Згідно з пунктом 1 постанови Кабінету Міністрів України від 23.09.2015р. №739 (далі – Постанова) Кабінет Міністрів України постановив покласти на комісії, утворені відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 26 квітня 1996р. №458 “Про комісії для розгляду питань, пов'язаних із встановленням статусу учасника війни відповідно до Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”, розгляд питань про встановлення статусу учасника війни працівникам підприємств, установ та організацій, які залучалися та брали безпосередню участь у забезпеченні проведення антитерористичної операції, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції в період її проведення.

Пунктом 2 Постанови визначено, що підставою для надання статусу учасника війни працівникам підприємств, установ та організацій, які залучалися та брали безпосередню участь у забезпеченні проведення антитерористичної операції, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції в період її проведення, є документи про безпосереднє залучення до виконання завдань антитерористичної операції в районах її проведення (витяги з наказів керівника Антитерористичного центру при Службі безпеки України), а також документи про направлення (прибуття) у відрядження для безпосередньої участі в антитерористичній операції в районах її проведення (витяги з наказів, розпоряджень, посвідчень про відрядження, книг нарядів, матеріалів спеціальних (службових) розслідувань за фактами отримання поранень). Для встановлення статусу учасника війни необхідно звернутися з переліком документів, визначених в пункті 2 Постанови, до комісії, яка утворена в органі соціального захисту населення, за місцем проживання.

**Ірина КАЛУПАХА,
т.в.о. начальника Управління з питань
внутрішньо переміщених осіб та гуманітарного
співробітництва Міністерства
з питань тимчасово окупованих територій
та внутрішньо переміщених осіб**

На Ваше звернення від 26 квітня 2017р. №66/3 в межах компетенції повідомляємо наступне.

Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України (далі – Міністерство) відповідно до покладених на нього завдань та згідно з підпунктами 3, 6 та 44 пункту 3 Положення про Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 8 червня 2016р. №376 “Деякі питання Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб” взаємодіє з міжнародними гуманітарними організаціями у сприянні наданню гуманітарного доступу та проведенню гуманітарних операцій, з громадськими об'єднаннями, у тому числі міжнародними неурядовими організаціями, іншими юридичними та фізичними особами з питань, що належать до компетенції.

Зокрема, Міністерством реалізовано спільні проекти з міжнародним благодійним фондом “Карітас України”, діяльність якого направлена на соціальні проблеми міграції, охорону здоров'я, допомогу в надзвичайних ситуаціях, дітям, молоді та сім'ям, людям з особливими потребами.

Так, у період з 1 жовтня 2015р. до 30 червня 2016р. реалізовано проект “Допомога внутрішнім вимушеним переселенцям в Східній Україні”. Загальна сума залучених до реалізації проекту коштів склала 5 076 070 доларів США.

У період з 18 квітня 2016р. до 17 квітня 2017р. реалізовано проект “Допомога сім'ям, що постраждали від конфлікту на Сході України”. Загальна сума залучених до реалізації проекту коштів склала 2 414 716 доларів США.

Вищезазначені проекти передбачали надання допомоги для забезпечення основних потреб громадян України, які постраждали внаслідок збройного конфлікту на сході України.

РЕЛІГІЯ І ЦЕРКВА В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ: СОЦІОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

Соціологічна служба Центру Разумкова здійснює моніторинг стану та тенденцій релігійності українського суспільства з 2000р. Останнє за часом загальнонаціональне дослідження проведене 3-9 березня 2017р. за підтримки Представництва Фонду Конрада Аденауера в Україні. Дослідження здійснювалося в усіх регіонах України, за винятком АР Крим та тимчасово окупованих районів Донецької і Луганської областей. Опитано 2 016 респондентів віком від 18 років. Теоретична похибка вибірки не перевищує 2,3%.

Нижче наводиться стислий опис результатів дослідження, які порівнюються з результатами аналогічних досліджень 2000р., 2010р. та 2013-2016рр.¹ Результати дослідження узагальнені в таблицях і діаграмах.

Порівняльний аналіз результатів досліджень дозволяє зробити наступні констатації, спостереження і припущення.

На цей час, як і раніше, питання релігійного і церковно-конфесійного визначення мають виразний регіональний характер і є важливими, насамперед, для жителів Заходу країни. Трирічні військові дії на території країни практично не позначилися на суспільній довірі до Церкви, відвідуванні громадянами релігійних служб, зібрань, служінь, а також на рівні матеріальної підтримки Церкви з їх боку.

Водночас, на Півдні та особливо Сході країни спостерігаються ознаки певного дистанціювання від Церкви, конфесійної і церковно-конфесійної визначеності, що потребує окремого цільового дослідження.

Знижується рівень визнання Церкви моральним авторитетом (особливо це стосується Півдня і Сходу). Погіршується ставлення до очільників окремих Церков. Також погіршується оцінка громадянами політики держави у сфері забезпечення свободи совісті та дотримання принципу рівності церков і релігійних організацій. Посилюється оцінка громадянами політичної складової міжконфесійних (міжцерковних) конфліктів. При цьому, релігійна толерантність залишається досить високою, хоча наявною є і відносно висока частка тих, хто негативно ставиться до представників окремих релігійних меншин.

Спостерігається запит на активнішу соціальну позицію Церкви в аспектах конструктивної критики влади та захисту прав та інтересів громадян у випадках її свавілля.

1. РІВЕНЬ І ХАРАКТЕР РЕЛІГІЙНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Рівень і характер релігійності². Дослідження, проведене у 2014р., зафіксувало зростання, порівняно з “довосним” 2013р., числа тих, хто вважає себе віруючим (з 67% до 76%), однак на цей час їх частка знизилася до рівня 2013р. (67%).

Такими, хто вагається між вірою і невір'ям, на цей час визнали себе 12%. Невір'я або атеїзм засвідчили лише 7% опитаних, решта є або байдужими до питань віри (8%), або не визначилися в цих питаннях (6%).

Рівень релігійності є вищим серед жінок, порівняно з чоловіками (73% і 60%, відповідно), і в

¹ Докладно результати попередніх досліджень див.: за 2000р. – журнал Центру Разумкова “Національна безпека і оборона” №10, 2000, с.40-59, 83-98; за 2010р. – “Національна безпека і оборона”, №1-2, 2011, с.37-77; за 2013р. – видання Бібліотеки Центру Разумкова “Релігія і влада в Україні: проблеми взаємовідносин”: Інформаційні матеріали до Круглого столу на тему: “Державно-конфесійні відносини в Україні станом на 2013 рік: рух до партнерства держави і Церкви чи до кризи взаємин?”, с.23-48, http://old.razumkov.org.ua/upload/Przh_Religion_2013.pdf; 2014р. – видання “Україна-2014: суспільно-політичний конфлікт і Церква”, с.3-4, 15-28, http://old.razumkov.org.ua/upload/1400155420_file.pdf; 2016р. – видання “Релігія, церква, суспільство і держава: два роки після Майдану”, с.22-45.

Порівнюючи результати останнього опитування з результатами попередніх досліджень, слід враховувати, що опитування у 2000 і 2010рр. здійснювалися на всій території України, опитування 2014р. – в усіх регіонах України, за винятком АР Крим, у 2016 та 2017рр. – у всіх регіонах України за винятком АР Крим і тимчасово окупованих районів Донецької і Луганської областей.

² Тут і далі терміни “віруючі”, “невіруючі”, “православні”, “вірні УПЦ (УПЦ-КП, УГКЦ)” та ін. означають групи опитаних, які віднесли себе до відповідних категорій.

До категорії представників “інших конфесій” віднесені послідовники римо-католицизму, протестантських (у т.ч. євангелічних) церков, а також послідовники іудаїзму, ісламу, буддизму, індуїзму, язичництва. Кожна з цих груп окремо є недостатньо чисельною для статистичного аналізу. Загалом ці групи, об'єднані в категорію “інші конфесії”, складають близько 3% опитаних.

Тут і далі застосовується наступний розподіл областей за регіонами: **Захід**: Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Чернівецька області; **Центр**: Київ, Вінницька, Житомирська, Київська, Кіровоградська, Полтавська, Сумська, Хмельницька, Черкаська, Чернігівська області; **Південь**: Миколаївська, Одеська, Херсонська області; **Схід**: Дніпропетровська, Запорізька, Харківська області.

старших вікових групах, порівняно з молодшими – від 60% молодих людей 18-24 років до понад 70% осіб, старших 50 років. Відзначається певне зниження, порівняно з 2010р., рівня релігійності серед жінок (з 79% у 2010р. до нинішніх 73%).

Рівень релігійності, як і раніше, має виразний регіональний характер: віруючими вважають себе від 91% жителів Заходу до 43% (відносна більшість) – жителів Півдня. Невіруючих або атеїстів найменше на Заході (менше 2%), найбільше – на Півдні (16%) і Сході (14%) Натомість, майже кожен п'ятий (19%) опитаний у Південному регіоні засвідчив байдужість до питань віри або не зміг визначитися з відповіддю (у 2014р. – 12%).

На Сході країни віруючими вважають себе 53% жителів – проти 63% у 2014 і 2016рр. Водночас, майже чверть (23%) опитаних відзначили, що питання віри для них є байдужими, або не змогли визначитися (у 2014р. – 14%, у 2016р. – 12%) (діаграми “Незалежно від того, відвідуєте Ви церкву чи ні, ким Ви себе вважаєте?”).

Можна припустити, що в цих регіонах (особливо на Сході), де традиційно переважала УПЦ, спостерігається певне дистанціювання респондентів від церковно-конфесійного самовизначення, а також, можливо, небажання з різних причин відкрито визнавати себе прихильником Церкви, що перебуває в юрисдикції Московського патріархату, який фактично підтримує агресію РФ проти України. У кожному разі, церковно-релігійна ситуація в цих регіонах потребує окремого, поглибленого дослідження.

Конфесійне самовизначення. Розподіл конфесійних прихильностей не зазнав особливих змін як з початку моніторингу, так і під час військових дій. Як і раніше, **більшість (68%) громадян відносять себе до православ'я:** від 79% жителів Центру до 58% – Заходу. На Заході майже третина (32%) жителів визнали себе греко-католиками. На Півдні і Сході привертають увагу значні групи громадян, які не відносять себе до жодного з віросповідань (по 24%) (таблиці “До якої релігії Ви себе відносите?”).

Слід зауважити, що так само більшість (62%) опитаних вважають, що “людина може бути просто віруючою і не сповідувати якусь конкретну релігію”³. Ця точка зору виразно переважає в усіх регіонах, за винятком Заходу, де 49% опитаних переконані, що “віруюча людина повинна обов'язково сповідувати ту чи іншу релігію”; водночас, тих, хто підтримує можливість “просто вірити” тут не набагато менше – 44% (діаграми “З яким із наведених тверджень стосовно віруючої людини Ви згодні більшою мірою?”).

Конфесійно-церковне самовизначення. У 2016р., на підставі кількарічних спостережень, констатована наявність сталої тенденції збільшення числа вірних УПЦ-КП і зменшення – УПЦ. Результати цього річного дослідження свідчать про те, що зазначена тенденція зміцнилась і наразі **вперше за період моніторингу число прихильників УПЦ-КП перевищило число вірних УПЦ удвічі:** серед усіх опитаних – 27% проти 12% (у 2016р. – 25% проти 15%,

відповідно), а серед тих, хто відніс себе до послідовників православ'я, у 2017р. прихильниками УПЦ-КП назвали себе 39% – проти 17% прихильників УПЦ (у 2016р. – 38% проти 23%, відповідно).

Примітно, що найбільше зниження числа прихильників УПЦ серед усіх опитаних відзначається порівняно з 2010р. і, насамперед, на Півдні – майже втричі, з 43% до 15%, а також на Сході та в Центрі, де ці показники зменшилися удвічі – з 22% в обох регіонах до 11% у Центрі і 12% на Сході.

Натомість число вірних УПЦ-КП серед усіх опитаних зросло, порівняно з 2010р., майже вдвічі – з 15% до 27% – і є найбільш помітним у Центрі країни (з 17% до 37%) та на Заході (з 20% до 31%, відповідно). На Півдні це зростання є незначним (з 9% до 14%); на Сході рівень прихильності до УПЦ-КП серед усіх опитаних не змінився⁴ (діаграми “До якої саме православної Церкви Ви себе відносите?”).

ПЕРСПЕКТИВИ ПРАВОСЛАВ'Я В УКРАЇНІ

Позиції громадян стосовно перспектив роз'єданого наразі православ'я в Україні, порівняно з минулим роком, дещо змінилися. Так, у 2016р. рівні частки опитаних (по 24%) заявили: що “православні України мають згуртуватися навколо УПЦ-КП” або що “православні Церкви України повинні об'єднатися в єдину Церкву, яка домагатиметься незалежності”, або що їм байдуже. Перша і друга точки зору мали практично однакове число прихильників у всіх регіонах, крім Заходу, де другу точку зору підтримали відносно більшість опитаних (38%).

Наразі 29% (відносна більшість) підтримали ту думку, що “православні України мають згуртуватися навколо УПЦ-КП”; дещо менше (21%) – що “православні Церкви України повинні об'єднатися в єдину Церкву, яка домагатиметься незалежності”. Число прихильників першої позиції зросло в усіх регіонах країни; другої – зменшилося на Заході та в Центрі, і не змінилося на Півдні і Сході.

Водночас, як і в минулому році, значна частина (41%) громадян або засвідчили байдужість до питання перспектив православ'я (23%), або не змогли визначитися стосовно нього (17%). Найменше байдужих або тих, хто не визначився, на Заході країни (29%), найбільше – на Сході (51%).

Привертає увагу та обставина, що з 2010р. майже втричі – з 22% до 8% – зменшилося число громадян, упевнених у тому, що “Українська православна церква має залишатися невід'ємною частиною Руської (Російської) православної церкви”. Така точка зору залишається досить поширеною на Півдні – 18% (проти 9% у 2016р.), тоді як на Сході, навпаки, частка її прихильників зменшилася до 8% проти 16% у 2016р. На Заході та в Центрі відповідні показники практично не змінилися і складають 4% і 7%, відповідно (діаграми “З яким із наведених тверджень стосовно перспектив православ'я...?”).

За ознакою конфесійно-церковної належності розподіл позицій респондентів свідчить, що згуртування православних навколо УПЦ-КП найчастіше підтримують вірні цієї Церкви: більшість (59%) з-поміж них відзначили саме цю позицію.

³ Рівень підтримки цієї тези впродовж 2000-2017рр. коливається в межах 61-64%, виняток становить 2010р., коли її відзначили 56% опитаних.

⁴ Зміни можна відзначити лише порівняно з 2000р. – тоді лише 3% респондентів віднесли себе до вірних цієї Церкви, станом на 2017р. – 14%.

Що стосується вірних УПЦ, то їх відносна більшість (37%) або засвідчили байдужість (15%), або не змогли відповісти на питання (22%); статус УПЦ як невід'ємної частини РПЦ підтримують менше третини (30%) її вірних.

“Просто православні” найчастіше демонструють байдужість (35%), ще 19% – не визначилися, водночас, майже чверть (23%) з-поміж них підтримують тезу про об'єднання православних церков у єдину Церкву, яка домагатиметься незалежності.

Відвідування релігійних служб, зібрань. Число громадян, які відвідують релігійні служби, зібрання, служіння, становить 58% і є меншим, ніж число тих, хто визнав себе віруючим (67%). Збільшившись з 49% у 2000р. до 59% у 2010р., надалі це число практично не змінювалося, як і число тих, хто не відвідує релігійні служби (41-42%). Отже, частка практикуючих віруючих в українському суспільстві впродовж останніх років залишається незмінною

Як і раніше, ця форма релігійної практики найбільшою мірою властива жителям Заходу (88%), найменшою – Півдня, де відвідування служб засвідчили лише третина опитаних⁵ (діаграми “*Чи відвідуєте Ви...?*”).

Практично не змінився й показник частоти відвідувань релігійних служб. Частіше, ніж раз на тиждень, їх відвідували, за даними опитувань 2000-2017рр., 4% громадян, раз на тиждень – 15-18%. Дещо зросло за цей час лише число тих, хто відвідує служби чи зібрання раз на місяць – з 13% до 17% у 2016р. і 2017р. Половина або дещо більше (50-53%) опитаних відвідують служби лише на релігійні свята.

Найактивнішими тут є жителі Заходу: 40% (як і у 2016р.) з-поміж них бувають на службах не рідше, ніж раз на тиждень. У решті регіонів більшість опитаних відвідують служби лише на релігійні свята: від 57% жителів Центру до 70% жителів Півдня (діаграми “*Як часто Ви відвідуєте релігійні служби, зібрання, служіння?*”).

Матеріальна підтримка Церкви, як і раніше, надається громадянами переважно час від часу. “Регулярно” її надають лише 9% опитаних (це рівень 2000р., у 2016р. – 12%); ще 32% (проти 38% у 2000р.) надають її “зрідка”. Водночас, упродовж періоду моніторингу зменшилося число тих, хто не надавав матеріальної підтримки Церкві “ніколи” – з 36% у 2000р. до 30% на цей час, і натомість збільшилося тих, хто робить пожертви у дні великих свят та оплачує треби – з 16% до 29%, відповідно.

Матеріальна підтримка Церкви виразно залежить від регіону. Так, “регулярно” підтримують Церкву 23% жителів Заходу, в решті регіонів – від 3% жителів Півдня до 6% – Центру країни. “Ніколи” не підтримують Церкву матеріально – лише 11% (у 2016р. – 7%) опитаних на Заході, в інших регіонах – від 30% у Центрі до 42% опитаних на Сході та 41% – на Півдні (діаграми “*Чи підтримуєте Ви Церкву матеріально?*”).

Релігійна толерантність. Українське суспільство залишається загалом толерантним до сповідання різних релігій. Як і раніше, переважна більшість (75%) громадян вважають, що “*будь-яка релігія, яка проголошує ідеали добра, любові, милосердя і не загрожує існуванню іншої людини, має право на існування*” (50%) або “*всі релігії мають право на існування як різні шляхи до Бога*” (25%). Порівняно з 2016р., ці цифри практично не змінилися.

Лише 6% опитаних підтримали твердження “*істинною є лише та релігія, яку я сповідаю*”. Водночас, дещо зросла частка впевнених у тому, що “*право на існування мають лише традиційні для нашої країни релігії*” – наразі вона становить 17% проти 12% у 2016р.

Привертає увагу певна залежність позицій опитаних від їх церковно-релігійного самовизначення. Так, прихильники УПЦ та УГКЦ є дещо менш толерантними до віросповідної свободи, ніж прихильники УПЦ-КП, “просто православні” і громадяни України в цілому. Понад третини прихильників УПЦ та УГКЦ (36% і 37%, відповідно) вважають, що право на існування має або релігія, яку вони сповідають, або традиційні для країни релігії (діаграма “*Яке з наведених тверджень стосовно релігії...?*”).

Третина (35%, як і у 2016р.) всіх опитаних переконані в тому, що Церква, релігія мають бути національно орієнтованими. Таку точку зору поділяють відносна більшість жителів Заходу (48%) та Центру (42%), тоді як приблизно половина жителів Півдня і Сходу (52% і 49%, відповідно) дотримуються протилежної позиції. Зокрема на Сході лише 18% опитаних погодилися з тезою про національну визначеність Церкви; водночас, тут найбільше (34%) опитаних не змогли визначитися.

Загалом серед усіх опитаних заперечують доцільність національної орієнтованості Церкви, релігії – 40%; не визначилися в цьому питанні – 26%. Такий загальний розподіл позицій упродовж 2010-2017рр. фактично не змінювався (діаграми “*Чи повинна церква, релігія бути національно орієнтованою?*”).

Ставлення громадян до різних релігій і релігійних течій є переважно або позитивним, або байдужим. Найчастіше висловлювалося позитивне ставлення до православ'я – 78% (від 87% на Заході до 65% – на Сході). Стосовно всіх інших релігій і релігійних течій загалом по країні переважає байдуже ставлення, однак, привертають увагу і досить значні частки опитаних, які засвідчили негативне ставлення, зокрема до євангелічних і харизматичних церков (20%), ісламу (20%), протестантизму (16%) та іудаїзму (15% усіх опитаних).

У питанні ставлення до різних релігій і релігійних течій дуже виразними є регіональні відмінності. Так, на Заході переважна більшість (77%) опитаних засвідчили позитивне ставлення до греко-католицизму – тоді як у решті регіонів відносна більшість опитаних є до нього байдужими (від 43%

⁵ Слід зауважити відсутнє скорочення цього числа за останній рік: у 2016р. відвідування служб відзначили 54% опитаних жителів Півдня, повідомили, що не відвідують служби – 46%.

у Центрі до 50% на Сході); подібним є розподіл позицій стосовно римо-католицизму: на Заході позитивне ставлення до нього виявили більшість (65%) опитаних, у решті регіонів найчастіше респонденти висловлювали байдуже ставлення (від 43% у Центрі до 51% на Сході).

Регіональну визначеність має також ставлення до протестантизму: якщо на Заході “позитивне” і “байдуже” ставлення до нього демонструють приблизно однакові групи опитаних і дещо рідше – негативне, то на Півдні частка тих, хто засвідчив негативне ставлення, більш ніж утричі перевищує частку тих, хто ставиться до нього позитивно: 20% проти 6%, відповідно⁶ (таблиці “Як Ви ставитеся до наведених релігій і релігійних течій?”).

2. Релігія, Церква і суспільство

Довіра до Церкви. За показником довіри Церква продовжує перебувати на перших позиціях серед суспільних і політичних інститутів⁷. Як і під час усіх попередніх опитувань, більшість громадян засвідчили ту чи іншу міру довіри до Церкви, при цьому, в регіональному розрізі рівень довіри корелює із загальним рівнем релігійності. Так, наразі довіру до Церкви висловили 63% опитаних: від 82% жителів Заходу (рівень релігійності – 91%) до 57% жителів Півдня (рівень релігійності – 43%). В усіх регіонах число тих, хто довіряє Церкві перевищує число тих, хто їй не довіряє. Водночас, привертає увагу досить відчутне (22%) число тих, хто не зміг визначитися в цьому питанні, на Півдні країни (діаграми “Чи довіряєте Ви Церкві?”).

Довіра до глав найчисельніших церков. Патріарху Київському і всієї Руси-України Філарету тією чи іншою мірою довіряють 36% – проти 16% тих, хто йому не довіряє (у 2016р. показники становили 40% проти 19%, відповідно); баланс довіри/недовіри становить +20% (у 2016р. +22%). Патріарху довіряють найчастіше жителі Заходу і Центру країни (59% і 32%, відповідно), тоді як на Півдні і Сході рівні довіри і недовіри є практично однаковими.

За церковно-конфесійною належністю, Предстоятелю УПЦ-КП найчастіше довіряють прихильники

УГКЦ (69%) та УПЦ-КП (51%); серед прихильників УПЦ і “просто православних” довіряють Патріарху близько третини, 45% і 53%, відповідно, заявили, що або не знають його, або не визначилися у своєму ставленні до нього.

Митрополиту Київському і всієї України Онуфрію довіряють 31% опитаних, не довіряють – 18% (баланс: +13% проти 12% у 2016р.). Довіру виявляють частіше жителі Заходу (40%), Півдня (35%) і Центру (29%) – у цих регіонах тією чи іншою мірою довіра переважає рівень недовіри, хоча значними є групи тих, хто не знає Предстоятеля УПЦ або не визначився із ставленням до нього (на Заході – 40%, на Півдні – 46%, у Центрі – 56%). Примітним є розподіл позицій на Сході: тут рівні довіри і недовіри є практично однаковими (24% і 20%, відповідно), а 56%, як і в Центрі країни, або заявили, що “не знають такого”(31%) або не змогли відповісти на питання про довіру (25%).

За церковно-конфесійною належністю Предстоятелю УПЦ дещо частіше довіряють прихильники УПЦ-КП, ніж вірні самої УПЦ – 45% проти 37%, відповідно; до того ж, 46% прихильників УПЦ заявили, що не знають її Предстоятеля або не визначилися у своєму ставленні до нього в параметрах довіри/недовіри.

Верховному Архієпископу Кисво-Галицькому Святославу довіряють 24%, не довіряють – 12% (баланс: +12% проти +15% у 2016р.). довіряють, насамперед, жителі Заходу (56%), у решті регіонів рівень довіри становить 13-15%, а на Півдні недовіра переважає (23% проти 14% тих, хто висловив Главі УГКЦ свою довіру). Привертає увагу недостатня обізнаність жителів усіх регіонів країни, крім Західного, з УГКЦ та її Главою: у цих регіонах більшість або переважна більшість заявили, що “не знають” Архієпископа або не можуть визначитися із своїм ставленням до нього.

За церковно-конфесійною належністю, Главі УГКЦ найчастіше довіряють вірні цієї Церкви – 78%, не довіряють – лише 1%, не знають його – 4%, не визначилися із своїм ставленням до нього – 17%.

Серед послідовників УПЦ-КП Верховному Архієпископу довіряють 30% (проти 11% тих, хто заявив про недовіру); серед “просто православних” і прихильників УПЦ рівні довіри становлять 19%, при цьому, серед вірних УПЦ рівні і недовіри є однаковими. В усіх цих групах більшість опитаних засвідчили, що не знають Главу УГКЦ або не визначилися у ставленні до нього.

Митрополиту Київському і всієї України Макарію довіряють 22% опитаних, не довіряють 13% (баланс довіри/недовіри: +9% проти 10% у 2016р.). Довіру висловлюють частіше на Заході (35%) – у цьому регіоні, а також у Центрі, баланс довіри/недовіри є позитивним; на Півдні і Сході рівні довіри і недовіри є практично однаковими. Водночас, у всіх

⁶ В окремих випадках прихильники певних церков частіше демонструють негативне ставлення до інших віросповідань: так, прихильники УГКЦ частіше заявляли про негативне ставлення до євангелічних і харизматичних церков (39% проти 20% серед усіх опитаних і 18-22% серед прихильників УПЦ-КП, УПЦ і “просто православних”).

⁷ Таких, як ЗМІ, громадські організації, профспілки, політичні партії, а також Збройні Сили України, поліція, СБУ та ін. Докладно див.: сайт Центру Разумкова, рубрика “Соціологічні дослідження” <http://old.razumkov.org.ua/ukr/socpolls.php>.

регіонах більшість опитаних або заявили, що не знають Предстоятеля УАПЦ, або не визначились у питанні довіри чи недовіри до нього.

Довіра до Предстоятеля УАПЦ перевищує рівень недовіри в усіх групах, виокремлених за ознакою церковно-конфесійної належності, водночас, більшість опитаних повідомили, що або не знають Предстоятеля або не визначились у ставленні до нього⁸.

У 2017р. вперше було поставлене питання про довіру Папі Римському Франциску. Рівень довіри до Папи виявився високим – 38% проти 13% тих, хто висловив недовіру. Довіра виразно переважає на Заході (69% проти 7% тих, хто Папі не довіряє) та в Центрі країни (35% проти 7%), а також – серед прихильників УГКЦ (75% проти 3%) та УПЦ-КП (49% проти 12%, відповідно). На Півдні і Сході показники довіри та недовіри є практично однаковими; серед прихильників УПЦ і “просто православних” більшість або відносна більшість опитаних повідомили, що або не знають Папу Франциска, або не визначились у ставленні до нього (48% і 59%, відповідно). Однак, показники довіри і в цих групах перевищують показники недовіри (прихильники УПЦ: 34% проти 18%, “просто православні”: 33% проти 8%, відповідно).

Моральний авторитет Церкви. У 2016р. відзначалося, що загалом високий рівень довіри до Церкви дисонує з рівнем її визнання як морального авторитету. Наразі порівняно з минулим роком, ситуація практично не змінилася. Водночас, зміни є відчутними порівняно з 2010р. Так, на цей час моральним авторитетом визнали Церкву 42% опитаних, тоді як у 2010р. – 56%. Не вважають її моральним авторитетом – 39% (проти 27% у 2010р.).

Позиції громадян з цього питання мають виразний регіональний характер: Церква є моральним авторитетом для 68% (у 2016р. – 75%) жителів Заходу – і лише для 27-28% жителів Півдня і Сходу, де більшість опитаних моральним авторитетом Церкву не визнають (54% і 53%, відповідно). У Центрі думки опитаних з цього питання поділилися порівно: 41% і 38%, відповідно (діаграми “Чи є для Вас сьогодні Церква моральним авторитетом?”).

Роль Церкви. За роки військових дій на території України зменшилося число громадян, упевнених, що в сучасному українському суспільстві Церква відіграє позитивну роль: наразі так думають 43% опитаних, тоді як у 2014р. – 53%, у 2016р. – 46%.

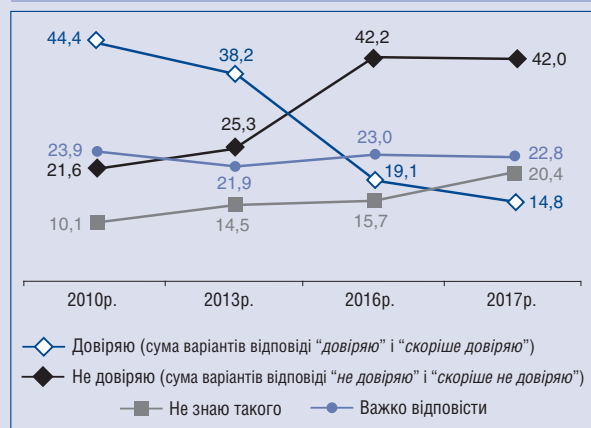
Цей показник, як і багато інших оціночних показників, має регіональний характер: позитивну роль Церкви відзначають переважна більшість – 70% (у 2014р. – 75%, у 2016р. – 74%) жителів Заходу; натомість у решті регіонів таку точку зору поділяють значно менше опитаних: у Центрі країни – 41% (проти 49% і 45%, відповідно); на Півдні – 29% (проти 46% і 36%, відповідно), на Сході – 26% (проти 44% і 33%, відповідно).

⁸ Група вірних УАПЦ не може бути аналізована, в т.ч. і на предмет ставлення до ієрархів через її нечисельність у вибірці (про належність до УАПЦ повідомили дещо більше 1% всіх опитаних і 1,5% з-поміж тих респондентів, які віднесли себе до православних).

СТАВЛЕННЯ ДО ПАТРІАРХА МОСКОВСЬКОГО І ВСІЄЇ РУСІ КИРИЛА

Єдиний ієрарх, стосовно якого рівень недовіри перевищує рівень довіри, – Предстоятель РПЦ, Патріарх Московський і всієї Русі Кирил: йому довіряють лише 15% опитаних проти 42% тих, хто йому не довіряє (баланс довіри/недовіри змінився на користь недовіри: -27%). Тим часом, у 2010р. баланс довіри був позитивним і становив +23%; а у 2013р., до початку військових дій на території України, – +13%.

Динаміка показників довіри громадян України до Предстоятеля РПЦ Патріарха Кирила
% опитаних

Найбільший негативний баланс довіри/недовіри до Патріарха спостерігається на Заході (-39%) і в Центрі країни (-30%). Але й на Півдні і Сході ставлення до нього є не набагато кращим. Так, на Півдні баланс довіри/недовіри виявився нульовим (довіру засвідчили 31% опитаних, недовіру – так само 31%). На Сході спостерігається негативний баланс довіри/недовіри (-24%), до того ж 53% опитаних тут заявили, що або “не знають такого” (26%), або не змогли визначитися в питанні довіри (27%).

З точки зору церковно-конфесійної належності, довіра до Предстоятеля РПЦ переважає лише серед прихильників УПЦ: тут йому довіряють 40%, не довіряють – 24%; водночас, понад третини (36%) прихильників УПЦ або заявили, що не знають Патріарха Кирила (13%), або не визначились із ставленням до нього (23%).

Серед прихильників УПЦ-КП та УГКЦ виразно переважає недовіра: негативний баланс становить -39% і -68%, відповідно. З-поміж “просто православних” довіряють Патріарху Кирилу 18%, не довіряють – удвічі більше (36%), решта 47% – або заявили, що не знають його (22%), або не визначились із ставленням до нього (25%) (таблиця “Чи довіряєте Ви названим нижче ієрархам церков?”).

Враховуючи часові межі, на які припадає принципова зміна ставлення українських громадян до Предстоятеля РПЦ, можна стверджувати, що головним чинником падіння довіри до нього є відкрита підтримка Московським патріархатом та особисто Патріархом агресивних дій РФ стосовно України.

Можна також припустити, що саме цей чинник полягає в основі певного дистанціювання жителів Півдня і Сходу від питання релігійного і церковно-релігійного самовизначення.

Слід наголосити – не йдеться про негативну роль Церкви. Так на цей час її оцінили лише 5% опитаних (від 2% на Заході до 10% на Півдні). Водночас, значна група (32%) опитаних поділяють ту думку, що “Церква не відіграє помітної ролі” – від 16% на Заході до 41% на Сході (діаграми “Яку роль відіграє Церква...?”).

Конфлікти між вірними різних Церков. У громадській думці чинники міжконфесійних конфліктів набувають дедалі більш політичного характеру, особливо видно це з порівняння показників 2017р. і 2000р. Так, у 2000р. відносна більшість (39%) опитаних вважали, що причина в тому, що “церковні ієрархи жадають влади”. Наступні позиції посіли майнові питання (“майно та будівлі” – 23%) і чинники “суто політичні” (20%).

Наразі першу позицію посіла теза “конфлікти між Церквами є суто політичними” – її підтримали 37% опитаних; такі чинники, як майно та амбіції ієрархів поділили другу позицію (28% і 26%, відповідно). При цьому, показник підтримки тези про амбіції ієрархів значно знизився (з 39% у 2000р. до 26% у 2017р.), підтримка тези про майно є дещо вищою, ніж це було у 2000р. – 28% проти 23%, відповідно, але нижчим від зафіксованого у 2010р. (35%). Привертає увагу та обставина, що політичні і майнові чинники відзначають практично рівні групи опитаних у всіх регіонах країни, за винятком Центру, де на політичні чинники вказали вдвічі більше опитаних, ніж на чинники майнові – 44% проти 21%, відповідно.

Привертає увагу також число тих, хто вбачає причину міжцерковних конфліктів “у національному питанні”: упродовж часу моніторингу воно не становило менше 10%, а у 2010р. досягло 18%. На цей час – 14%: від 11% на Заході, до 16% у Центрі країни (діаграми “Чому в Україні відбуваються конфлікти...?”).

3. Церква і держава

Оцінки забезпечення свободи совісті. Упродовж останніх років оцінки громадянами стану забезпечення свободи совісті в Україні дещо погіршилися. Так, твердження про те, що “в Україні існує повна свобода совісті і рівність віросповідань перед законом” підтримали 58% (у 2014р. – 73%, у 2016р. – 69%); натомість, вважають, що “свобода совісті і рівність віросповідань в Україні декларується, але не здійснюється”, 33% (у 2014р. – 21%, у 2016р. – 34%).

Разом з тим, за час військових дій на території України відчутно зросло число тих, хто вважає, що “релігійні організації і церкви занадто зловживають наданими їм правами і свободами”: наразі (як і у 2016р.) цю тезу підтримали 41% опитаних, тоді як у 2013р. – 32%, у 2014р. – 34%. При цьому, можна помітити, що зростання відбулося за рахунок жителів Центру (з 34% у 2013р. до 41% у 2017р.), Півдня (з 29% до 43%) і Сходу (з 31% до 43%, відповідно) (діаграми “З яким із наведених тверджень Ви згодні більшою мірою?”).

Водночас, можна стверджувати, що суспільство визначилося в питанні про доцільність інституту військового капеланства у Збройних Силах України. Наразі цей інститут підтримують 68% опитаних (від 85% жителів Заходу до 48% на Півдні і Сході) – тоді як у 2013р. його підтримували 52% (від 73% на Заході до 41% в Центрі) (діаграми “Чи потрібні українським Збройним Силам...?”).

Оцінки ставлення державної влади до Церков в Україні. На відміну від питання про забезпечення свободи совісті загалом, питання про ставлення влади до церков, які діють в Україні, виявилось для респондентів складнішим. Не змогли визначитися з відповіддю 41% опитаних. Лише 15% обрали варіант відповіді “влада ставиться однаково до всіх релігійних організацій в Україні”. Відносна ж більшість – 45% – упевнені або в тому, що “є церкви, до яких влада ставиться краще, ніж до інших” (28%), або в тому, що “влада вивисує одну Церкву на противагу іншим” (17%). Слід зауважити, що зниження рівня підтримки тези про однакове ставлення влади до всіх релігійних організацій набуває характеру сталої тенденції: у 2010р. її відзначили 29% опитаних, у 2013р. – 23%, у 2016 – 20%, у 2017 – 15%, або вдвічі менше, ніж у 2010р.

Водночас, з 36% у 2010р. до 45% у 2017р., зросло число тих, хто відзначає або “вивищення” однієї з церков або краще ставлення влади до окремих церков. Саме ці дві позиції в сумі виразно переважають у всіх регіонах країни⁹, що може свідчити про неоднакове ставлення як місцевих, так і центральних властей до церков і релігійних організацій, які, за законом, є рівними і потребують однакового ставлення з боку влади (діаграми “З якою оцінкою ставлення державної влади до Церков в Україні Ви згодні більшою мірою?”).

Ставлення громадян до публічної демонстрації релігійності державними діячами України. Суспільні оцінки зазначеної демонстрації стають дедалі більш негативними: якщо у 2010р. позитивне ставлення до такої демонстрації засвідчили 21% опитаних, у 2016р. – 16%, то наразі – 13%. Натомість, негативне ставлення зросло з 40% до 47%, відповідно.

При цьому, негативне ставлення відзначили половина або відносна більшість опитаних у всіх регіонах країни: на Заході, в Центрі та на Півдні – 45-47%; на Сході – 50% (діаграми “Деякі державні діячі України публічно...?”).

4. Церква, суспільство і влада

Результати дослідження дають підстави для припущень про те, що в суспільстві дедалі чіткіше проявляється запит на активнішу соціальну (можливо, більш критичну) позицію Церкви в її відносинах із владою. На цей час, як і раніше, більшість громадян переконані в тому, що “Церква не повинна втручатися у відносини між людиною і владою”. Однак, число тих, хто так думає, значно зменшилося: з 63% у 2010р. до 56% у 2016р. і 52% у 2017р.

⁹ За винятком груп тих, хто не зміг визначитися, які становлять відносну більшість опитаних у Центрі та на Сході.

Натомість, з 18% у 2010р. до 28% на цей час збільшилося число тих, хто вважає, що “залежно від ситуації Церква повинна або підтримувати, або критикувати владу”, або що “Церква зобов’язана критикувати владу, оскільки її місія – викривати неправду і зловживання”.

Таким чином, понад чверть громадян наразі демонструють запит на конструктивно критичну позицію Церкви стосовно влади – і лише 5% поділяють ту точку зору, що “Церква зобов’язана підтримувати державну владу, бо “немає влади, щоб не була від Бога”” (діаграми “З яким твердженням Ви згодні більшою мірою?”).

На додаток, оцінюючи, на чьому боці є Церква в параметрах “бідні і знедолені – сильні і багаті”, громадяни схиляються до того, що **Церква дещо більшою мірою є на стороні “сильних і багатих”**: якщо у 2010р. за десятибальною шкалою (де “1” – це права бідних і знедолених”, а “10” – “сильних і багатих”), позиція Церкви була оцінена у 5,2 бала, то наразі – у 5,8 бала (у 2016р. – у 6 балів). Примітно, що порівняно з 2016р. на Заході країни оцінка дещо змінилася на користь підтримки Церквою “бідних і знедолених”: наразі вона становить 4,6 бала проти 6,0 балів у 2016р. У решті регіонів оцінки змінилися на гірше, найбільш виразно – у Центрі (5,7 бала проти 4,9 бала у 2016р.) та на Сході (6,7 бала проти 6,1 бала, відповідно (діаграми “Церкви в Україні обстоюють права бідних і знедолених, чи...?”).

5. Ставлення до окремих подій останнього часу

1. Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій постійно висловлює свої позиції з найбільш актуальних суспільно-політичних проблем. Зокрема у 2016р. оприлюднені Звернення щодо утвердження миру та поступу українського суспільства; щодо становлення справедливості в Україні, а також Заклик до Міжрелігійної Ради Росії, Всесвітньої Ради Церков про сприяння звільненню заручників із полону на Донбасі. Як Ви ставитесь до цих документів?

Відносна більшість (44%) опитаних висловили позитивне ставлення, негативне – лише 2%. Водночас, з’ясувалося, що 37% нічого про ці документи не знають. Решта 17% – або не визначилися із своїм ставленням (9%), або заявили, що їм байдуже (8%).

Позитивне ставлення виразно переважає на Заході (67%). У Центрі та на Півдні практично однакові групи опитаних засвідчили як позитивне ставлення, так і заявили, що нічого про названі документи не знають. На Сході відносна більшість (43%) опитаних так само не знають про документи Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій.

2. Церкви та релігійні організації України беруть активну участь у соціальній і благодійній діяльності, зокрема в допомозі вимушеним переселенцям, родинам воїнів АТО та ін. Також вони беруть участь у діях, спрямованих на звільнення українських заручників. З яким із наведених тверджень стосовно цієї діяльності Ви найбільшою мірою згодні?

Майже третина (відносна більшість, 31%) опитаних не змогли визначитися з відповіддю. 21% – висловили впевненість у тому, що “Церква робить усе можливе і від неї залежне для допомоги всім, хто її потребує”; 23% – віднесли подібне твердження лише до окремих церков і погодилися з тим, що “інші” могли б робити більше. Чверть опитаних переконані, що “Церква робить недостатньо для допомоги тим, хто її потребує”.

Підтримка тези “Церква робить усе можливе і від неї залежне для допомоги всім, хто її потребує” є найбільшою на Заході країни, де її відзначили третина (33%) опитаних. І навпаки: на Заході найменшою мірою підтримана теза про недостатню допомогу Церкви (14%), тоді як у Центрі та на Півдні її відзначили більш ніж удвічі більше опитаних (31% і 33%, відповідно).

3. Чи достатньою мірою Церква захищає права та інтереси громадян від свавілля влади у прийнятті рішень, які знижують життєвий рівень громадян (підвищення тарифів і цін, стягнення податків з пенсій тощо)

Третина опитаних заявили, що “Церква не повинна втручатися в дії влади”. Це значно менше, ніж тих, хто, відповідаючи на наведене вище загальне питання про відносини Церкви і влади, заявив, що “Церква не повинна втручатися у відносини між людиною і владою” (52%). Майже чверть (24%) не змогли визначитися.

Таким чином, до оцінки дій Церкви в частині захисту прав та інтересів громадян від свавілля влади вдалися лише менше половини (43%) опитаних. При цьому, майже третина (32%) вважають, що Церква захищає громадян недостатньою мірою (від 21% на Заході до 38% у Центрі), і лише 11% – упевнені, що вона робить усе від неї залежне.

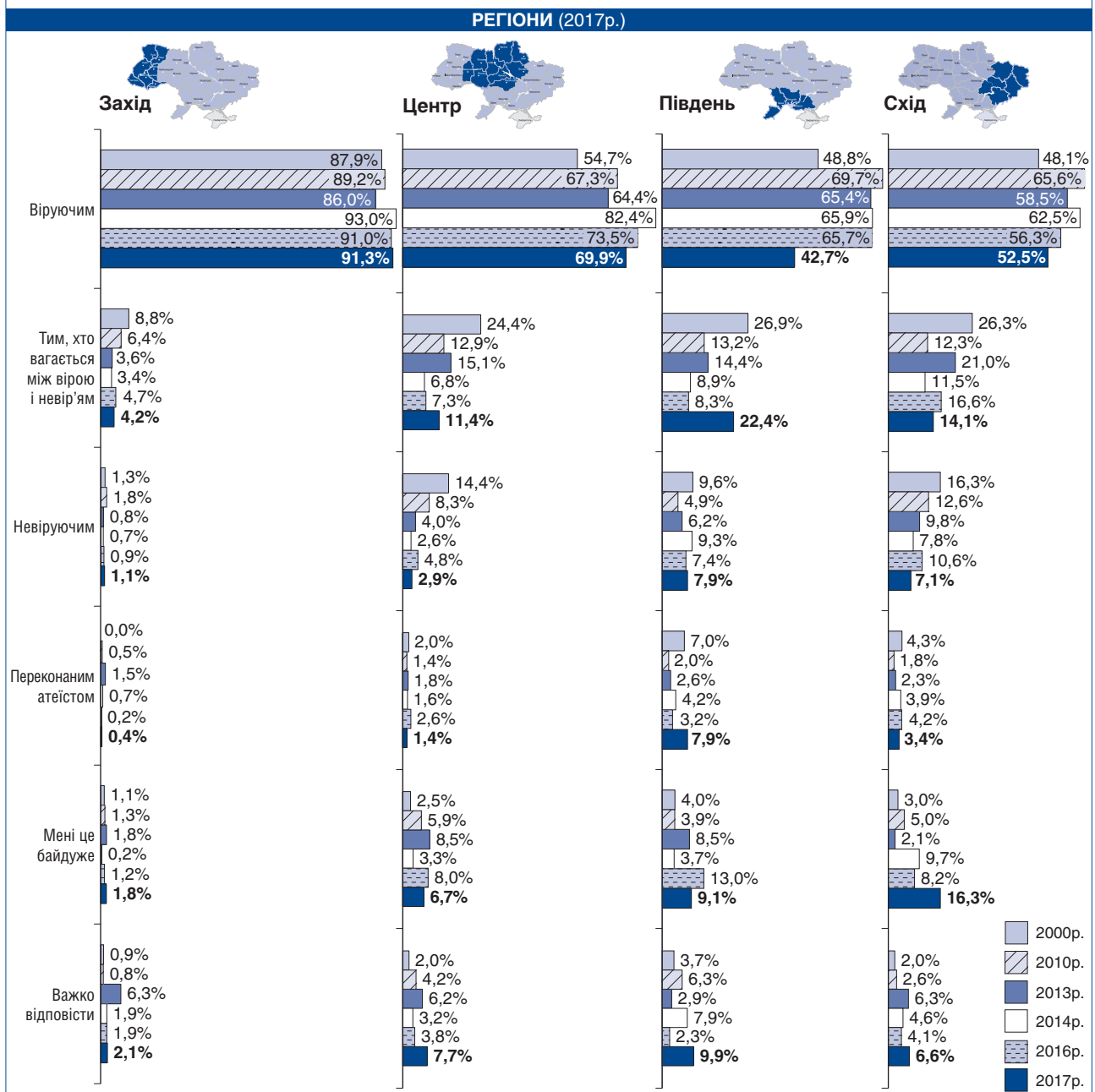
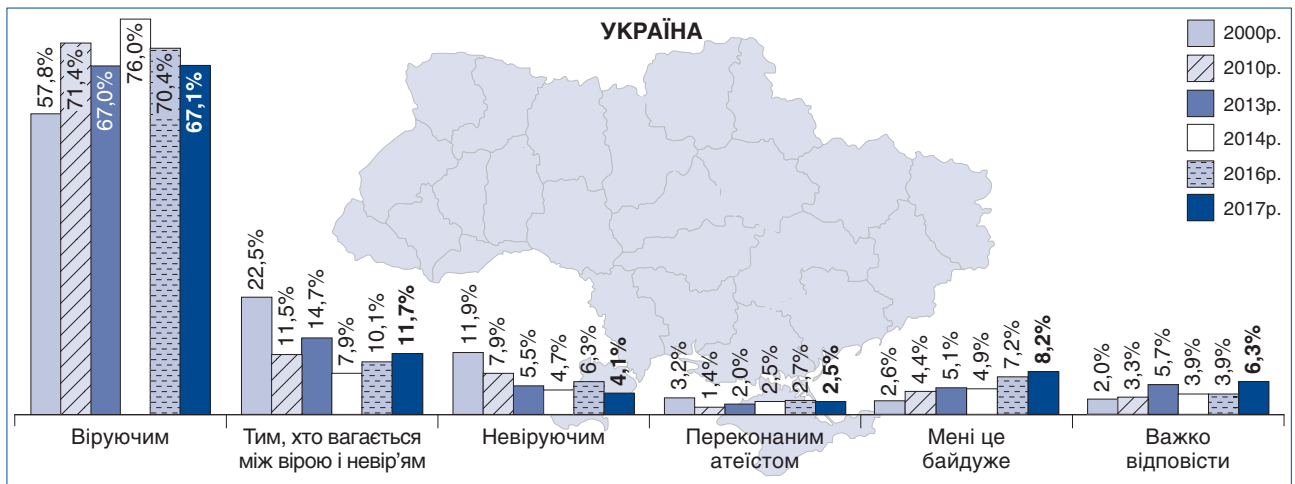
Беручи до уваги регіональний розподіл відповідей на попереднє питання, можна припустити, що оцінки достатності/недостатності уваги Церкви до потреб та інтересів громадян корелюють із соціальною активністю Церков і релігійних організацій, які представлені в тому чи іншому регіоні.

4. Папа Римський Франциск започаткував Гуманітарну акцію “Папа для України” з метою допомоги постраждалим від військового конфлікту на українській території, незалежно від їх конфесійної чи етнічної належності. В рамках акції, зокрема надаються значні кошти на виконання проектів у різних сферах (насамперед, продукти харчування, медицина, реконструкція житла, реабілітація, а також інші надзвичайні ситуації, пов’язані з дітьми, безробітними та людьми з особливими потребами). Як Ви ставитесь до цієї Акції?

Примітно, але акцію Папи позитивно оцінили більше опитаних (51%), ніж дії Церков і релігійних організацій України (44%). Негативно поставилися до цієї акції лише менше 1% опитаних, ще 5% – засвідчили байдуже ставлення, 10% – не визначилися з оцінкою. Не знають про акцію – третина (про дії Церков і релігійних організацій України – 37%).

РІВЕНЬ І ХАРАКТЕР РЕЛІГІЙНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Незалежно від того, відвідуєте Ви церкву чи ні, ким Ви себе вважаєте?
% опитаних

Незалежно від того, відвідуєте Ви церкву чи ні, ким Ви себе вважаєте?
% опитаних

(продовження)

	Вік (років)												Стать			
	18-24		25-29		30-39		40-49		50-59		60 і старші		Чоловіки		Жінки	
	2010р.	2017р.	2010р.	2017р.	2010р.	2017р.	2010р.	2017р.	2010р.	2017р.	2010р.	2017р.	2010р.	2017р.	2010р.	2017р.
Віруючим	66,1	59,6	65,7	61,6	67,7	62,5	68,2	70,0	76,0	71,7	77,8	70,8	62,4	59,8	78,7	73,1
Тим, хто вагається між вірою і невір'ям	10,2	12,9	11,1	12,6	16,2	12,6	15,0	10,8	8,3	11,9	8,8	10,9	13,8	13,4	9,6	10,4
Невіруючим	11,8	4,9	10,1	4,5	6,1	4,0	9,1	3,0	8,0	4,0	5,8	4,5	10,6	5,6	5,8	2,9
Переконаним атеїстом	1,2	3,6	1,5	4,5	1,4	2,7	1,5	0,9	1,2	1,7	1,6	2,8	1,9	3,4	1,0	1,7
Мені все це байдуже	7,1	12,0	5,6	10,1	5,3	8,6	3,5	11,7	2,4	5,4	4,1	5,2	6,2	11,1	2,9	5,9
Важко відповісти	3,5	7,1	6,1	6,6	3,4	9,6	2,6	3,6	4,2	5,4	2,0	5,8	5,0	6,8	1,9	6,0

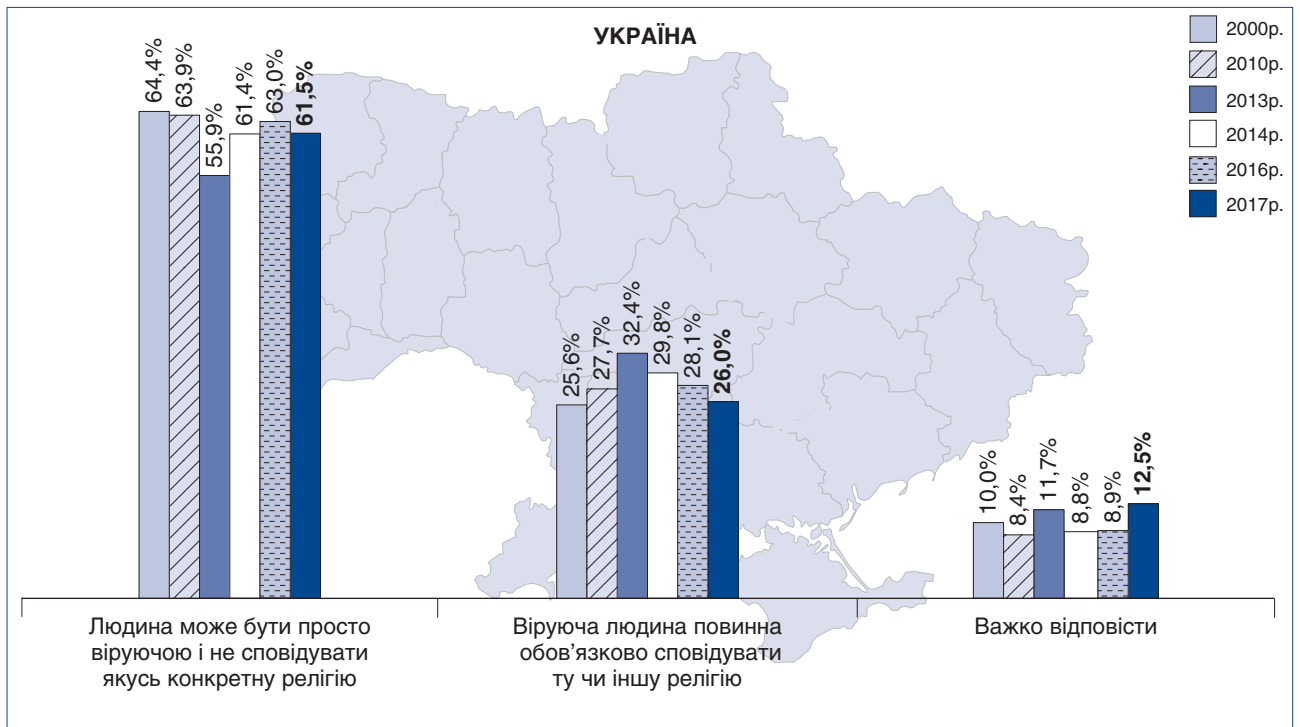
До якої релігії Ви себе відносите?
% опитаних

	УКРАЇНА					
	2000р.	2010р.	2013р.	2014р.	2016р.	2017р.
Православ'я	66,0	68,1	70,6	70,2	65,4	68,2
Римо-католицизм	0,5	0,4	1,3	1,0	1,0	1,0
Греко-католицизм	7,6	7,6	5,7	7,8	6,5	7,8
Протестантизм	2,0	1,9	0,8	1,0	1,9	0,8
Іудаїзм	0,3	0,1	0,3	0,1	0,2	1,3
Іслам	0,7	0,9	0,7	0,2	1,1	0,2
Буддизм	0,1	0,1	0,0	0,2	0,0	0,1
Індуїзм	0,0	0,0	0,1	0,0	0,2	0,1
Язичництво	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
Просто християнин	6,9	7,2	8,6	6,3	7,1	7,0
Інше	0,5	0,2	0,0	0,0	0,2	0,4
Не відношу себе до жодного з релігійних віросповідань	15,3	13,2	11,3	12,5	16,3	12,6
Не відповіли	-	0,3	0,5	0,7	0,0	0,6

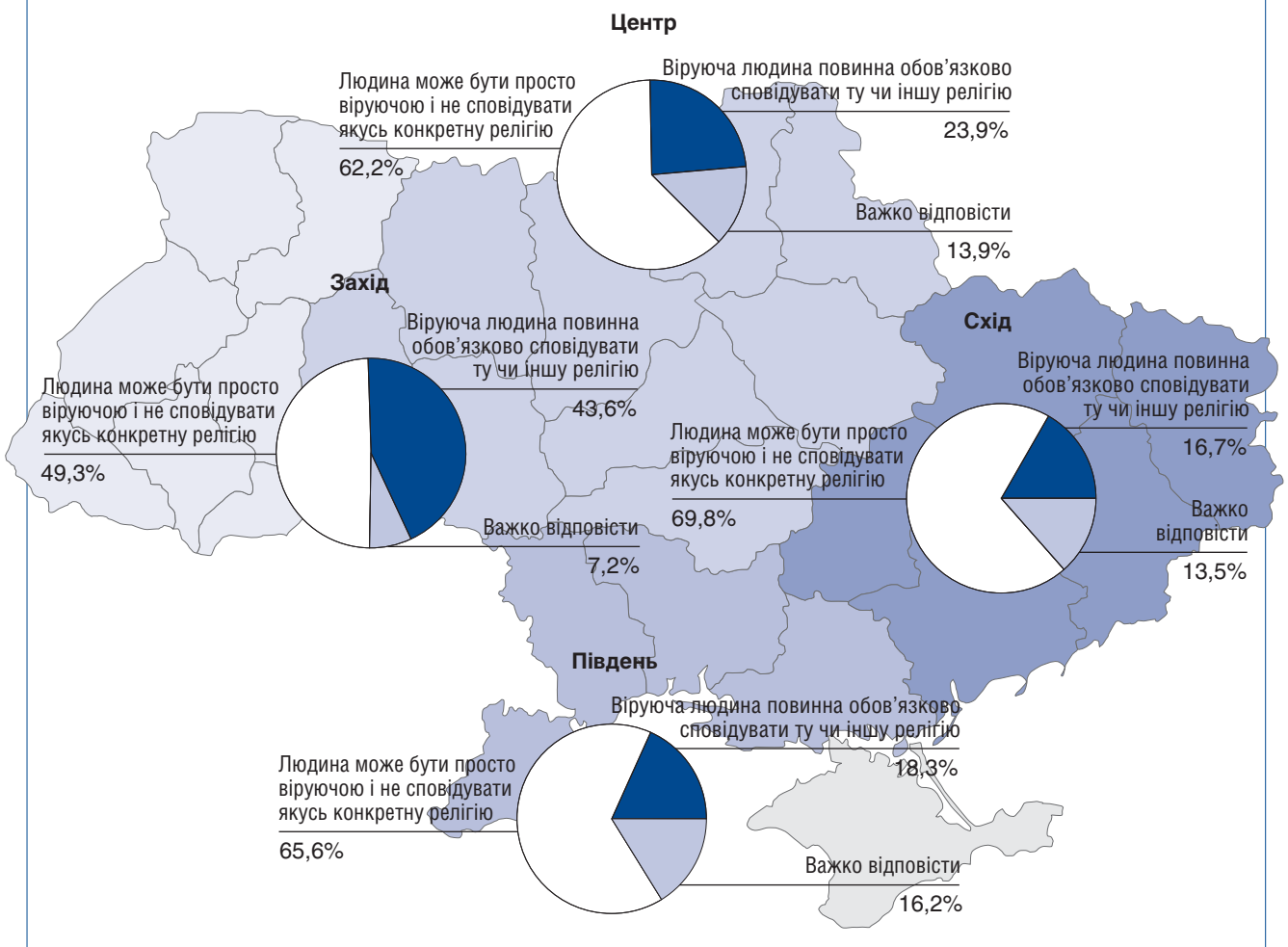
РЕГІОНИ (2017р.)

	Захід							Центр							Південь							Схід						
	2000р.	2010р.	2013р.	2014р.	2016р.	2017р.	2000р.	2010р.	2013р.	2014р.	2016р.	2017р.	2000р.	2010р.	2013р.	2014р.	2016р.	2017р.	2000р.	2010р.	2013р.	2014р.	2016р.	2017р.				
Православ'я	52,3	45,9	60,2	54,0	57,0	58,4	69,0	73,8	79,4	79,5	76,7	79,4	68,8	76,4	73,2	67,4	71,0	63,2	69,7	71,8	66,7	71,6	57,4	62,8				
Римо-католицизм	1,3	1,0	3,8	1,0	1,4	1,5	0,8	0,5	0,9	1,5	1,9	1,3	0,0	0,3	0,3	0,9	0,5	0,8	0,0	0,2	0,8	0,6	0,1	0,4				
Греко-католицизм	38,4	37,2	26,8	36,2	29,9	32,3	0,6	0,3	1,2	0,7	0,4	0,4	0,0	0,0	0,3	0,5	0,5	0,0	0,4	0,8	0,0	0,0	0,0	0,2				
Протестантизм	0,8	3,8	0,5	1,4	3,6	1,9	2,9	0,5	0,6	0,3	1,0	0,1	1,7	0,0	0,3	2,3	0,5	0,0	1,9	3,2	1,2	0,9	2,2	1,1				
Іудаїзм	0,5	0,0	0,5	0,0	0,2	0,4	0,2	0,2	0,5	0,1	0,3	2,2	0,0	0,3	0,7	0,0	0,5	0,0	0,4	0,0	0,0	0,1	0,1	1,3				
Іслам	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,1	0,3	3,0	4,9	4,2	0,5	0,0	0,4	0,4	0,3	0,3	0,4	3,0	0,0				
Буддизм	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,2	0,0	0,1	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	0,2				
Індуїзм	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	0,0				
Язичництво	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	0,2				
Просто християнин	2,7	6,9	4,3	4,1	4,8	2,3	7,8	7,7	5,5	10,3	6,5	8,4	4,0	7,2	6,5	6,5	5,1	7,9	9,9	7,0	15,2	3,8	9,9	8,6				
Інше	0,0	0,8	0,0	0,2	0,0	0,4	0,5	0,0	0,0	0,0	0,1	0,4	0,7	0,0	0,0	0,0	0,5	0,4	0,6	0,0	0,0	0,0	0,4	0,6				
Не відношу себе до жодного з релігійних віросповідань	4,0	4,1	3,6	3,1	3,1	2,3	18,2	17,0	10,8	7,1	12,7	7,4	20,9	10,2	14,1	18,1	21,7	24,0	16,6	16,3	15,0	21,7	26,4	24,1				
Не відповіли	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,9	0,3	0,1	0,1	0,0	0,7	0,0	3,7	0,0	3,3	0,0	0,5	0,6	0,6	0,0	0,6				

З яким із наведених тверджень стосовно віруючої людини Ви згодні більшою мірою?
% опитаних

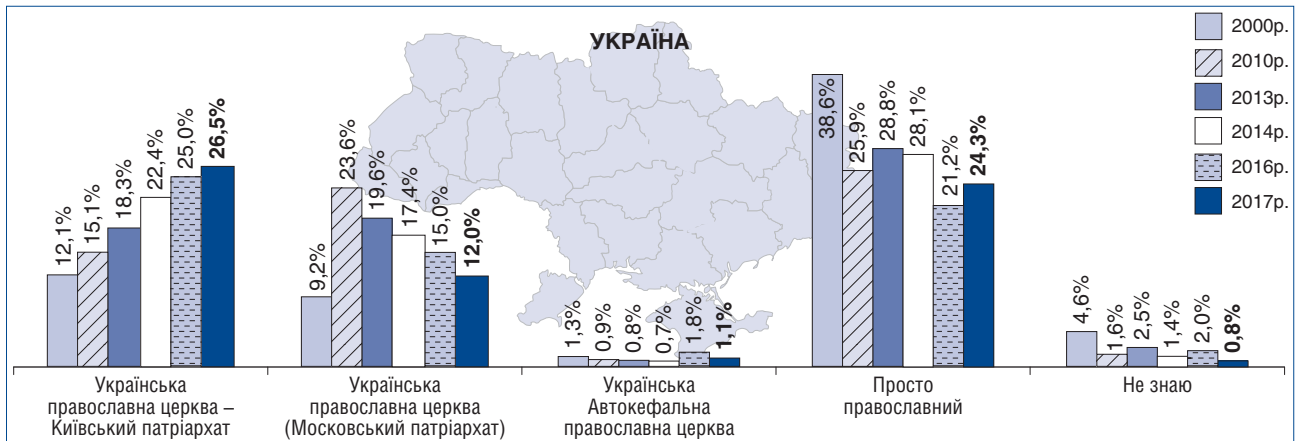

РЕГІОНИ (2017р.)

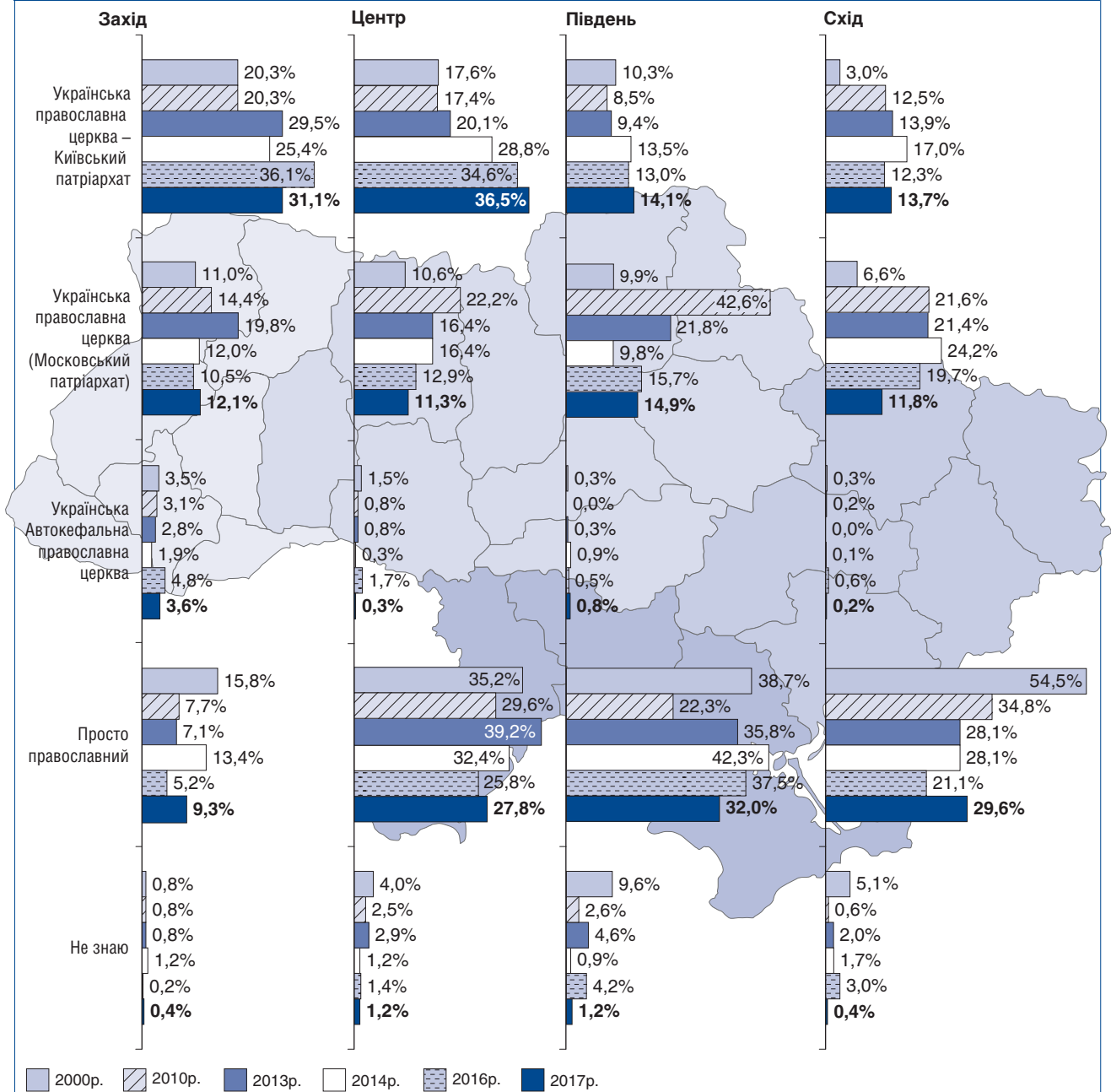

До якої саме православної Церкви Ви себе відносите?*

% опитаних

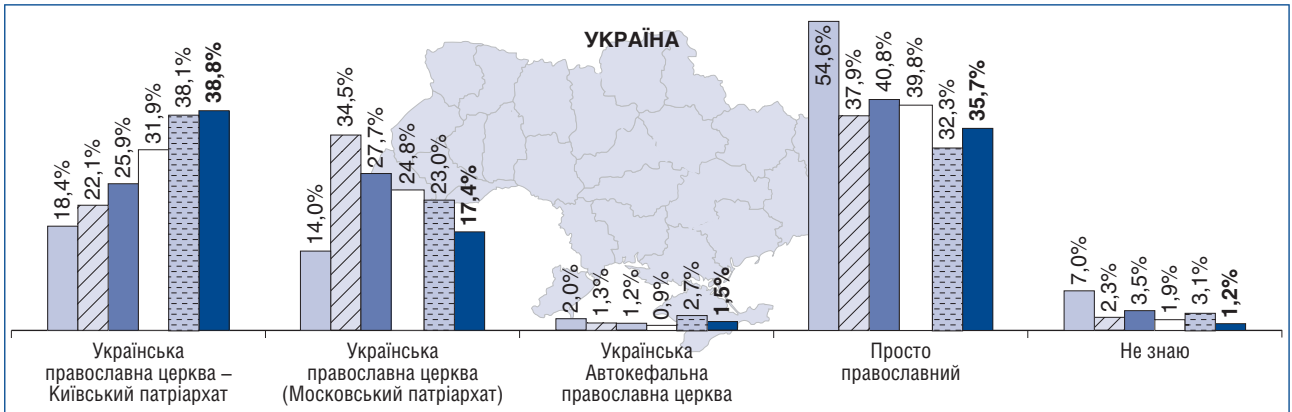

РЕГІОНИ (2017р.)

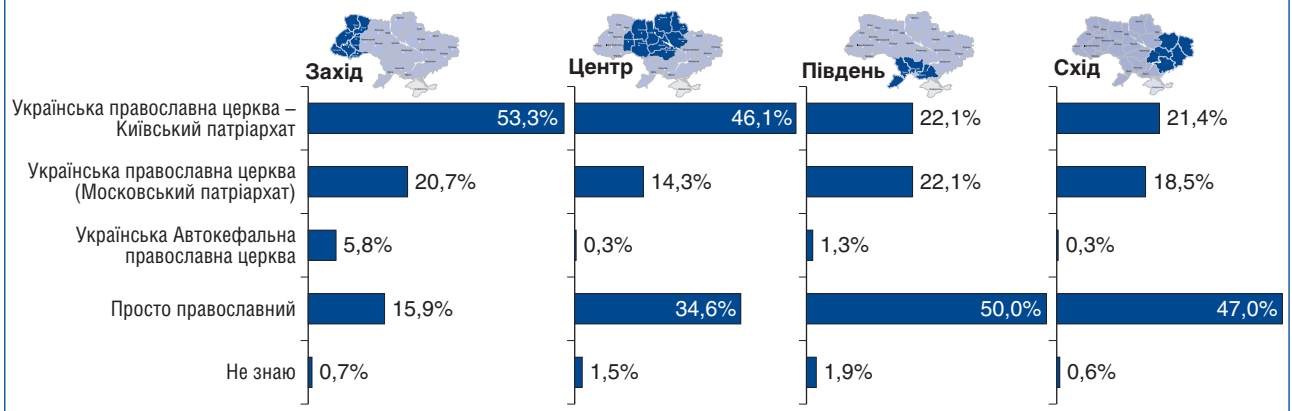

* На діаграмі не наведено відсоток тих, хто відносить себе до Руської (Російської) православної церкви, та тих, хто не відносить себе до православних.

До якої саме православної Церкви Ви себе відносите?*
% тих, хто вважає себе православним

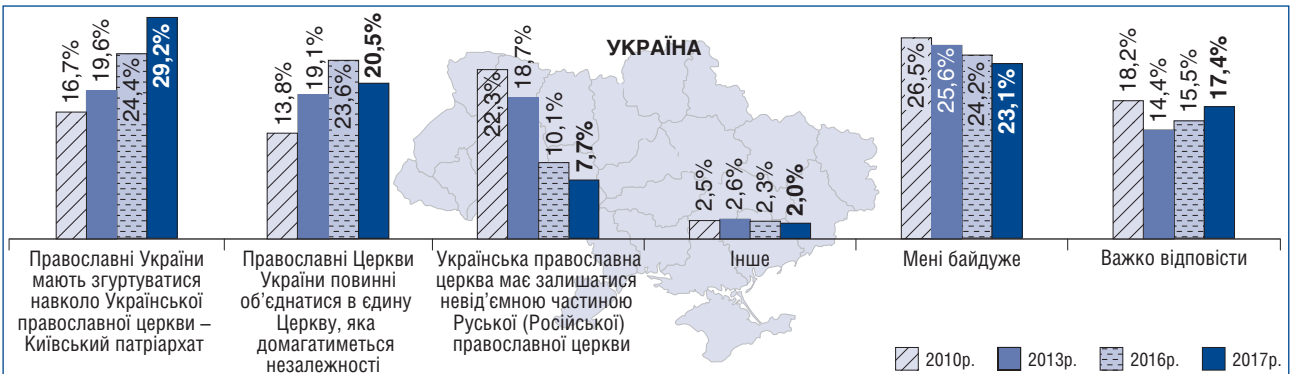

РЕГІОНИ (2017р.)

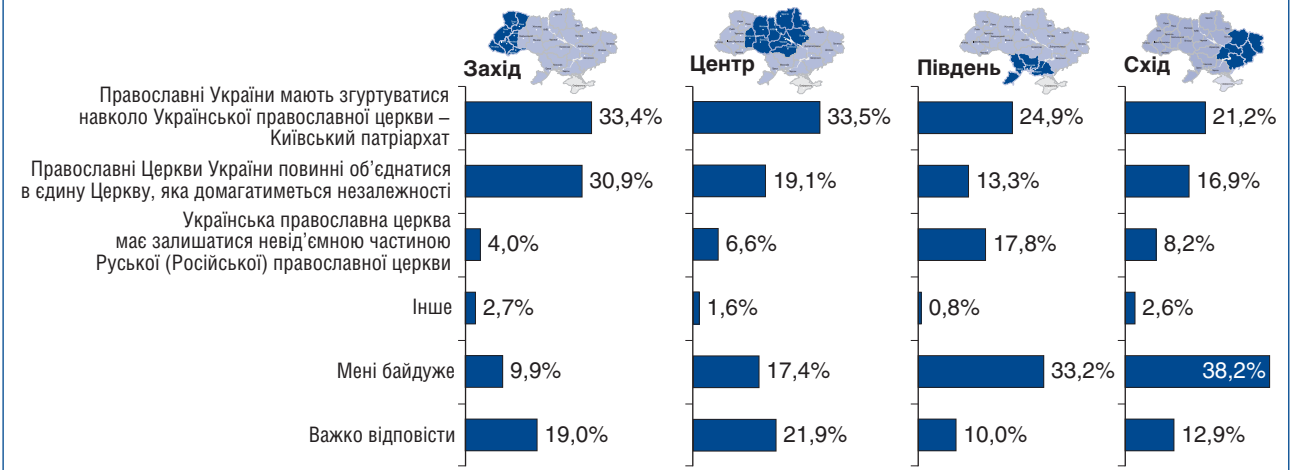

* На діаграмі не наведено відсоток тих, хто відносить себе до Руської (Російської) православної церкви, та тих, хто не відповів.

З яким із наведених суджень стосовно перспектив православ'я в Україні Ви згодні більшою мірою?
% опитаних

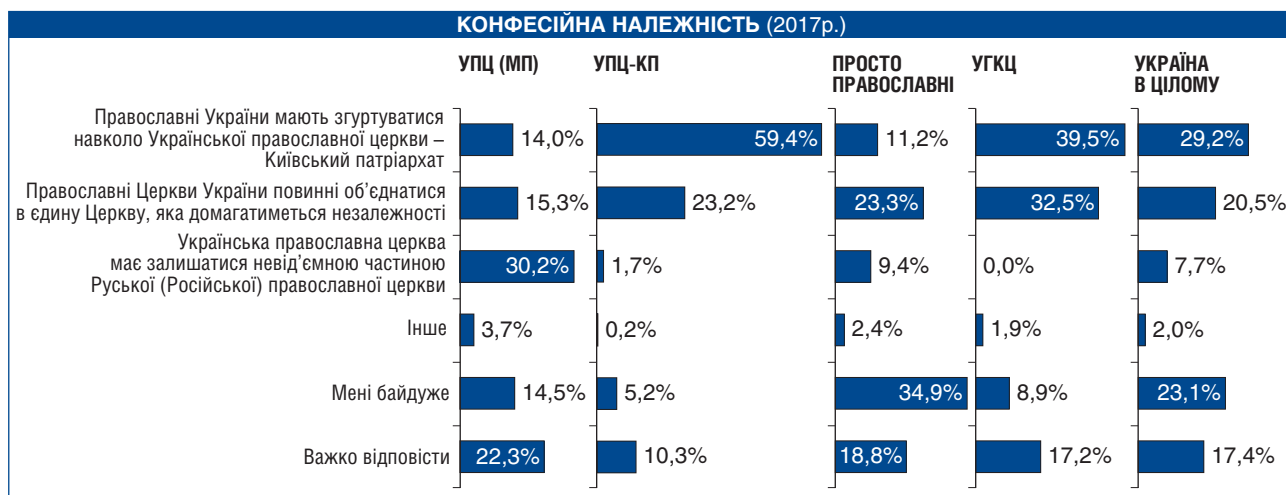
РЕГІОНИ (2017р.)

З яким із наведених суджень стосовно перспектив православ'я в Україні Ви згодні більшою мірою?

% опитаних

(продовження)

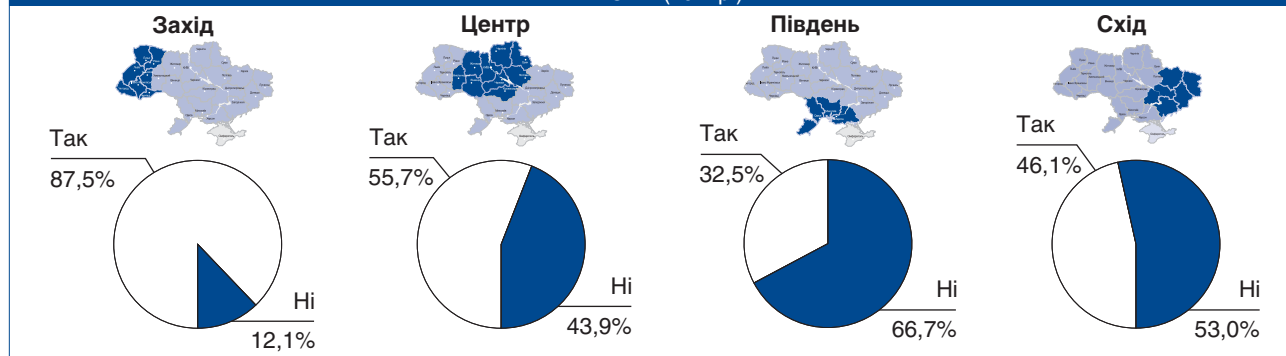

Чи відвідуєте Ви релігійні служби, зібрання, служіння?*

% опитаних

РЕГІОНИ (2017р.)

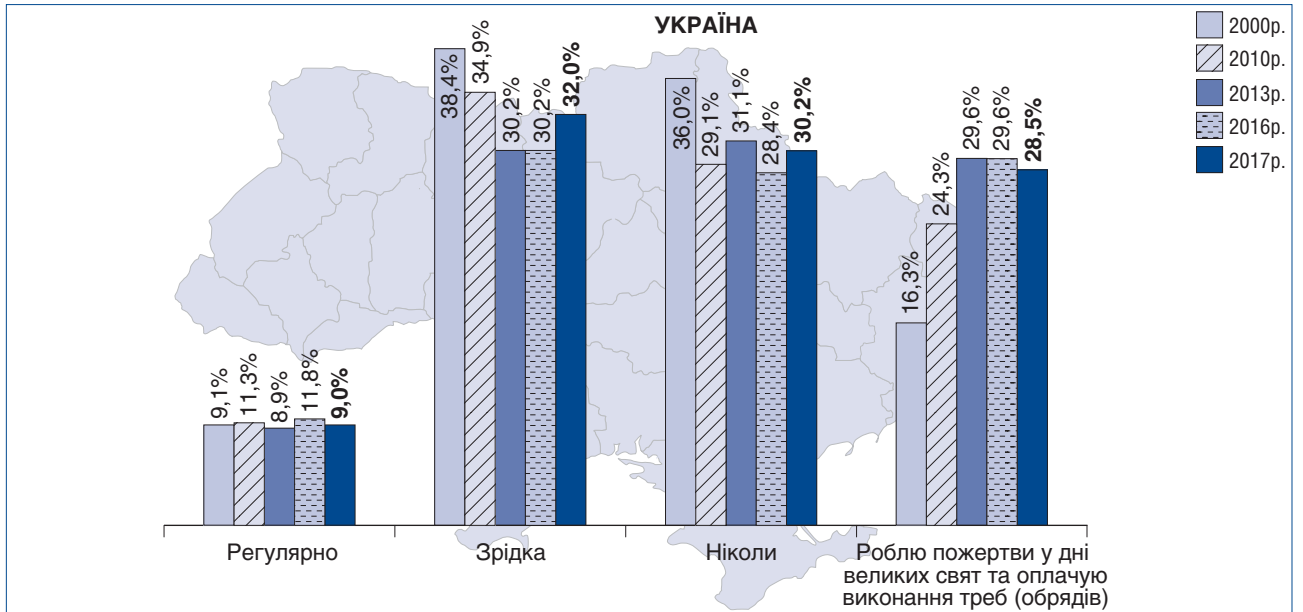
* На діаграмі варіант відповіді "не відповіли" не наведений через незначне число респондентів, які обрали цей варіант.

Як часто Ви відвідуєте релігійні служби, зібрання, служіння?

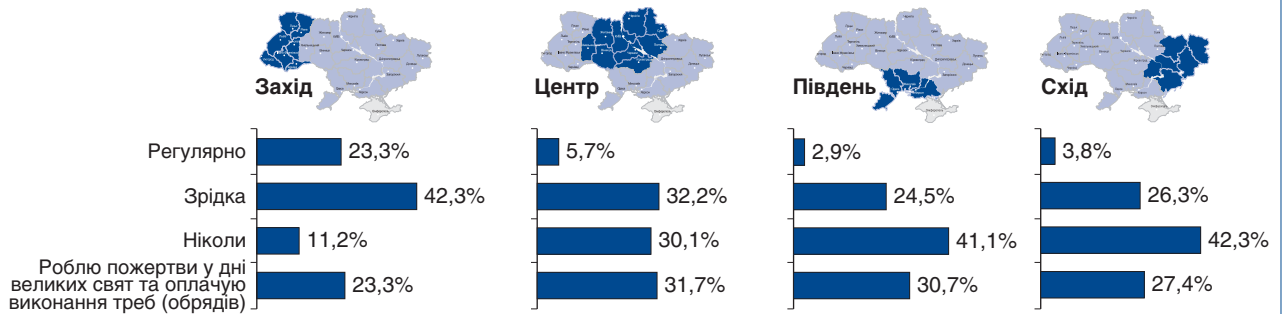
% тих, хто відвідує релігійні служби, зібрання, служіння

	УКРАЇНА					РЕГІОНИ (2017р.)			
	2000р.	2010р.	2013р.	2016р.	2017р.	Захід	Центр	Південь	Схід
Частіше, ніж раз на тиждень	4,4	3,5	3,7	4,2	4,0	6,5	2,8	6,3	1,2
Раз на тиждень	15,9	15,7	14,9	17,7	17,7	33,7	10,7	7,6	6,5
Раз на місяць	13,1	20,8	18,5	17,0	16,6	26,2	13,3	12,7	7,8
На релігійні свята	52,0	50,4	53,0	51,7	49,8	31,0	57,3	69,6	62,0
Раз на рік	8,1	5,4	6,3	6,4	6,6	1,2	10,3	2,5	10,6
Рідше, ніж раз на рік	3,0	2,2	1,7	1,9	3,0	1,0	3,0	1,3	6,5
Ніколи, майже ніколи	0,3	0,9	0,6	0,1	0,4	0,0	0,7	0,0	0,8
Інше	2,9	0,6	0,1	0,2	0,6	0,0	0,0	0,0	2,9
Важко відповісти	0,0	0,0	1,1	0,0	1,3	0,5	1,9	0,0	1,6

Чи підтримуєте Ви Церкву матеріально?*
% опитаних

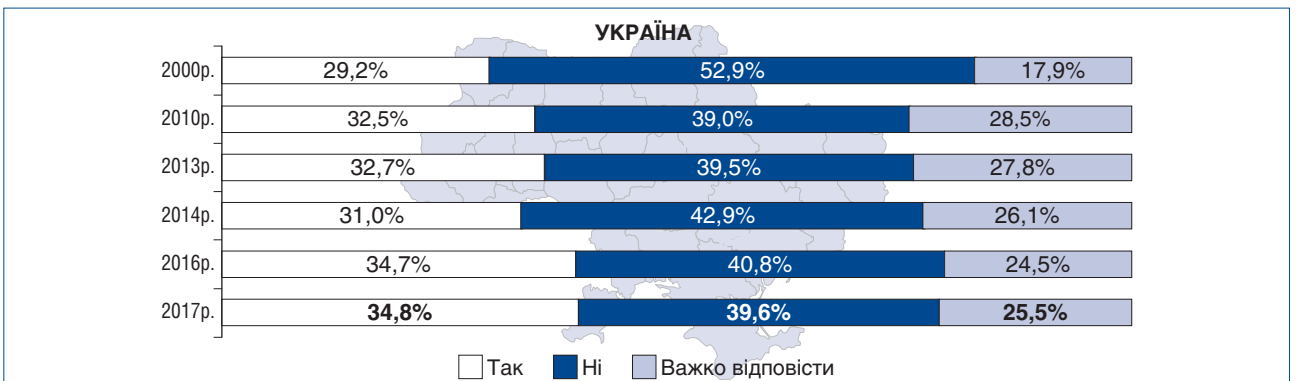

РЕГІОНИ (2017р.)

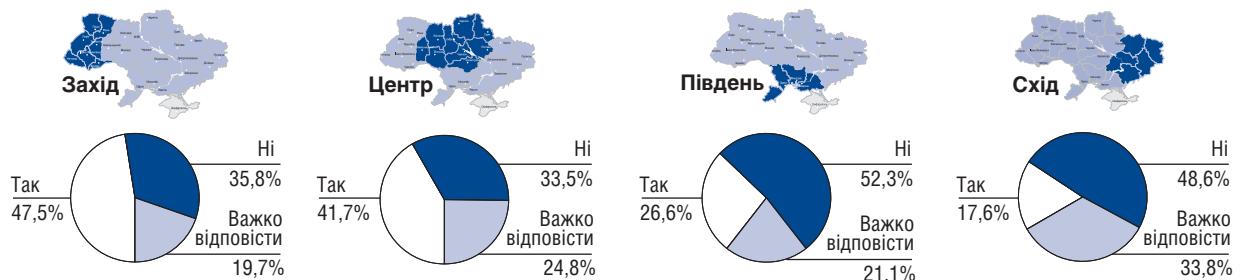

* На діаграмі варіант відповіді "не відповіли" не наведений через незначне число респондентів, які обрали цей варіант.

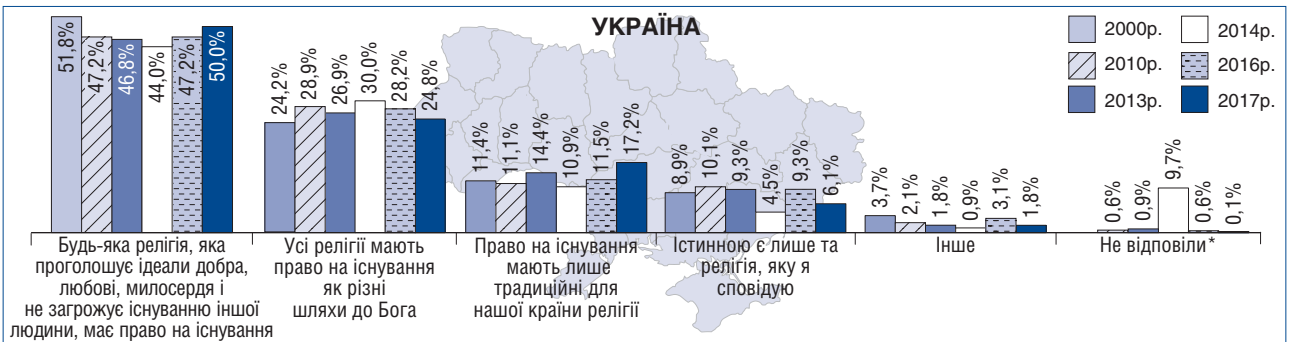
Чи повинна Церква, релігія бути національно орієнтованими?
% опитаних

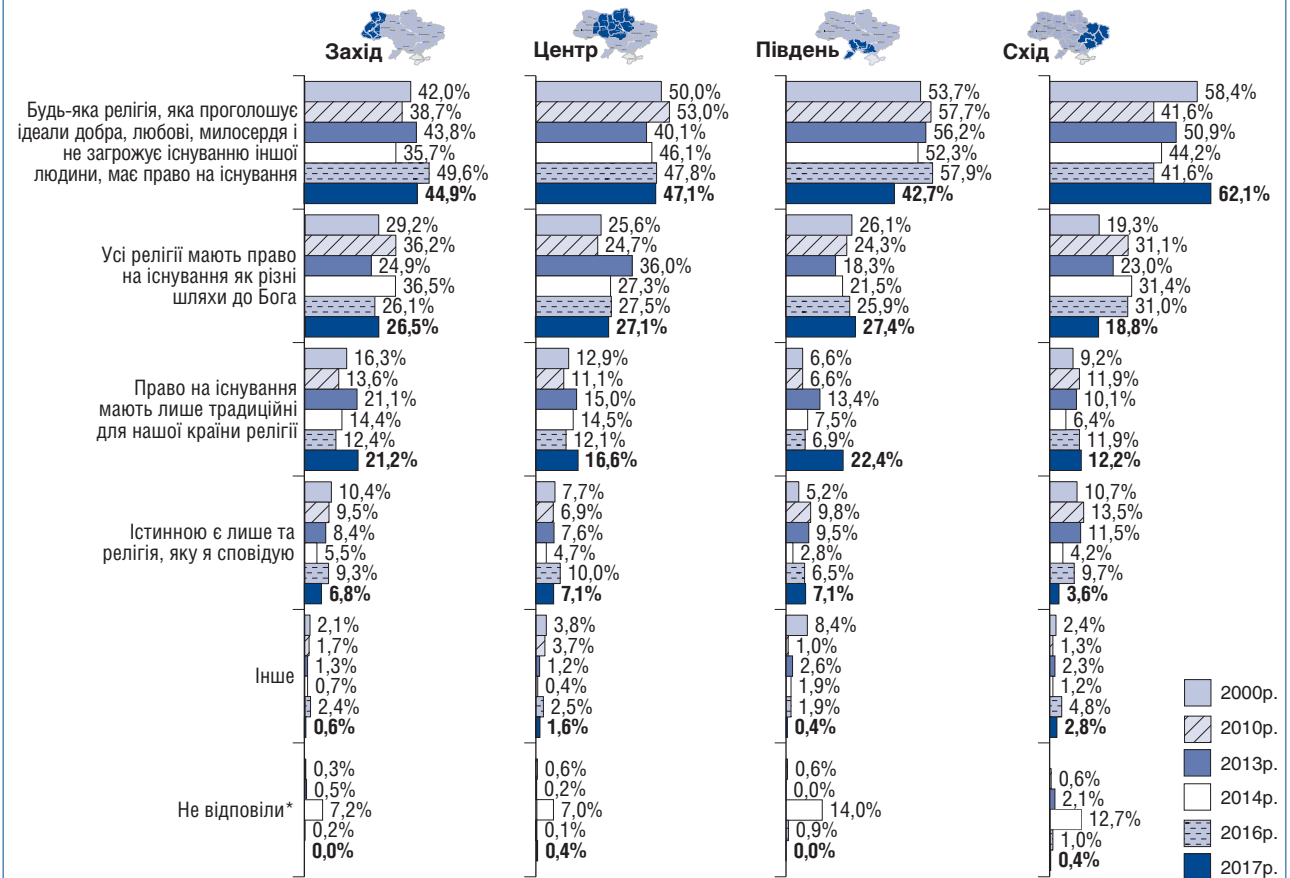
РЕГІОНИ (2017р.)

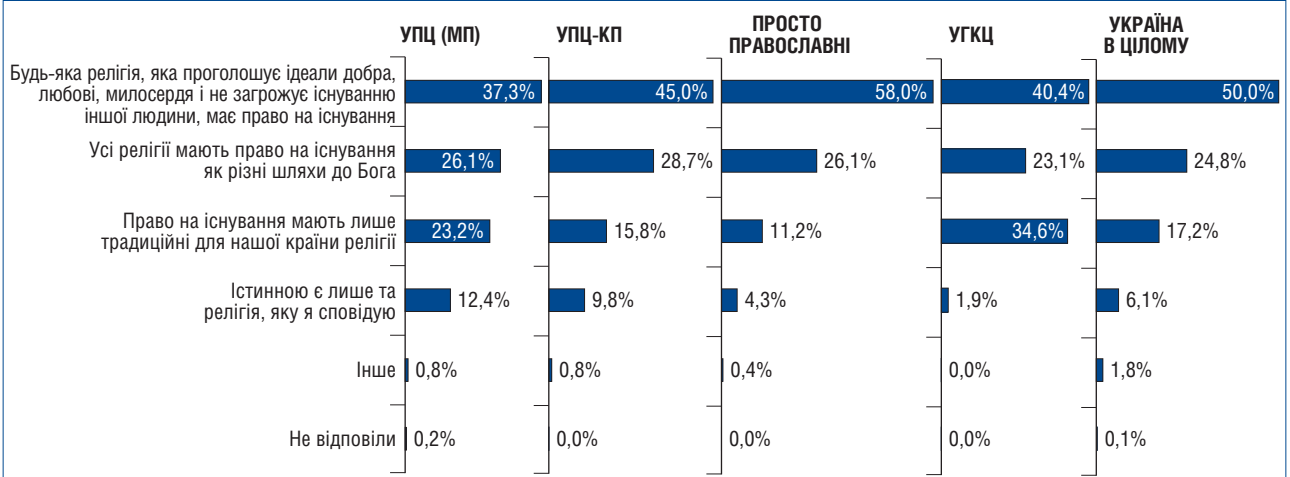
Яке з наведених тверджень стосовно релігії відповідає Вашим переконанням більшою мірою?
% опитаних

РЕГІОНИ

КОНФЕСІЙНА НАЛЕЖНІСТЬ (2017р.)

* В анкеті 2000р. варіанту відповіді "не відповіли" не було.

Як Ви ставитеся до наведених релігій та релігійних течій?
% опитаних

ПРАВОСЛАВ'Я									
	УКРАЇНА					РЕГІОНИ (2017р.)			
	2000р.	2010р.	2013р.	2016р.	2017р.	Захід	Центр	Південь	Схід
Позитивно	77,2	78,2	81,0	78,4	77,8	87,1	81,9	73,9	65,2
Байдуже	14,6	13,7	10,9	14,3	13,5	7,2	13,4	14,1	19,2
Негативно	1,5	1,3	0,7	1,3	1,3	1,5	0,3	1,7	2,4
Не задумувався над цим	6,0	6,3	7,2	5,6	6,9	4,0	3,8	9,5	12,8
Нічого не чув про таку релігію (течію)	0,7	0,2	0,0	0,1	0,3	0,0	0,3	0,4	0,4
Не відповіли	-	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2	0,4	0,4	0,0
ГРЕКО-КАТОЛИЦИЗМ									
	УКРАЇНА					РЕГІОНИ (2017р.)			
	2000р.	2010р.	2013р.	2016р.	2017р.	Захід	Центр	Південь	Схід
Позитивно	31,4	34,4	35,6	45,2	36,4	77,1	29,6	17,8	18,6
Байдуже	40,7	40,9	40,1	37,3	38,4	12,9	42,7	47,7	50,4
Негативно	6,0	3,6	2,5	2,4	4,1	2,1	3,4	7,1	5,8
Не задумувався над цим	17,2	19,3	20,3	14,1	19,4	7,4	21,8	25,3	23,9
Нічого не чув про таку релігію (течію)	4,7	1,7	1,5	0,8	1,5	0,2	2,3	1,7	1,3
Не відповіли	-	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,3	0,4	0,0
РИМО-КАТОЛИЦИЗМ									
	УКРАЇНА					РЕГІОНИ (2017р.)			
	2000р.	2010р.	2013р.	2016р.	2017р.	Захід	Центр	Південь	Схід
Позитивно	27,6	29,8	30,1	39,9	30,9	65,2	25,1	14,1	16,7
Байдуже	42,3	42,8	42,3	39,7	40,3	20,2	43,1	47,3	50,8
Негативно	6,5	4,2	2,5	3,3	5,0	3,0	3,9	9,1	6,4
Не задумувався над цим	18,4	20,7	22,3	15,7	21,6	10,6	24,8	26,1	24,8
Нічого не чув про таку релігію (течію)	5,2	2,4	2,6	1,2	2,0	0,8	3,0	2,9	1,3
Не відповіли	-	0,2	0,1	0,3	0,1	0,2	0,1	0,4	0,0
ПРОТЕСТАНТИЗМ									
	УКРАЇНА					РЕГІОНИ (2017р.)			
	2000р.	2010р.	2013р.	2016р.	2017р.	Захід	Центр	Південь	Схід
Позитивно	13,5	17,5	16,7	19,5	15,0	29,2	11,3	5,8	11,6
Байдуже	44,5	42,9	42,7	44,1	39,1	28,4	39,6	41,9	46,5
Негативно	14,3	12,0	11,9	12,5	16,0	22,0	16,0	19,9	9,2
Не задумувався над цим	19,6	22,1	24,4	20,3	25,2	15,5	28,4	28,6	28,0
Нічого не чув про таку релігію (течію)	8,1	5,6	4,1	3,2	4,3	4,2	4,4	3,3	4,5
Не відповіли	-	0,1	0,1	0,4	0,4	0,6	0,4	0,4	0,2

Як Ви ставитеся до наведених релігій та релігійних течій?

% опитаних

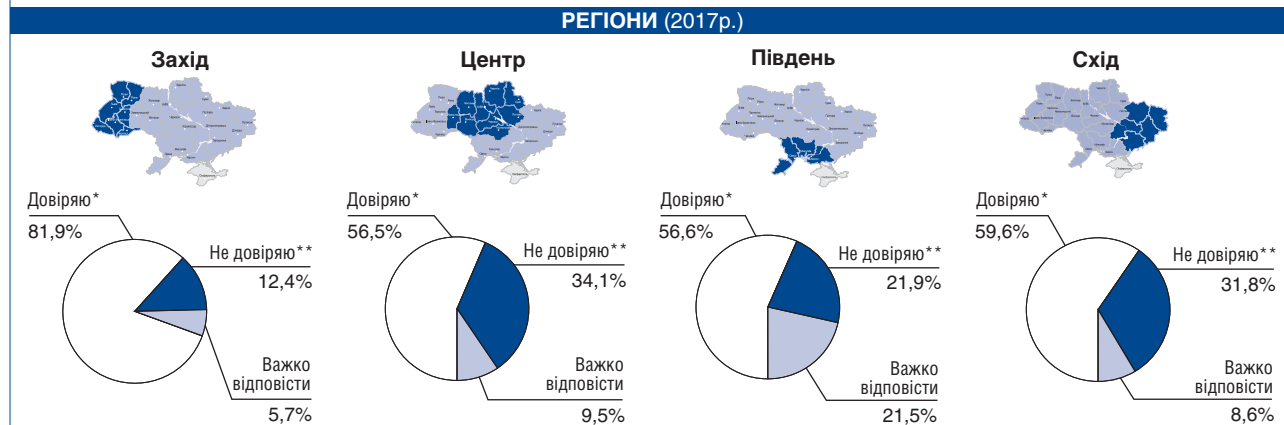
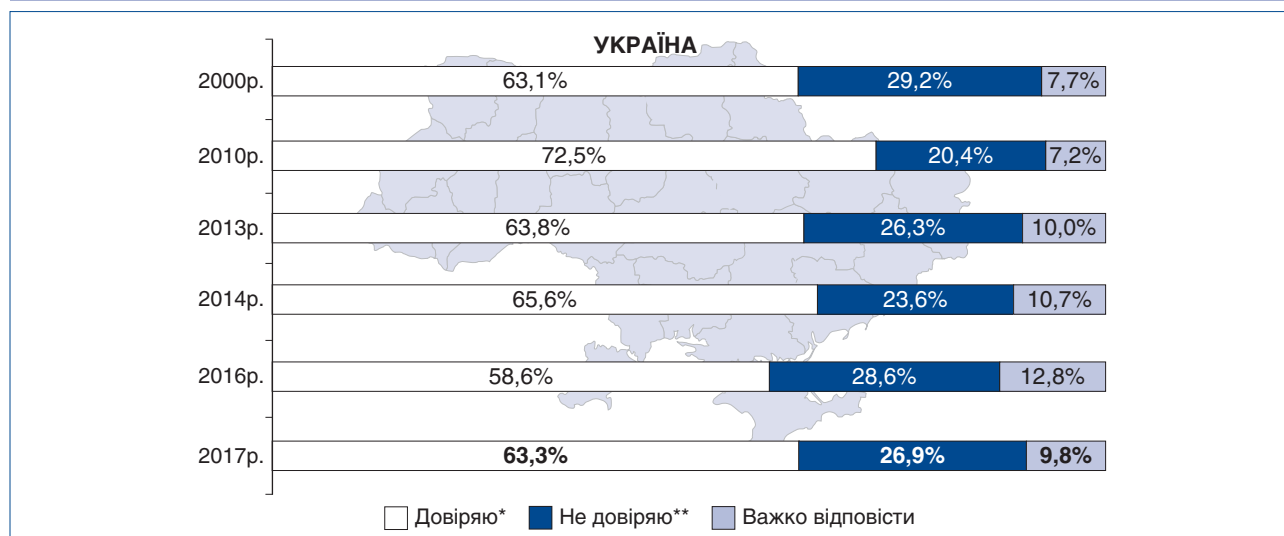
(продовження)

ІСЛАМ									
	УКРАЇНА					РЕГІОНИ (2017р.)			
	2000р.	2010р.	2013р.	2016р.	2017р.	Захід	Центр	Південь	Схід
Позитивно	14,1	16,0	13,7	16,1	12,6	21,4	11,3	8,3	8,3
Байдуже	44,4	43,8	44,9	41,4	37,6	34,7	36,8	35,4	42,5
Негативно	13,7	14,2	15,6	19,9	20,1	18,6	19,3	32,1	17,5
Не задумувався над цим	21,8	23,7	23,9	20,5	26,6	21,1	30,0	22,5	28,4
Нічого не чув про таку релігію (течію)	6,0	2,1	1,6	1,9	2,9	4,0	2,5	1,3	3,2
Не відповіли	-	0,2	0,4	0,3	0,2	0,2	0,1	0,4	0,2
ІУДАЇЗМ									
	УКРАЇНА					РЕГІОНИ (2017р.)			
	2000р.	2010р.	2013р.	2016р.	2017р.	Захід	Центр	Південь	Схід
Позитивно	12,0	14,2	12,5	14,8	12,5	22,0	10,0	8,8	9,6
Байдуже	44,9	46,4	46,0	45,9	38,8	34,7	39,0	35,8	43,9
Негативно	12,1	10,3	11,8	12,6	15,4	17,1	13,4	25,0	12,2
Не задумувався над цим	22,4	25,5	26,3	23,4	29,2	21,6	34,2	26,3	29,9
Нічого не чув про таку релігію (течію)	8,6	2,8	2,9	2,7	3,6	4,2	3,0	2,9	4,1
Не відповіли	-	0,8	0,5	0,6	0,5	0,4	0,4	1,3	0,2
СВАНГЕЛІЧНІ ТА ХАРИЗМАТИЧНІ ЦЕРКВИ*									
	УКРАЇНА					РЕГІОНИ (2017р.)			
	2000р.	2010р.	2013р.	2016р.	2017р.	Захід	Центр	Південь	Схід
Позитивно	3,4	11,3	9,8	12,8	9,8	20,3	6,5	2,9	8,5
Байдуже	18,0	37,7	38,2	38,4	34,8	27,8	35,5	36,4	39,5
Негативно	9,0	17,2	19,2	20,5	19,6	24,2	18,1	25,6	14,8
Не задумувався над цим	8,8	23,9	23,6	21,2	26,9	21,4	29,4	25,6	28,8
Нічого не чув про таку релігію (течію)	60,8	9,8	9,0	6,7	8,7	6,1	10,4	8,7	8,5
Не відповіли	-	0,1	0,1	0,4	0,2	0,2	0,3	0,8	0,0
СХІДНІ РЕЛІГІЇ ТА ДУХОВНІ ПРАКТИКИ (БУДДИЗМ, ЙОГА ТА ІН.)									
	УКРАЇНА					РЕГІОНИ (2017р.)			
	2000р.	2010р.	2013р.	2016р.	2017р.	Захід	Центр	Південь	Схід
Позитивно	-	15,1	13,9	17,5	14,4	21,2	13,0	7,5	13,7
Байдуже	-	42,7	47,0	43,6	36,9	32,3	36,9	37,8	40,5
Негативно	-	8,4	7,6	9,4	10,5	12,1	10,0	15,4	7,7
Не задумувався над цим	-	28,8	26,8	25,1	31,5	25,7	33,8	31,1	33,6
Нічого не чув про таку релігію (течію)	-	4,9	4,6	3,9	6,4	8,3	6,2	7,9	4,1
Не відповіли	-	0,1	0,2	0,5	0,3	0,4	0,1	0,4	0,4

* У 2000р. питання ставилося лише про харизматичні церкви.

РЕЛІГІЯ, ЦЕРКВА І СУСПІЛЬСТВО

Чи довіряєте Ви Церкві?
% опитаних

* Сума варіантів відповіді "довіряю" і "скоріше довіряю".
** Сума варіантів відповіді "не довіряю" і "скоріше не довіряю".

Чи довіряєте Ви названим нижче ієрархам церков?
% опитаних

	Довіряю**				Не довіряю***				Не знаю такого				Важко відповісти			
	2010р.	2013р.	2016р.	2017р.	2010р.	2013р.	2016р.	2017р.	2010р.	2013р.	2016р.	2017р.	2010р.	2013р.	2016р.	2017р.
Папі Римському Франциску*	-	-	-	37,7	-	-	-	12,7	-	-	-	19,3	-	-	-	30,3
Патріарху Київському і всієї Руси-України Філарету	41,5	42,9	40,4	35,9	17,0	15,9	18,7	15,9	17,2	19,1	17,9	24,2	24,3	22,2	23,0	24,1
Митрополиту Київському і всієї України Онуфрію	-	-	31,7	30,9	-	-	20,0	17,9	-	-	25,0	28,0	-	-	23,4	23,3
Верховному Архієпископу Києво-Галицькому Святославу (Шевчуку)	-	28,1	28,6	23,8	-	13,1	13,9	12,2	-	37,1	35,3	40,3	-	21,6	22,1	23,7
Митрополиту Київському і всієї України Макарію	-	-	22,7	21,5	-	-	13,1	13,4	-	-	39,2	41,1	-	-	25,0	24,0
Патріарху Московському і всієї Русі Кирилу	44,4	38,2	19,1	14,8	21,6	25,3	42,2	42,0	10,1	14,5	15,7	20,4	23,9	21,9	23,0	22,8

* У 2017р. питання поставлене вперше.
** Сума варіантів відповіді "довіряю" і "скоріше довіряю".
*** Сума варіантів відповіді "не довіряю" і "скоріше не довіряю".

Чи довіряєте Ви названим нижче ієрархам церков?*
% опитаних

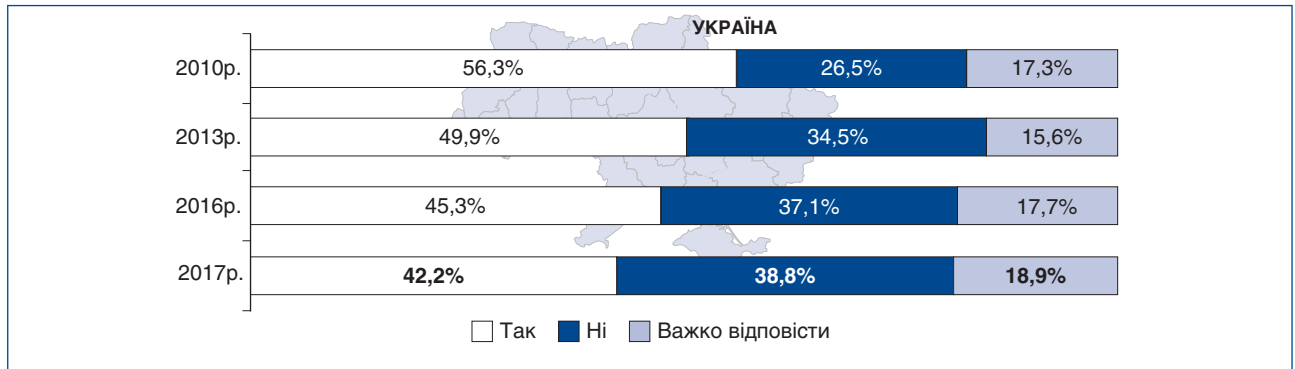
(продовження)

ПАПІ РИМСЬКОМУ ФРАНЦИСКУ								
	Регіони (2017р.)				Церковно-конфесійна належність (2017р.)			
	Захід	Центр	Південь	Схід	УПЦ (МП)	УПЦ-КП	Просто православні	УГКЦ
Довіряю*	68,9	34,6	22,9	21,1	34,0	49,4	33,2	75,0
Не довіряю**	7,2	7,4	25,3	19,5	18,3	12,1	7,8	3,2
Не знаю такого	6,3	23,2	17,8	25,9	15,4	13,5	25,3	3,2
Важко відповісти	17,5	34,8	34,0	33,5	32,4	25,1	33,8	18,6
ПАТРИАРХУ КИЇВСЬКОМУ І ВСІЄЇ РУСИ-УКРАЇНИ ФІЛАРЕТУ								
	Регіони (2017р.)				Церковно-конфесійна належність (2017р.)			
	Захід	Центр	Південь	Схід	УПЦ (МП)	УПЦ-КП	Просто православні	УГКЦ
Довіряю*	58,5	32,2	27,8	24,7	31,5	51,3	32,5	69,0
Не довіряю**	11,9	11,8	25,7	21,1	23,2	13,5	14,3	4,5
Не знаю такого	13,3	28,0	24,5	28,1	19,9	15,0	28,0	5,1
Важко відповісти	16,3	27,9	22,0	26,1	25,3	20,2	25,2	21,4
МИТРОПОЛИТУ КИЇВСЬКОМУ І ВСІЄЇ УКРАЇНИ ОНУФРІЮ								
	Регіони (2017р.)				Церковно-конфесійна належність (2017р.)			
	Захід	Центр	Південь	Схід	УПЦ (МП)	УПЦ-КП	Просто православні	УГКЦ
Довіряю*	40,0	28,8	34,7	24,0	37,1	45,3	32,1	28,7
Не довіряю**	19,6	15,0	19,4	20,1	16,9	17,4	14,5	21,6
Не знаю такого	22,0	30,6	25,2	30,8	21,1	16,7	29,4	21,7
Важко відповісти	18,4	25,6	20,6	25,2	24,9	20,6	23,5	28,0
ВЕРХОВНОМУ АРХІЄПІСКОПУ КИЄВО-ГАЛИЦЬКОМУ СВЯТОСЛАВУ (ШЕВЧУКУ)								
	Регіони (2017р.)				Церковно-конфесійна належність (2017р.)			
	Захід	Центр	Південь	Схід	УПЦ (МП)	УПЦ-КП	Просто православні	УГКЦ
Довіряю*	56,3	14,7	13,7	12,8	18,7	29,9	18,5	77,5
Не довіряю**	8,3	8,2	23,3	16,3	18,0	10,6	9,4	1,3
Не знаю такого	17,8	49,4	40,2	46,8	38,3	35,2	49,2	3,8
Важко відповісти	17,6	27,7	22,8	24,1	25,0	24,3	22,9	17,3
МИТРОПОЛИТУ КИЇВСЬКОМУ І ВСІЄЇ УКРАЇНИ МАКАРІЮ								
	Регіони (2017р.)				Церковно-конфесійна належність (2017р.)			
	Захід	Центр	Південь	Схід	УПЦ (МП)	УПЦ-КП	Просто православні	УГКЦ
Довіряю*	35,4	18,5	23,7	12,6	22,4	32,4	20,8	27,4
Не довіряю**	12,5	9,6	19,9	16,5	16,2	13,2	9,4	10,8
Не знаю такого	35,2	43,4	32,4	47,0	36,1	34,1	44,9	38,9
Важко відповісти	16,9	28,5	24,1	23,9	25,3	20,3	24,9	22,9
ПАТРИАРХУ МОСКОВСЬКОМУ І ВСІЄЇ РУСИ КИРИЛУ								
	Регіони (2017р.)				Церковно-конфесійна належність (2017р.)			
	Захід	Центр	Південь	Схід	УПЦ (МП)	УПЦ-КП	Просто православні	УГКЦ
Довіряю*	16,5	11,0	31,3	11,5	40,0	13,7	17,6	5,1
Не довіряю**	55,8	41,2	31,3	35,7	23,9	52,6	35,7	73,2
Не знаю такого	12,5	22,8	15,8	26,1	13,2	15,5	22,1	4,5
Важко відповісти	15,2	25,1	21,7	26,7	22,9	18,2	24,6	17,2

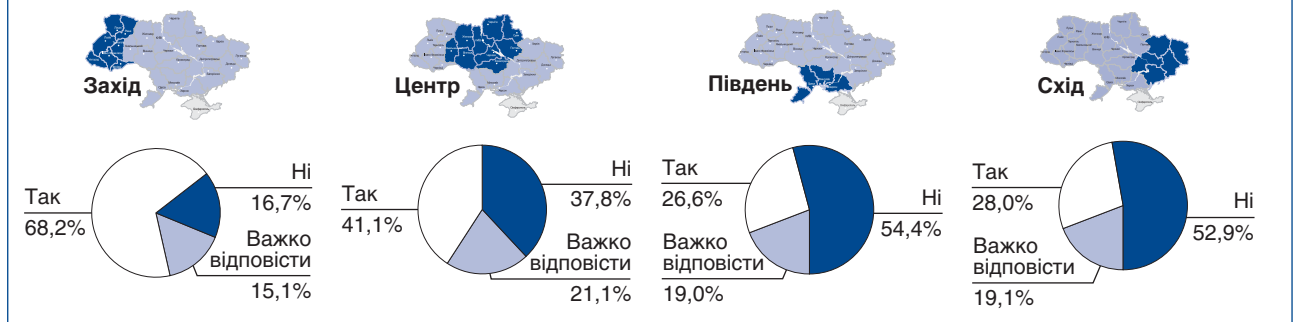
* Сума варіантів відповіді "довіряю" і "скоріше довіряю".

** Сума варіантів відповіді "не довіряю" і "скоріше не довіряю".

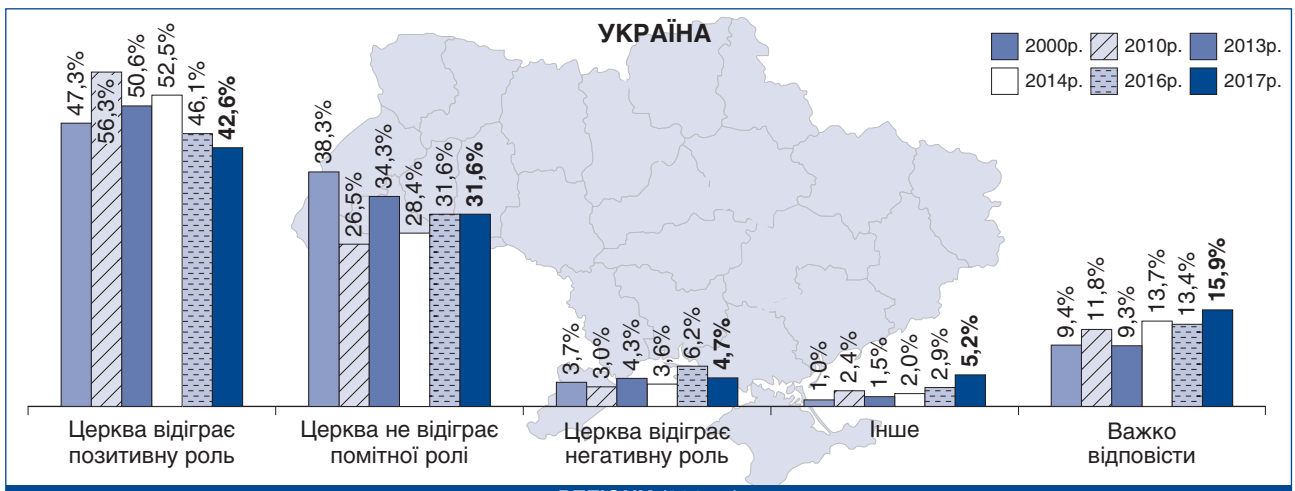
Чи є для Вас сьогодні Церква моральним авторитетом?
% опитаних

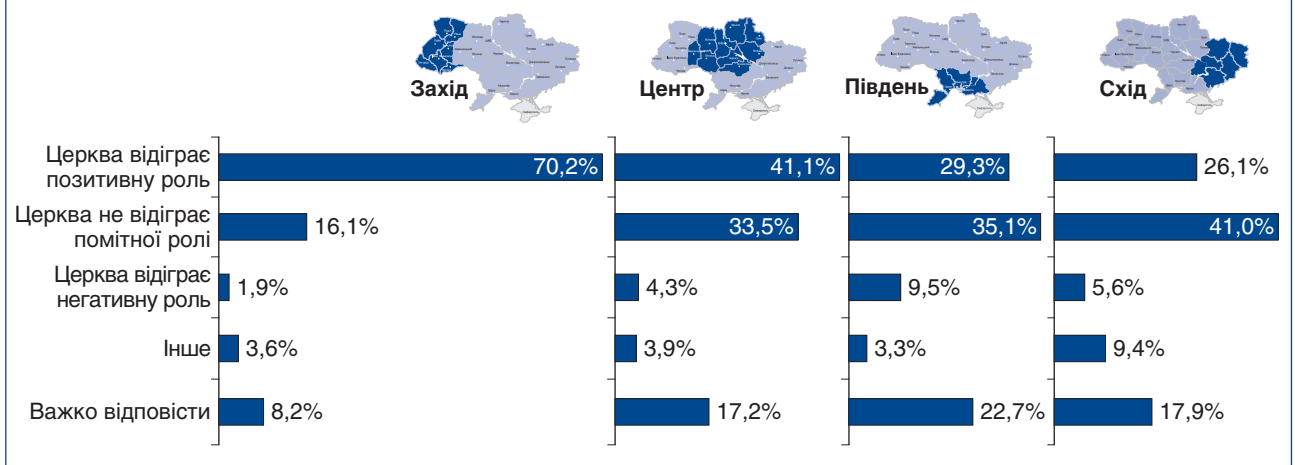
РЕГІОНИ (2017р.)

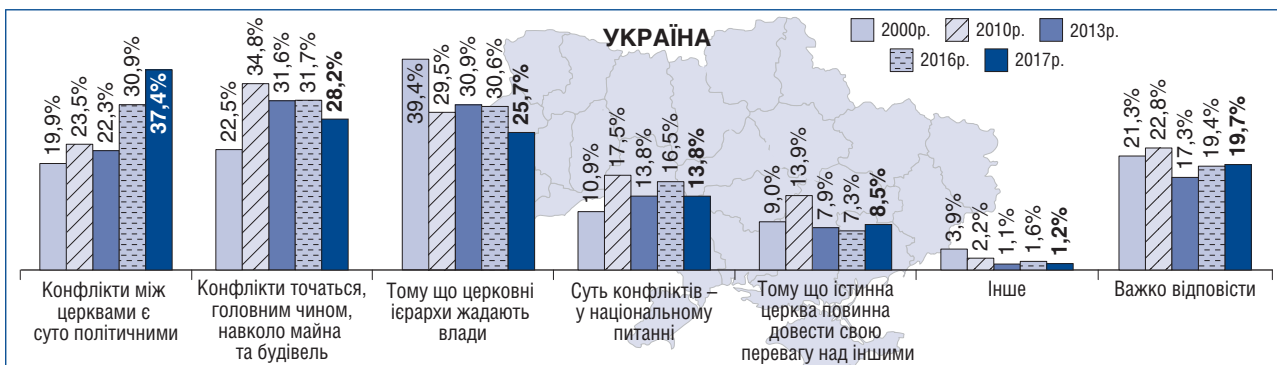
Яку роль відіграє Церква в сучасному українському суспільстві?
% опитаних

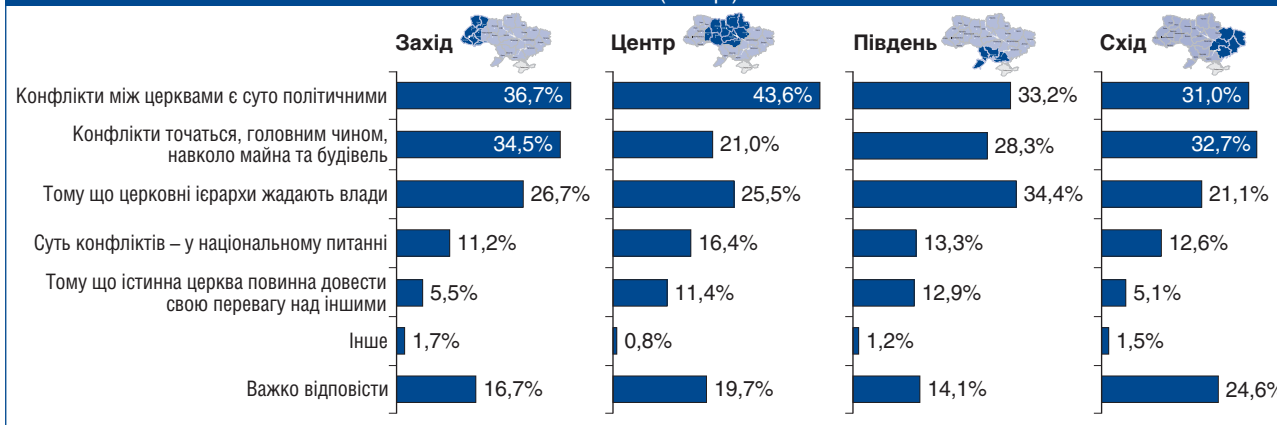
РЕГІОНИ (2017р.)

Чому в Україні відбуваються конфлікти між вірними різних церков?*
% опитаних

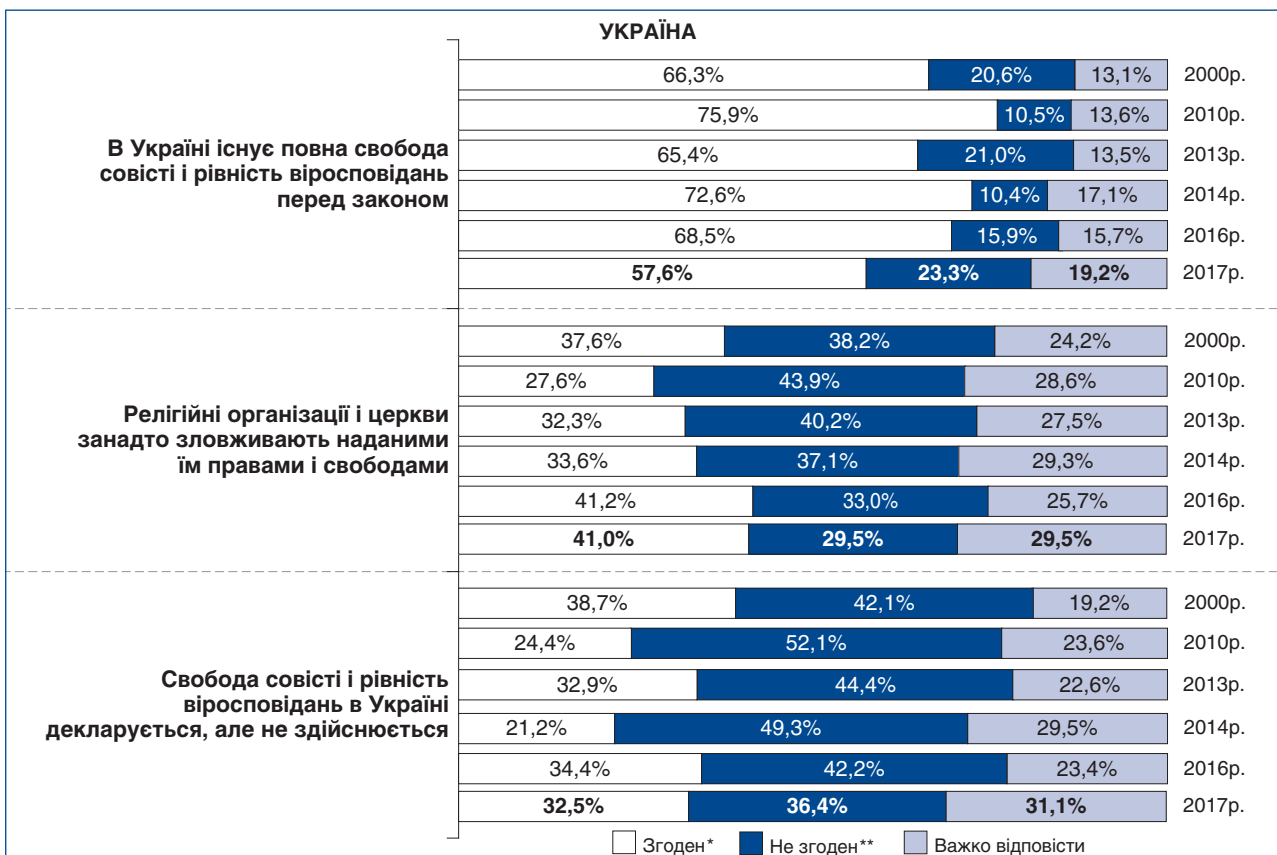
РЕГІОНИ (2017р.)

* Респондентам пропонувалося відзначити всі прийнятні варіанти відповіді.

ЦЕРКВА І ДЕРЖАВА

З яким із наведених тверджень Ви згодні більшою мірою?
% опитаних

* Сума варіантів відповіді "згоден" і "скоріше згоден".

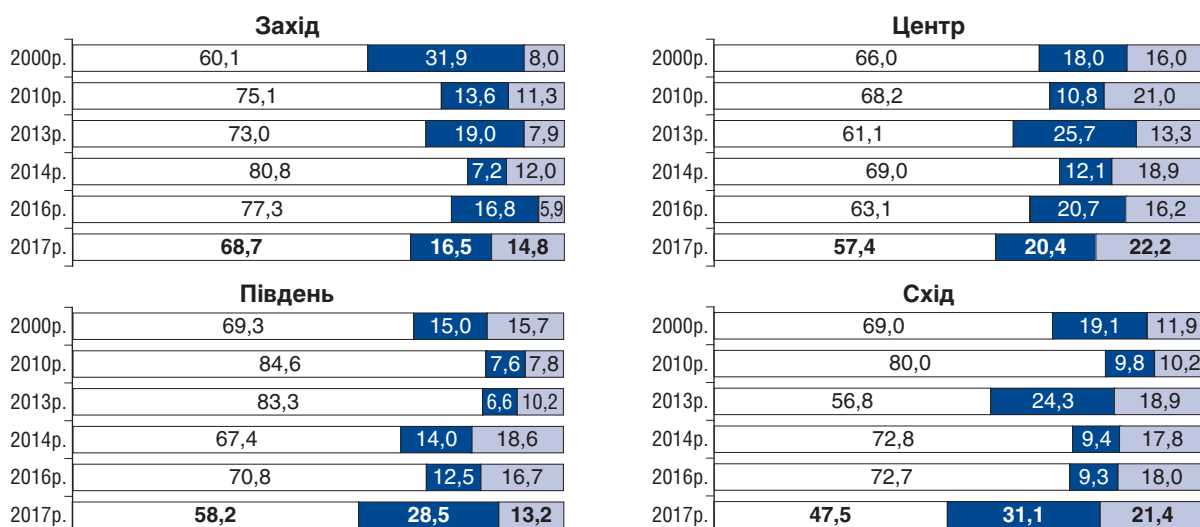
** Сума варіантів відповіді "не згоден" і "скоріше не згоден".

З яким із наведених тверджень Ви згодні більшою мірою?

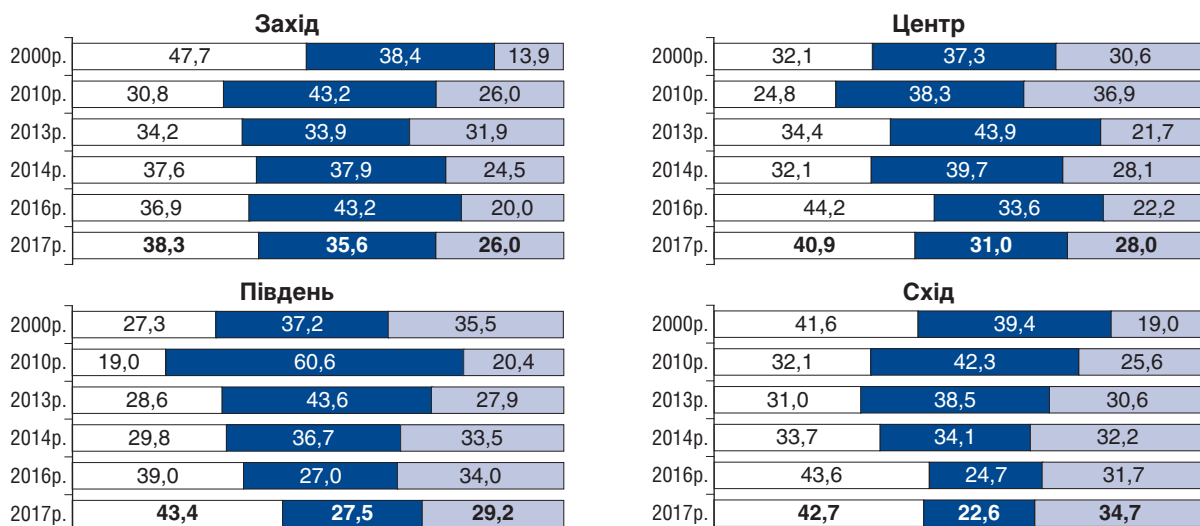
% опитаних

(продовження)

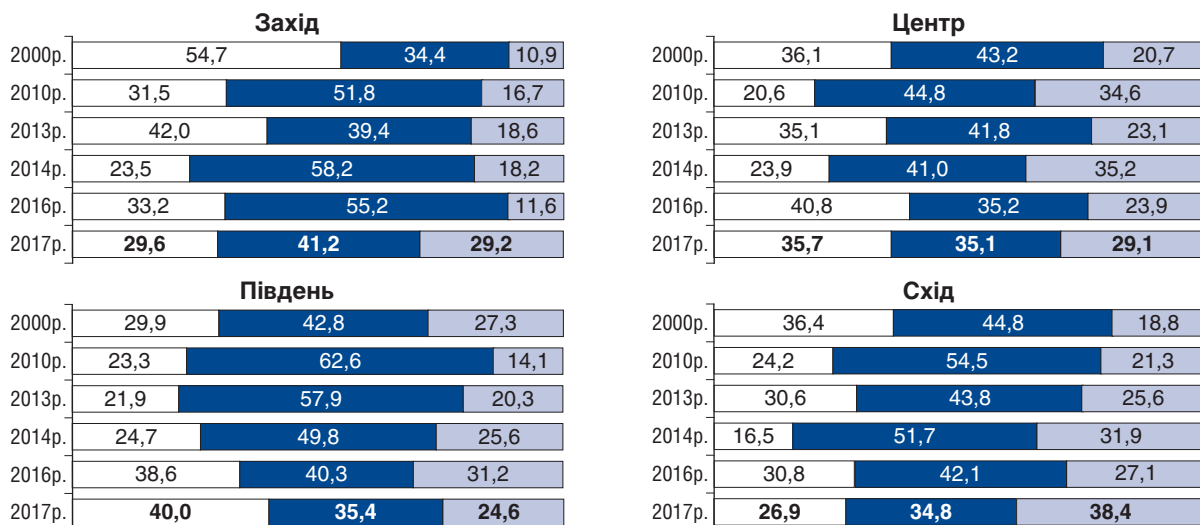
В Україні існує повна свобода совісті і рівність віросповідань перед законом

Релігійні організації і церкви занадто зловживають наданими їм правами і свободами

Свобода совісті і рівність віросповідань в Україні декларується, але не здійснюється

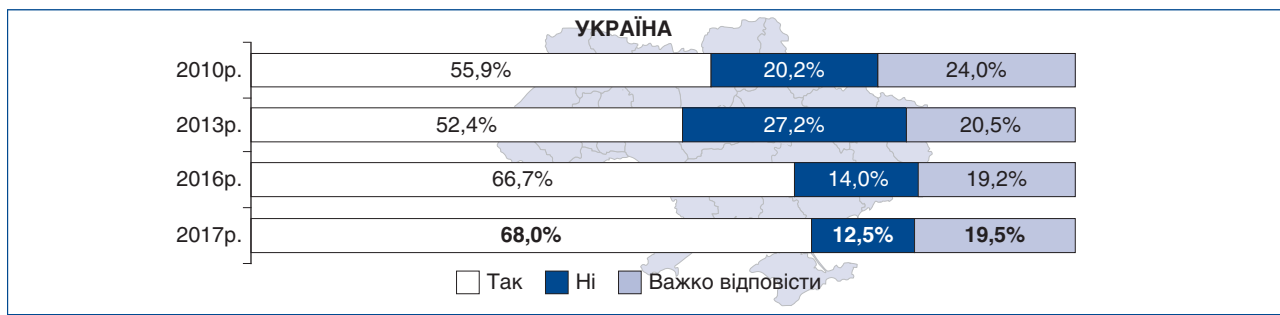

□ Згоден* ■ Не згоден** ▒ Важко відповісти

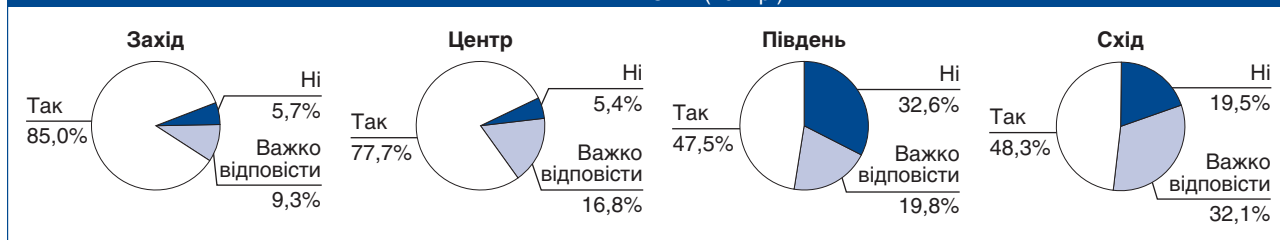
* Суми варіантів відповіді "згоден" і "скоріше згоден".

** Суми варіантів відповіді "не згоден" і "скоріше не згоден".

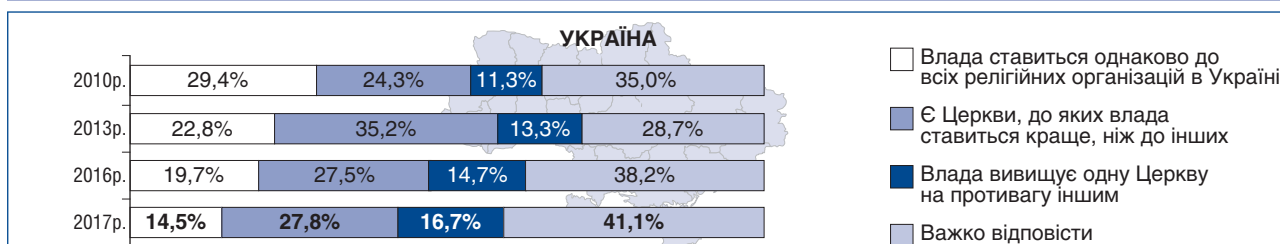
Чи потрібні українським Збройним Силам капелани (військові священики)?
% опитаних

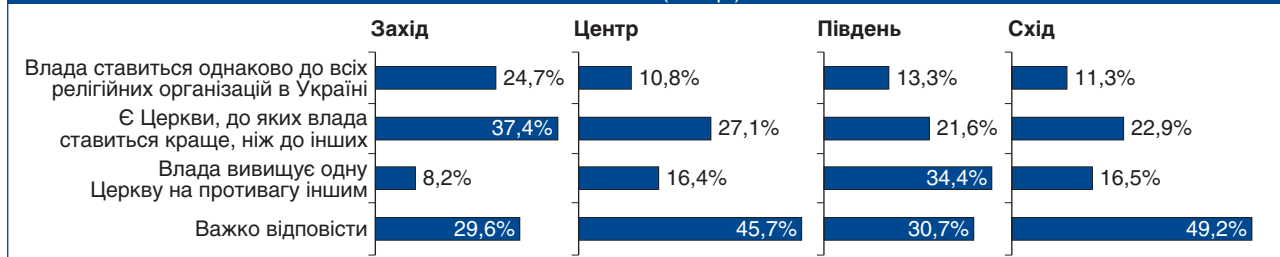
РЕГІОНИ (2017р.)

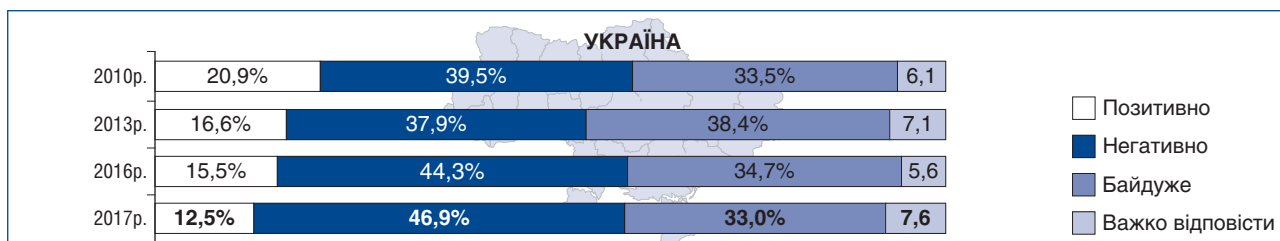
З якою оцінкою ставлення державної влади до Церков в Україні Ви згодні більшою мірою?
% опитаних

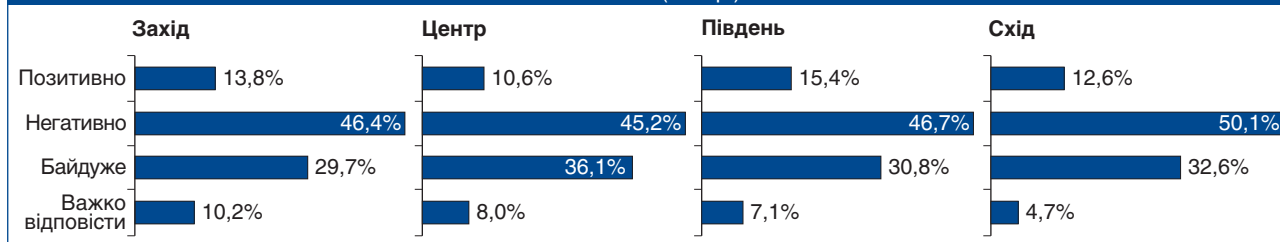
РЕГІОНИ (2017р.)

Деякі державні діячі України публічно, в т.ч. у присутності ЗМІ, демонструють свою релігійну поведінку. Як Ви до цього ставитесь?
% опитаних

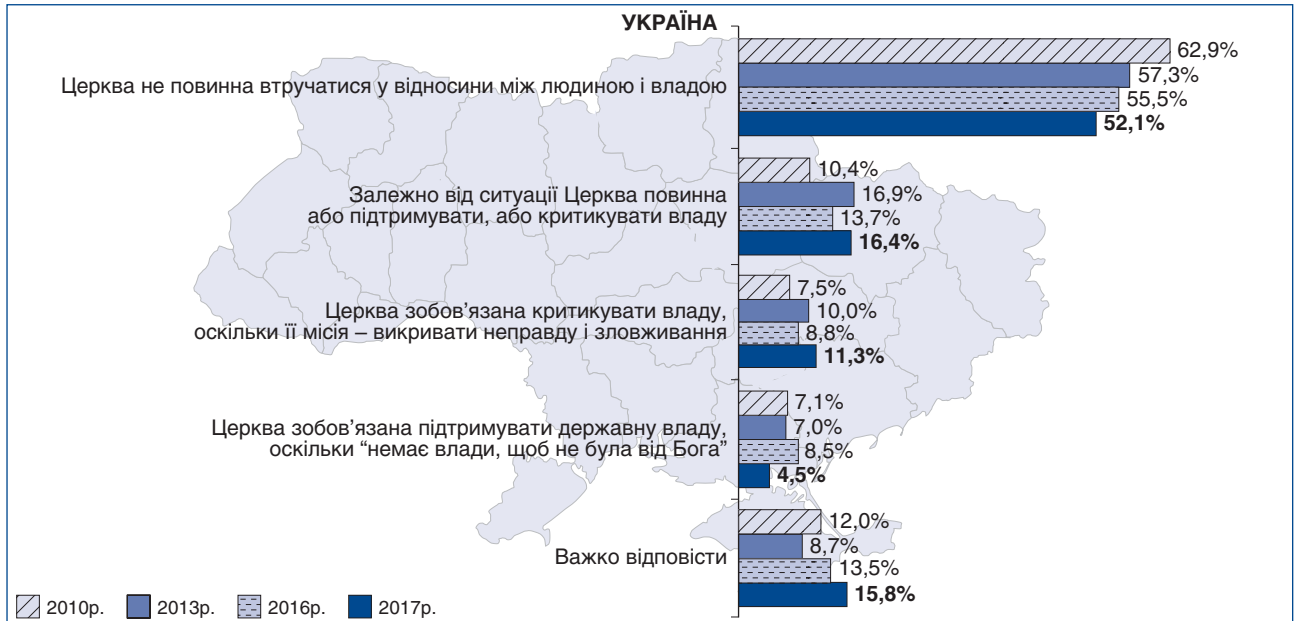

РЕГІОНИ (2017р.)

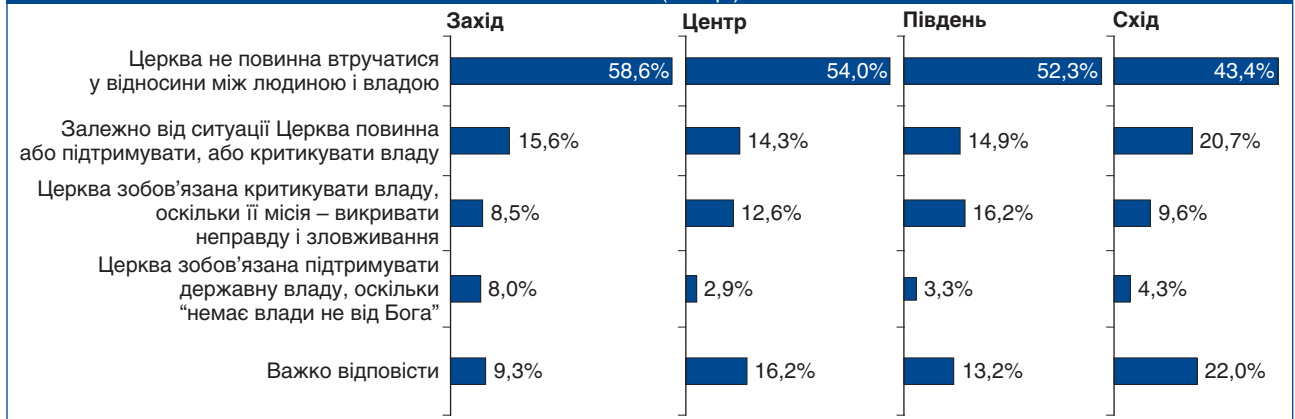

ЦЕРКВА, СУСПІЛЬСТВО І ВЛАДА

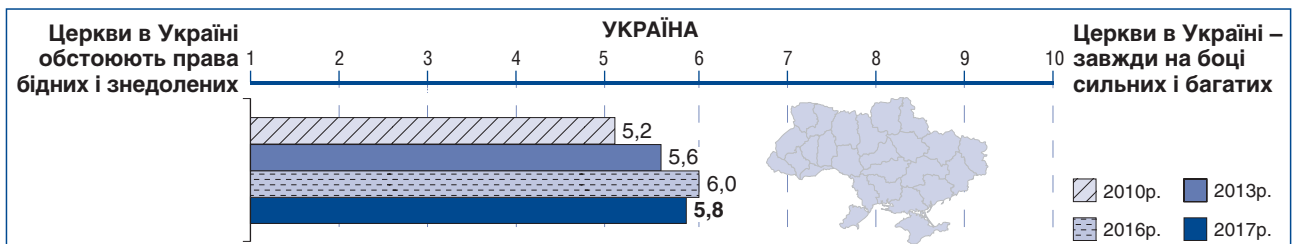
З яким твердженням Ви згодні більшою мірою?
% опитаних

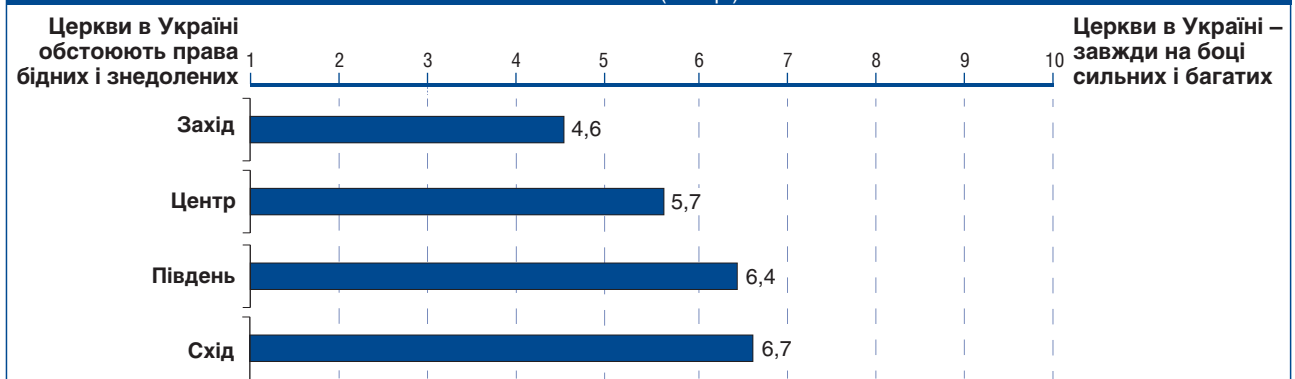
РЕГІОНИ (2017р.)

Церкви в Україні обстоюють права бідних і знедолених чи завжди знаходяться на боці сильних і багатих?
Як би Ви визначили Вашу точку зору на цій шкалі?*

РЕГІОНИ (2017р.)

* За 10-бальною шкалою від 1 до 10, де "1" означає повну згоду з твердженням ліворуч, а "10" – з твердженням праворуч.

СТАВЛЕННЯ ДО ОКРЕМИХ ПОДІЙ ОСТАННЬОГО ЧАСУ

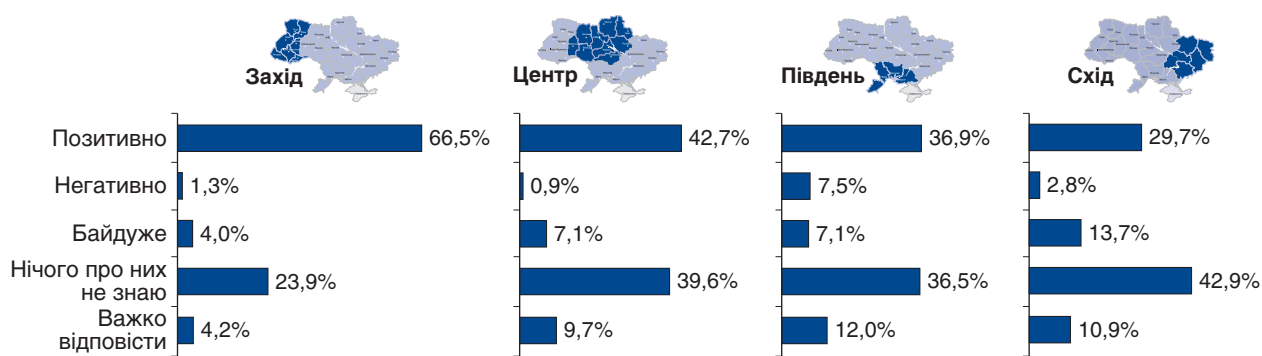
Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій висловлює свої позиції з найбільш актуальних суспільно-політичних проблем. Зокрема у 2016р. оприлюднені Звернення щодо утвердження миру та поступу українського суспільства; щодо становлення справедливості в Україні, а також Заклик до Міжрелігійної Ради Росії, Всесвітньої Ради Церков про сприяння звільненню заручників із полону на Донбасі.

Як Ви ставитесь до цих документів?
% опитаних

2017р.

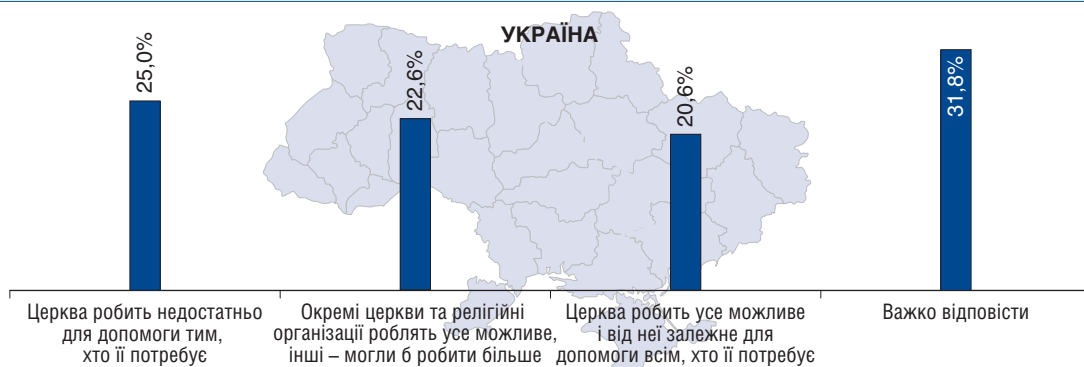
РЕГІОНИ

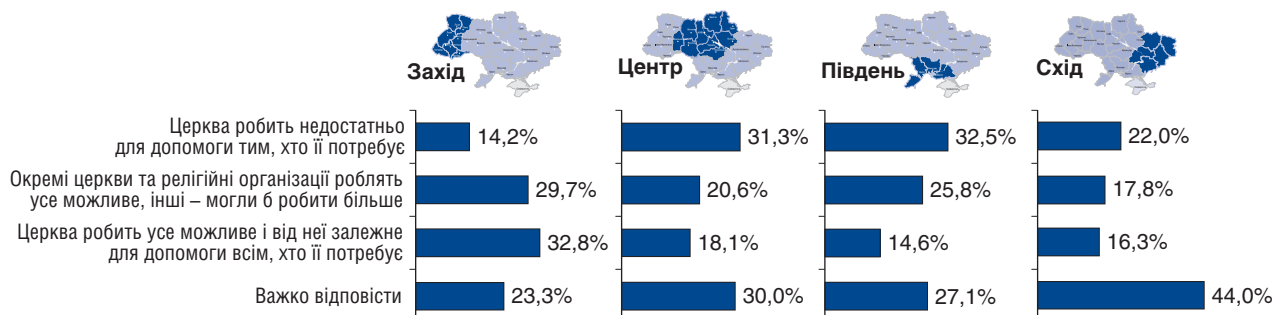
Церкви та релігійні організації України беруть активну участь у соціальній і благодійній діяльності, зокрема в допомозі вимушеним переселенцям, родинам воїнів АТО та ін. Також вони беруть участь у діях, спрямованих на звільнення українських заручників.

З яким із наведених тверджень стосовно цієї діяльності Ви згодні найбільшою мірою?
% опитаних

2017р.

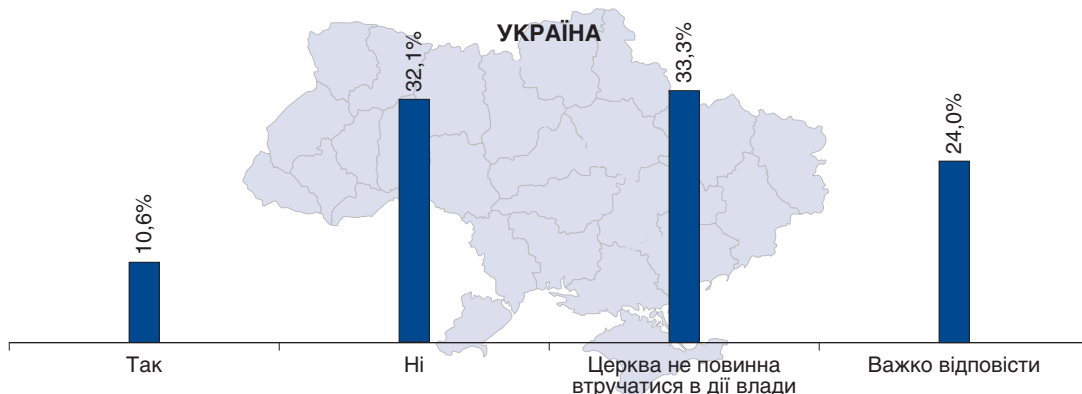

РЕГІОНИ

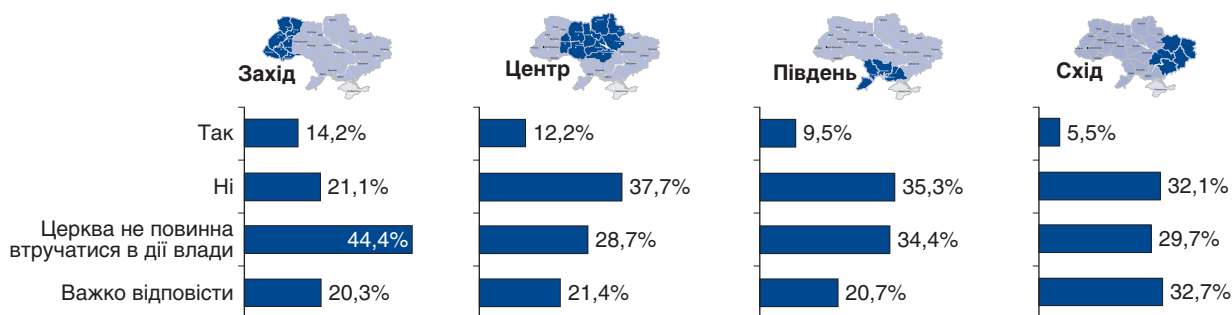

Чи достатньою мірою Церква захищає права та інтереси громадян від свавілля влади у прийнятті рішень, які знижують життєвий рівень громадян (підвищення тарифів і цін, стягнення податків з пенсій тощо)?
% опитаних

2017р.

РЕГІОНИ

Папа Римський Франциск започаткував гуманітарну акцію “Папа для України” з метою допомоги постраждалим від військового конфлікту на українській території, незалежно від їх конфесійної чи етнічної належності.

У рамках акції, зокрема надаються значні кошти на виконання проектів у різних сферах (насамперед, продукти харчування, медицина, реконструкція житла, реабілітація, а також інші надзвичайні ситуації, пов’язані з дітьми, безробітними та людьми з особливими потребами).

Як Ви ставитесь до цієї акції?

% опитаних

2017р.

РЕГІОНИ

